

Η ΣΑΤΡΑΠΕΙΑ

Τὶ συμφορά, ἐνῶ εἶσαι καμωμένος
γιὰ τὰ ὄραϊα καὶ μεγάλα ἔργα
ἢ ἄδικη αὐτὴ σου ἢ τύχη πάντα
ἐνθάρονσι κ' ἐπιτυχία νὰ σὲ ἀρνεῖται·
νὰ σ' ἐμποδίζουν εὐτελεῖς συνήθειες,
καὶ μικροπρέπειες, καὶ ἀδιαφορίες.
Καὶ τί φοβικτὴ ἢ μέρα ποῦ ἐνδίδεις
(ἢ μέρα ποῦ ἀφέθηκες, κ' ἐνδίδεις),
καὶ φεύγεις, ὀδοιπόρος γιὰ τὰ Σοῦσα,
καὶ παινῆεις στὸν μονάρχην Ἀρταξέρξη
ποῦ εὐνοϊκὰ σὲ βάζει στὴν αὐλή του,
καὶ σὲ προσφέρει σατραπείες, καὶ τέτοια.
Καὶ σὺ τὰ δέχεσαι μὲ ἀπελπισία
αὐτὰ τὰ πράγματα ποῦ δὲν τὰ θέλεις.
Ἄλλα ζητεῖ ἡ ψυχὴ σου, γι' ἄλλα κλαίει·
τὸν ἔπαινο τοῦ Δήμου καὶ τῶν Σοφιστῶν,
τὰ δύσκολα καὶ τ' ἀνεκτίμητα Εὐγε·
τὴν Ἀγορά, τὸ Θέατρο, καὶ τοὺς Στεφάνους.
Αὐτὰ ποῦ θὰ σὰ δώσει ὁ Ἀρταξέρξης,
αὐτὰ ποῦ θὰ τὰ βρεῖς στὴν σατραπεία·
καὶ τί ζωὴ χωρὶς αὐτὰ θὰ κάμεις.

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

Φ Θ Ι Ν Ο Π Ω Ρ Ο

Θά'ρθῶ τὸ βράδυ· νὰ μὲ καρτερῆς
"Ὅπως τὴν ἀνοιξὶ τὴν περασμένη, μονοπάτι
Ποῦ ἔχεις ὀρθάνοιχτη τὴν Πύλη ἐνὸς ναοῦ
Στὸν κάθε κουρασμένο, ἀργὸ διαβάτη.

Στὸ μοναχὸ σου δέντρο θὰ σταθῶ,
Στὴ γνώριμη τὴν πέτρα θὰ καθήσω,
Καὶ τρώγοντας τοῦ δειλινοῦ μου τὸ ψωμί,
Τὴν ὄλη μου ζωὴ θ' ἀναμετρήσω.

Κάθε ποῦ ἀπὸ τὸ δέντρο θὰ κυλοῦν
Τὰ φύλλα στὴν ποδιά μου νοτισμένα,
Νὰ μοῦ ἱστοροῦν τὰ παραμύθια τὰ παλιὰ,
Ποῦ πρὶν τελειώσουν σβήσανε θλιμμένα.

Καὶ σὺ θὰ συλλογιέσαι τὶς ζωές,
"Ὅσες ἀνέβασες ψηλὰ στὸ ἐρημοκλῆσι,
"Ὅσες στὴ μέση ἔμειναν κι' ὅσες στὴν ἀρχή,
Κι' ὅσες δὲν πρόκαμαν ἀπ' τὴν αὐγὴ ὡς τὴ δύση.

Κι' ἔτσι θὰ περιμένω ὡς νὰ φανῆ
Στὴ βραδυνὴ τὴ θλίψη ὁ ἀποσπερίτης·
Νὰ δῶ γιγάντια τὴ γαλήνη σου
Νὰ τὴν ξυπνᾷ τῆς ἐκκλησιᾶς σου ὁ Ἐρημίτης.

ΑΙΜΥΛΙΑ ΚΟΥΡΤΕΛΗ

286

Α Π Ο Τ Ο Ν Α Π Ο Λ Λ Ω Ν Ι Ο

ΣΤΗΝ ΠΟΛΥΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ
ΣΗΜΑΙΟΥ ΠΑΖΑΓΙΑΝΝΗ.

Δὲ ξέρω ἂν ζῶ μὲς τὰ παλιὰ ἢ ἂν εἶμαι αὐτὸ πού θάρθει
σὰν πάλω μέσα στὴ ζωὴ τῶν ὄντων καὶ τῶν θρύλων
καὶ λέω τὸ ἐπιθαλάμιο τῶν κρύφιων ὑμεναίων.

Πολλὲς φορὲς μὲ τὸν καιμὸ περπάτησα στὸν ὄχτο
νὰ ἰδῶ στὰ κρούσταλα νερὰ τὸν ἥσκιο τῆς ψυχῆς μου,
μὰ σὲ φουσκάλες ξέσπανε ὁ βραδινὸς μου πόθος.

Γλυκὰ μοῦ ἐφάνταζε ἡ ζωὴ σὲ ἡλιοκρουσμένην ὄψη
ποῦ ντύθηκεν ἀπόσπερα τὸν κρυφὸ πόθο τοῦ Ἥλιου.
Κι' εἶπα πὼς εἶμαι ἀντίφεγγο ἀλαργισμένου κόσμου.
Καὶ πάλι πού εἶμαι τῶν Νυμφῶν λησμονημένων,
ποῦ πάρωρα ξεδιάλυσσα στὸ φλοῖσβο, ἀπόψε, τοῦ ὄχτου.

Κι' ἔλεγα: Μιὰ πού μάντεψα ποῦμαι κι' ἐγὼ ἓνα πλάσμα
μὲ τὴ ζωὴ ποῦ φρικιᾷ καὶ σπαρταράει καὶ τρέμει,
θὰ πάω νὰ βρῶ τοὺς σύντροφους ποῦ θὰ προσμένουν τώρα
μέσ' τὴν αὐλὴ τοῦ βασιλιᾶ, σὲ κύκλο ἀραδιασμένοι.

Κι' ἀπὸ τὴ γλῶσση ἐπέρασα τὴν πολιτεία γιὰ νάβρω,
νὰ φέρω ὅτι ξεχάστηκε μὲς τὸ πανέρμο δάσο,
ὅταν πεθαίνουν οἱ θεοὶ σὲ χυνοπώρου ἐσπέρα,
γιὰ νὰ ἱστορήσω τὴ γενιὰ πού κράταε ἀπ' τὸν Ἥλιο.

Μὰ οἱ πύλες φαίνονταν κλειστὲς κι' ἄκουσα βοῆ ἀπὸ μέσα
Κι' εἶπα πὼς εἶν' πιὸ ἀνάλαφο τῶν λουλουδιῶν τὸ μῦρο
ἀπὸ τὸ βόμβο τῆς ζωῆς ποῦ ἄκουα νὰ σπᾷ σὰν κύμα. †

Καὶ πῆρα τὸ στρατί-στρατί, γιὰ μιὰ ἔξωτάρα χώρα.

ΠΟΛΗ

287

ΚΛΗΜΗΣ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ

ΤΟ ΘΛΙΜΜΕΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Τὸ φῶς, τὰ πουλιά, τὰ λουλούδια ἀγαποῦσες.
Καμμιά πεταλούδα δὲν σοῦ ἤτανε ξένη·
Τὸν ἥλιο στὸ πέλαο νὰ μπαίνει
Τοῦ Μάη τις βραδυὲς ἐθωροῦσες
Καὶ πόθος τὴν ὄψη σοῦ ἐφώταε κρυφός.—
Στὸ φῶς τῶν ματιῶν σου σὰν σ' ὄνειρο ἐξοῦσα,
Τρελλά, σὰν παιδάκι, γιὰ σένα ἀγαποῦσα
Τὸν κῆπο, τὰ ἡδόνια, τὸ φῶς.

Τὰ κρίνα ὄρφανέψαν· βουβὰ τὰ πουλάκια. . .
Τὸ λιόγεμα τώρα περνεῖ πικραμένο. . .
Σ' ἀκύμαντη λίμνη γερμένο,
Διψῶντας τὰ θῶα σου φιλάκια,
Τοῦ πόνου λουλούδι πεθαίνει λευκό.—

Κ' ἐγώ, σὰν προβαίνει βουβὰ τὸ φεγγάρι
Καὶ τρέμει σὲ τάφους παλιούς τὸ χορτάρι,
θλιμμένο τραγοῦδι γροικῶ.—

Σὰν πέλαο μὲ ζώνει, σὰν πέλαο μὲ σέρνει,
Ποῦ ἐντὸς τοῦ ναυάγιου ἢ χαρὰ παραδέρνει.

Η Ρ Ω

Ρήγισσα τῶν ὀνείρων ἢ Σελήνη
Τ' ἀχνοῦφαντό της πέπλο γύρω ἀπλώνει
Κ' ἡ ὠραία ψυχὴ στὸ πέλαγο σιμώνει
Ποῦ τὴ γλυκεῖα βασιλοπούλα κλείνει.

Κῦμα τὴν κόμη της στίς αὔρες λύνει
Κ' ἡ ἀγάπη τ' ἄσπρα στήθη ἀνασηκώνει·
Πετῆ ἢ καρδιά της σὰν τὸ χελιδόνι
Ποῦ πρωτοτάξειδο τὴ στέγη ἀφίνει.—

— Ὁ νιὸς κολυμπιστὴς πῶς δὲν ἐφάνη ;
Τὸ βωμὸ τῆς θεᾶς ἔχω στολίσει
Μ' ἀνθόπλεχτο γιὰ χάρη του στεφάνι.

Ἄχ! πότε ἀπ' τὸν ἀφρὸ θ' ἀναπηδήση
Κι' ὡς θὰ σταλοβολᾶν τὰ ὠραῖα μαλλιά του
θὰ γείρω στὴν παλυάκριβη ἀγκαλιά του ;

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΒΟΥΝΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἄταν στὴν κούνια πλάσματα πρωτόφαντα ξυπνήσουμε
Κάποιο χαμόγελο γνωρίζουμε καὶ μιὰ μητέρα
Κ' ἓνα παραπονιαρικό κι' ἀργόσυρτο νανούρισμα,
Κ' ἡ γνωριμιά μας εἶναι ἡ πρώτη τοῦ ἐδῶ πέρα.

Κ' ὕστερα μεγαλόνουμε· καὶ κάθε παιδικὸ χρόνο,
Κάθε ἴλαρὸ ξεγνάντεμα μέσ' στὸν καιρὸν ἐχάθη,
Κ' ἓνα μονάχα μουσικό, μακριὸ κι' ἀρχόηχο θύμισμα
Τρεμοσαλέβει μέσ' στοῦ νοῦ τὰ βάρη.

Κ' ὕστερα μεγαλόνουμε καὶ κάτι νέο γυρέβουμε,
Μὲ τὰ μεστὰ νὰ οἱ ἔρωτες κορμιὰ. . . — μιὰ κουρασμένοι
Πάλι ἓναν ὕπνο θέλουμε κάτου ἀπ' τοῦ ἡχοῦ τὰ φτερά,
Τὶ πάντα κάτι ἀπ' τὸ παιδὶ στὸν ἄνθρωπο θὰ μένη.

Μουσική, μουσική, καὶ νὰ γιατί σὲ σένα σήμερα
Νὰ σοῦ γυρέψη κάποιος ἔρχεται τὴ λήθη.
Ξύπνησε τώρα τὰ βιολιά. . . καὶ κοίμισ' τον καὶ φέρ' τονε
Νὰ ζήση σ' ἓνα μουσικὸ μεγάλο παραμῦθι!

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΣΤΟ ΡΗΜΑΔΙ ΤΗΣ ΥΔΡΕΪΣΑΣ

* . . . τῶν κακῶν γὰρ μητέρων
φεύγειν τρόπους χρὴ τέκν', ὅσοις ἔνεστι νοῦς.»

(ΕΥΡΙΠ. - ΑΝΑΡΟΜΑΧΗ 230 - 231)

Κεῖνες τὶς μέρες γινότανε μεγάλο σοῦσουρο στὴ γειτονιά γιὰ τὴ Φανιώ τῆς Ὑδρείσας. Κάθε βράδι μαζευόνταν' οἱ γειτόνισες στὴν ξόπορτα τῆς κυρὰ-Βασίλως καὶ κουρκουσουρεύανε. Κ' ἡ κυρὰ-Βασίλω, ποὺ δὲν ἄφινε νὰ τῆς ξεφύγη τίποτα δηγότανε, πὼς τάχα μου εἶδε πολλὲς φορὲς ἓνα λιμοκοντόρο — καθὼς τὸν ἔλεγε — νὰ μπαίνει στὸ σπίτι τῆς Ὑδρείσας καὶ πάντα νὰ κρατάει κάτι στὰ χέρια του, πότε κουτιὰ γεμάτα, ποὺς ξέρει μὲ τί λογῆς γλυκὰ καὶ πότε μπογαλάκια καλοδεμένα μὲ κορδελίτσες χρωματιστές, σὰ νᾶχανε μέσα ψώνια, ποὺς ξέρει τί λογῆς φουστάνια.

Γιὰ τὶς γειτόνισες εἶτανε σίγουρο πιά, πὼς ἡ Φανιώ ξελόγιασε κάποιονε φοιτητή, μὰ ἔλα ποὺ δὲν τὶς ἔφτανε. Θέλανε σώνει καὶ καλά νὰ μάθουνε ποῦ καὶ πὼς τὸν γνώρισε καὶ τί σοῖ ἄνθρωπος εἶτανε.

Ἡ Χοντρολένη σίγουρο τ' ἔχε πὼς θάτανε κάποιος κατεργάρης ποὺ μπαϊνόβγαινε στὸ σπίτι, γιὰ νὰ περάσῃ τὸν καιρὸ του.

Ἡ κυρὰ-Γιάννενα ἔβανε τὸ κεφάλι της, πὼς τὸν εἶχανε μαγεμένο τὸν καψονιό. Κ' ἡ μαμὴ τῆς γειτονιάς — ποὺ ποτέ της δὲν τῆς ἄρεσε νὰνακατώνετε μὲ ξένες ἔννοιες — ἀποφάσιζε τώρα, γιὰ τὸ χαιτήρι τους, νὰ μάθῃ τὰ καθέκαστα καὶ νὰ τοὺς τὰ πῆ μὲ τὸ νὶ καὶ μὲ τὸ σῖμα. Πὼς θὰ τὰ μάθηνε, δικὸς της λογαριασμός, ὅμως οἱ ἄλλες δὲν πιστεύανε, πὼς θὰ τὰ κατάφερνε, καθὼς ἔλεγε νὰ μπῆ στὸ ρημάδι τῆς Ὑδρείσας. Ἔτσι τὸ λέγανε τὸ σπίτι της.

Σαυτὸ τὸ σπίτι δὲν πάτησε ποτέ της γειτόνισα. Ὅχτὼ χρόνια περᾶσανε ἀπ' τὴν ἡμέρα ποὺ ἡ Ὑδρείσα μὲ τὴν πιασμένη τὴ μάννα της καὶ τὴ θυγατέρα της τὴ Φανιώ, κάτσανε σὲ κεῖνο τὸ χαμῶσπιτο. Παράθυρο δὲν ἀνοιξάνε ποτέ τους καὶ τὸ τζάκι τους δὲν κάπνισε μιὰ φορά. Κάθε δειλινὸ μονάχα βλέπανε τὴν Ὑδρείσα νὰ βγαίνει μὲ τὴ Φανιώ.

Ἡ Ὑδρείσα, γυναῖκα ψιλὴ ὡς κεῖ πάνω, καμμιά πενηνταριά χρονῶ, φοροῦσε πάντα τὸ χρυσαφὶ της φακιόλι καὶ τὸ φακισίδι μὲ τὴ χούφτα. Περπατοῦσε καμαρωτά, μονοκόκκαλη σὰν τὸ λύκο καὶ

τῆς ἄρεσε νὰ δείχνῃ τὶς βαμμένες κριατολῆς, ποῦχε στὸ πρόσωπό της. Στὸ πλάι της, μιὰ δρασκειλιὰ τόπο πὺδ πίσω, ἀκλουθοῦσε ἡ Φανιώ, καλοδεμένη κοπέλλα, μελαχροινούλα. Περπατοῦσε ξεσκούφωτη πάντα, μὲ γυαλισμένη χωρίστα τὰ κατσαρά της μαλλιά. Χαμῆλωνε τὰ μαῦρα της μάτια μὲ περισία χάρη. Τὸ μικρὸ της κατακόκκινο στοματάκι δὲ γελοῦσε ποτέ καὶ θαρροῦσες, πὼς κάποιος κρυφὸς πόνος, ὄγκονε τὰ στρογγυλά της στηθάκια.

Καὶ τί ταπεινὰ ποὺ ντυνότανε. Τῆς ἄρεσε νὰ φορῆ ἓνα καφετὶ πολκάκι σφιχτὰ-σφιχτὰ στὸ κορμάκι της.

Κάθε δειλινὸ μάννα καὶ κόρη βγαίνανε, μὰ κανεὶς δὲν ἤξερε οὔτε ποῦ πᾶνε, οὔτε πότες γυρίζουνε. Φεύγανε κι ἀφίνανε τὴ γριὰ-πιασμένη, τὴ μάννα τῆς Ὑδρείσας, νὰ κυλιέται στὸ βρομιάρικο στρωσίδι τοῦ κρεββατιοῦ της καὶ νὰ μιλάει μονάχη της· κι ὄντας γυρίζανε τὰ ξεμερώματα φέρνανε πάντα στὸ χαρτὶ κομμῆματα σαλάμι καὶ τυρὶ καὶ κανένα γλυκὸ κάπου-κάπου. Ἡ γριὰ ξύπνια ἔπο τοὺς πόνους τὶς περιμένε καὶ σὰν τῆς δίνανε καμμιά μπουκιὰ ἔπο τὰ κ α λ ο ὕ δ ι α ποὺ φέρνανε, τοὺς τὰ πλέρωνε μὲ χίλιες εὐχές. Χόρταινε μὲ τᾶποφάγια ποὺ κουβαλοῦσε ἡ θυγατέρα της κ' ἡ πολυαγαπημένη της ἀγγόνα καὶ δὲν τὶς ρωτοῦσε ποτέ, ποῦ γυρίζουν' ὅλη νύχτα. Μιὰ φορὰ ρώτηξε καὶ βρῆκε τὸ διάολο της. Ἀπὸ τότες ἔπαψε πιά νὰ ρωτᾶ, μὰ τ' ἔχε πικρὸ παράπονο, ποὺ τόσα χρόνια δὲν εἴρισκε κανένα δίπλα στὸ κρεβάτι της νὰ μιλήσῃ. Ὅσο γιὰ νὰ μάθῃ μάθαινε. Ἐκανε τὸν κοιμισμένο καὶ τὶς ἀγροίκαιε ποὺ κουβεντιάζανε καὶ λέγανε ποῦ καὶ ποῦ πῆγανε, ποῦ καὶ ποῦ θὰ πηγαίνανε τὴν ἄλλη νύχτα.

Μὰ τῆς κουβέντας ἡ δίψα τὴν ἔκαιγε πάντα.

Τέτοια βασανισμένη ζωὴ περνοῦσε ἡ γριὰ, καρφωμένη στὸ παλιοκρεββατο χρόνια. Ξένος δὲν πάτησε ποτέ τὸ κατόφλι τῆς πόρτας τους, καὶ γιὰ δαῦτο παραξενεύτηκε, σὰν ἄκουσε μιὰ μέρα κουβέντες ἀντροίκαιε στὴν ἄλλη κάμαρα. Ἀπὸ τότες ἄκουγε ταχτικά τὸ ἴδιο πρόσωπο ποὺ ἔρχότανε, καθότανε λιγάκι κι ἔφευγε. Σὲ λίγον καιρὸ ἡ γριὰ ἔννοιωσε γιατί πῆγαινε κι ἀπ' τὴν κουβέντα του πίστευε, πὼς εἶτανε καλὸς ἄνθρωπος, κι ἄς μὴν τὸν εἶχε δῆ μὲ τὰ μάτια.

*

Ἐνα δειλινὸ, μόλις εἶχανε βγῆ ὄξου ἡ θυγατέρα της κ' ἡ ἀγγόνα της, ἄκουσε τὴν πόρτα νὰ τρίζῃ καὶ πατήματα ἀνθρώπου νὰ ζυγώνουνε. Ξαφνιάστηκε.

— Ποὺς νᾶναι, ἔβαλε μὲ τὸ νοῦ της.

— Ποὺς εἶναι; φώναξε.

— Κανείς. Γειτόνισα. Ἔχασα τὸ κατσουλάκι μου καὶ μπῆκα.

Εἶτανε ἡ κυρὰ-μαμμή, ποὺ πήγαινε, σώνει καὶ καλά, νὰ μάθη, τί γίνεται στὸ ρημάδι τῆς Ὑδρείσας.

Μπήκε μέσα, ζύγωσε στὸ κρεββάτι τῆς γριᾶς καὶ στρογγυλοκάθισε σὲ μιὰ μισοσπασμένη καρέκλα.

— Νὰ μὲ συμπαθᾶς, κυρὰ-γειτόνισα ποὺ δὲ μπορῶ νὰ σηκωθῶ.

— Σὲ καλὸ! , εἶπε μὲ πονηριὰ ἀλεπούς ἡ κυρὰ-μαμμή.

— Εἶμαι πιασμένη, ζάβαλι.

— Περαιστικά σου.

— Φχαριστῶ.

— Κ' ἡ θυγατέρα σου ποῦναι;

— Βγήκαν' ὄξου, ἀποκρίθηκε ἡ πιασμένη.

— Μπά! καὶ σ' ἀφίνουνε μονάχη σὲ τέτοιο χάλι.

— Νύχτα σὲ νύχτα τίς βλέπω. Τίς ἄλλες ὥρες κοιμοῦνται καὶ λείπουνε.

— Καὶ γὼ τὰ ἴδια τραβάω μὲ τὸ γιό μου τὸ μερμπάντη.

— Τὰ σερνικά—μουρμούρισε γκρινιάζοντας ἡ γριὰ—κονομιοῦνται, μὰ τὰ θηλυκὰ δὲ χωνεύονται. Ἀνασήκωσέ με νὰ στὰ πῶ, μιὰ καὶ βρεθήκες δῶ πέρα.

Ἡ κυρὰ-μαμμή, ἄλλο ποὺ δὲν ἤθελε. Πετάχτηκ' ἀπὸ τὴν καρέκλα τῆς καὶ μὲ προθυμίᾳ, ποὺ δὲ λέγεται, ἀνασήκωσε τὴ γριὰ καὶ τὴ στήλωσε στὸν τοῖχο, βάζοντάς τῆς τὸ μαξιλάρι στὶς πλάτες.

— Θεὸς νὰ σοῦ ριζῶ τίποτα νὰ μὴν κρυαίνεις;

— Δὲν κρυαίνω.

Μετὰ ἔστρωσε καλὰ τίς πλάτες τίς ἡ πιασμένη στὸ μαξιλάρι, ξεροκατάπιε, κι ἄρχινησε:

— Μὴν πῆς, πὼς ἔχω κανένανε, κυρὰ γειτόνισα...

Ἡ κυρὰ-μαμμή γούρλωσε τὸ μάτι, τέντωσε ταυτί, καί, μὲνα λόγο, κρεμάστηκ' ἀπ' τὸ στόμα τῆς πιασμένης.

Κ' ἡ πιασμένη ξακολούθησε:

— Μένα ποὺ μὲ βλέπεις δὼ χάμου ξερὴ, πεθαμένη στὸν ἀπάνου κόσμου, ἤμουνα καὶ γὼ μεγάλη καὶ τρανή.

Κι ἀναστενάζοντας βαθεῖα:

— Μὰ τί τὰ λέω τώρα. Πᾶνε πιά στὸν πάτο τῆς θάλασσας. Καρβάβι καὶ πλοῦτος, κι ἄντρας καὶ γαμπρός. Ὅλα...

— Χριστὸς κ' ἡ Παναγιά, εἶπε μὲ πόνο τάχα, ἡ κυρὰ-μαμμή.

— Ναι κι ὁ γαμπρός μου. Νὰ γλύτων' αὐτός, δὲ θάτανε τόσο μεγάλ' ἡ σφοδρά. Χρυσὸς ἄνθρωπος. Θὰ τήραε καὶ μένανε κοντὰ στὴ θυγατέρα μου καὶ τὴν κακομοιριασμένη τὴν ἀγγόνα μου. Τώρα, τώρα...

— Ἔχει ὁ Θεός, εἶπε, τηράζοντας τὸ νταβάνι, ἡ κυρὰ-μαμμή.

— Μὰ τάχει γιὰ τὰ γεράματά του. Μένα μὲ κάρφωσε δωπά, νάκούω καὶ νὰ σηκώνετ' ἡ τρίχα μου, νὰ βλέπω καὶ νὰ πηγαίνουνε τὰ μάτια μου βρούσες.

— Μὴν ἀπολιπίζεσε δά, κυρὰ-γειτόνισα. Σοῦ κάνει κακό.

Τὰ δάκρυα τώρα τρέχανε ἀληθινὰ σὰ βρούσες ἀπ' τὰτσιμπλιασμένα μάτια τῆς πιασμένης. Περνούσανε ἀργὰ σταύλακωμένο τῆς πρόσωπο καὶ πέφτανε σταλαματιές-σταλαματιές στὸ μαραγκιασμένο τομάρι τῶ χειρῶ τῆς.

Οὔτε μποροῦσε νὰ νοιώση τὸ γαργάλισμα, ποὺ νοιώθει ὁ νιὸς ἄνθρωπος ἀπ' τὰ καφτερά του δάκρυα, σὰν πέφτουνε στὰ ζωντανά του χέρια. Ἀνατριχιάζει τότες αὐτός, κι' ὁ πόνος του μεγαλώνει, σάμπως μεγαλώνει κι' ὁ ἔρωτάς μας, τὴν ὥρα ποὺ μᾶς φιλεῖ στὰ χεῖλη τὰγαπημένο στόμα.

Κ' ἔκλαιγε, καὶ τὰ μάτια τῆς γριᾶς μοιάζανε μὲ θαμπὰ βρομένα τζάμια, ποὺ δὲν τοὺς κολλάει ὀλοῦθε τὸ νερό.

Ἡ κυρὰ-μαμμή ἤθελε νὰ τὴν ἀφίση νὰ ξεθυμάνη, μὰ ἔλα ποὺ φοβήθηκε μὰ καὶ κλείσει γιὰ πάντα τὸ στόμά τῆς κ' ἔτσι χάσει τὴν ἀποκάλυψη. Σηκώθηκε λοιπόν, ἔβγαλε τὸ βρωμιάρικο μαντίλι τῆς ἀπ' τὴν σέπη τοῦ μισοφοριοῦ τῆς καὶ σκούπισε ἀπαλὰ τὰ μάτια τῆς γριᾶς λέγοντάς τῆς:

— Σώπα καλέ. Μπά! Σὰν παιδί κάνεις.

Σὲ λιγάκι ἡ πιασμένη ἀναστενάξε βαθεῖα κι ἔννοιωσ' ἡ κυρὰ-μαμμή τὴν καρδιὰ στὸν τόπο τῆς.

— Δὲν πιάνει παρηγοριὰ σὲ μένα, εἶπε. Ὅχτῶ χρόνια δῶ μέσα, δὲ μπόρεσα νὰ ἰδῶ τὸν ἥλιο, τί λόγος εἶναι.

Ἡ κακομοιριασμένη πονοῦσε στᾶλήθεια.

Ἡ κάμαρά τῆς δὲν εἶχε παραθύρι, καὶ τὸ φῶς δὲν τολμοῦσε νὰ μπῆ ἀπὸ τὸ στενὸ φεγγίτι ποῦχασκε στὴν πάνου μεριά τοῦ τοῖχου.

Ξαφνικά ἡ κυρὰ-μαμμή ἀνασηκώθηκε μὲ τὴν καρέκλα τῆς μαζὶ καὶ ζύγωσε πιότερο στὸ κρεββάτι.

— Ἄμ' σῶπα δὰ κυρὰ-γειτόνισα κ' ἔχεις συντροφιὰ. Ἄς εἶν' καλὰ τὰ παιδιὰ σου.

— Παῖδα νὰν τὰ κόψη. Αὐτὲς ζοῦνε γιὰ νὰ μὲ μφντζουρῶνουνε....

Ἡ κυρὰ-μαμμή τέντωσε ἄλλη μιὰ πιθαμὴ τὸ λαιμό τῆς.

— Μικρὴ-μικρὴ τὴν ἔβγαλε στὸ μεϊντάνι τὴ Φανιώ. Μὰ φταίει κι αὐτὸ τὸ κοψόχρονο.

— Τί νὰ σοῦ κάνει τὸ κακόμοιο, εἶπε μὲ πονηριὰ ἡ κυρὰ-μαμμή.

— Δὲ σοῦ λέω, μικρὴ εἴτανε, μὰ τώρα μπορεῖ, σὰ θέλει, νὰ μὴ τὴν τρέχει πὸ πίσω, σὰ σκυλλάκι.

— Ἔμ, κοττάει τάχα ;

Ἡ γριὰ θυμωμένη, προσπάθησε νὰ κουνηθῆ ἀπ' τὴ θέση της, μὰ τοῦ κάκου. Ἄφρισε τὸ στεγνὸ της στόμα, κ' εἶπε :

— Τὴν παίρν' ἢ στρίγγλα ἢ πὸ τὸ δειλινὸ καὶ τὴ γυρίζει κάμαρα, σὲ κάμαρα καὶ τὴ συμφωνάει σὰ νᾶναι κρέας γιὰ πούλημα καὶ τινε ρίχνει στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἐνοῦ καὶ τᾶλλονοῦ καὶ τὴ φέρνει πίσω τὰ ξημερώματα.

— Που, πὸν ντροπὲς ! Καὶ τράβηξε ἡ κυρὰ μαμμὴ μὲ τὰ χέρια τὰ μάγουλά της τὰ σουφρωμένα.

Ἡ πιασμένη ἔγειρε τὸ κεφάλι καὶ σὲ λιγάκι ἀπλώνοντας μὲ δυσκολία τὰ ξερά της χέρια :

— Σ' ὀρκίζω, εἶπε, κυρὰ-γειτόνισα, μὴ σοῦ φύγη κουβέντα.

— Τί λὲς καλέ, εἶπε, κἀνοντας τὸ σταυρὸ της ἢ κυρὰ-μαμμὴ. Εἶμαι τάφος γιὰ ξένα μυστικά.

— Εἶπα. Γιατὶ ἂν τὸ μάθουνε, θὰ μὲ ψήσουνε.

— Κάνε ρόκα σου, δὲν εἶμαι δὰ καμμιά κουρκουσούρα.

— Ἔρχονται πὸν λὲς, ὄρες καὶ τὸ λυτᾶμαι. Γυρίζει τὴν αὐγὴ μὲ τὰ μάτια κομμένα, τσακισμένη.

— Κακόμοιρο κορίτσι . . .

— Ὅτι μπόρεσε φύλαξε . . . Εἶπε ἡ πιασμένη μὲ χαμηλὴ φωνή.

— Μπά !

— Ἔτσι τῆς λέει κείνη.

— Ἡ μάννα της ;

— Ἀμὴ ποιὸς ἄλλος. Αὐτὴ πὸν δὲ μπορᾶω νὰ τὴ νοιώσω. Τῆρα κακομοίρα μου, τῆς λέει, ἄσ' τους νὰ σοῦ κἀνουν' ὅτι θέλουνε, μὰ φύλαξε τὴν τιμὴ σου.

— Πάλι καλά.

— Μὰ τί τὰ θές. Ὅπως κι ἂν τὸ κἀνεις ντροπὲς εἶναι.

— Δὲν εἶναι δὰ κ' ἡ πρώτη. Ἐπειτα δὲν τὸ ξέρει κι ὁ κόσμος ὅλος.

— Μὴ σοῦ φύγη κουβέντα κυρὰ-γειτόνισα, γιὰ τὸ Θεό.

— Ἔ ! μὰ πάλι τὰ ἴδια ;

— Ὅχι. Μονὲ φοβᾶμαι μὴν ἀκουστῆ τίποτα, γιατί ξέρεις μᾶς τὴ γυρεῦει ἓνα καλοκαμωμένο παιδί.

— Δόξα σοι ὁ Θεός ! εἶπε ἡ κυρὰ-μαμμὴ, μὲ τρόπο πὸν μποροῦσες νὰ πιστέψης, πὸς μίλαγε ἡ ὁσία Μαρία.

— Εἶναι δυὸ μῆνες πὸν τὴν εἶδε καὶ τὴν ἀγάπησε.

— Καὶ τί ἄνθρωπος εἶναι ;

— Σὲ κάποια μπάγκα δουλεύει. Φαίνεται νάχη καὶ τὸν τρόπο του, γιατί πάντα κᾶτι θὰ τῆς φέρει.

Τώρα πὰ ἡ κυρὰ-μαμμὴ πὸν τᾶξερε οὔλα, ἔτριψε τὰ χέρια της ἀπὸ χαρὰ καὶ ξαναρώτησε :

— Καὶ πότε μὲ τὸ καλό ;

Ἡ πιασμένη, πὸν νόμισε, πὸς χάρηκε κ' ἡ γειτόνισα γιὰ τὴν ἀγαπημένη της τὴν ἀγγόνα, πῆρε καινούρια φόρα κι ἄφησε τὴ γλώσσα της νὰ λυθῆ :

— Τοῦτο εἶναι τώρα, εἶπε. Ἡ Φανιώ τὸν ἀγαπάει σὰν τρελλή. Τὴν ἀκούω γὼ, πὸν παραμιλάει σὰν κοιμᾶται. Ὅλο τὸνομά του λέει κι ἀναστενάζει. Μὰ μὴν τόσο χαίρεσαι καὶ δὲν τονε θέλει.

— Ἔμ γιατί !

— Δὲν παντρεύεται, λέει.

— Ἄλλο τοῦτο.

— Καὶ γκρινιάζουνται μὲ τὴ μάννα της, γιατί κείνη θέλει νάντονε κἀνει γαμπρό.

— Ἔ, ἡ κακομοίρα . . .

— Τῆς ἀρέσει πὸν τῆς καλομιλάει. Ἐπειτα ποιὸς ξέρει τί βάνει μὲ τὸ νοῦ της ! Τονε βλέπει καλόψυχο καὶ θαρρεῖ πὸς εὐκολώτερα θὰ τὴν τριγυρίζει παντρεμμένη . . .

— Θεὸς φυλάξη, εἶπε κ' ἡ κυρὰ-μαμμὴ καὶ τινάχτηκε πάνου στὴν καρέκλα της.

— Ἄκου πὸν σοῦ λέω γὼ, εἶπε μὲ πίκρα ἡ πιασμένη. Αὐτὴ εἶν' ὄξαποδῶ, δὲν εἶναι μάννα.

Μετὰ ἔρριξε κάτου τὸ πρόσωπο, κρέμασε τὰ χεῖλια καὶ βουβάθηκε. Ἐσυνειδησμένη νὰ μιλῆ κουράστηκε γλήγορα καὶ τῆς ἐρχότανε γλυκὸς ὁ ὕπνος στὰ μάτια.

Ἡ κυρὰ-μαμμὴ κατάλαβε πὰ πὸς ὅ τ' εἶχε νὰ μάθη τῶμαθε κι ἄρχισε νὰ στριφογυρίζη στὴ θέση της. Κύτταξε κάμποσο τὴ γριὰ καὶ φάνηκε σὰ νὰ πῆρε τὴν ἀπόφαση της. Σηκώθηκ' ἔπειτα καὶ σαλιώνοντας τὴ φωνή της, νὰ τὴν κάμη μαλακώτερη, ἔσκυψε καὶ σκούνησε σιγαλὰ τὴν πιασμένη.

Κείνη ξαφνιάστηκε, κι ἀνοίγοντας μὲ κόπο τὰ μάτια της :

— Φεύγεις, ρώτησε.

— Καιρὸς νὰ πηγαίνω, κυρὰ γειτόνισα. Βασίλειψ' ὁ ἥλιος.

— Στὸ καλὸ, νᾶρχεσε.

— Θᾶρχουμ' ἔγνοια σου. Ἀντίο.

— Τράβα τὴν πόρτα σὲ παρακαλῶ.

Σὲ λίγο ἡ κυρὰ-μαμμὴ βρέθηκε στὸ δρόμο κι ἔτρεξε κατὰ τὴ ξόπορτα τῆς κυρὰ Βασίλειψ. Μπροστὰ πῆγαινε ἡ παραφουσκωμένη κοι-

λιά της με την αλατζένια ποδιά, έτοιμη να ραγιστή και να κορώση τον τόπο με κουκουσουριές. Πήγαινε με φύσημα στρατάρχη που γυρίζει νικητής. Κάτου απ' το κίτρινο ξεβαμένο μπαρέζι της κεφαλής της τινάζόντουσαν οίψωροκοτσίδες της, σαν ποντικονουρές, κ' οί πατημένες παντόφλες της χτυπιόντουσαν ρυθμικά πότε στη γίς και πότε στις φτέρες της, που φαινόντουσαν απ' την ξεσκισμένη της κάλτσα. Καί τράβηξε ή κυρά-μαμμή μέσα στον κουρνιαχτό, που σήκων' ο κουρελιασμένος ποδόγυρας του φουστανιού της, κι έβανε με το νού της το τείχε να γίνη σε λιγάκι μπροστά στην ξώπορτα της κυρά-Βασίλως.

*

Περάσανε μέρες και τίποτα δέν άλλαξε στη γειτονιά και στο σπίτι της Ύδρεϊσας. Οί γειτόνισες μαζευόντουσαν κάθε δειλινο στην ίδια θέση και ξομπλιάζανε. Τα ξέρανε πια όλα. Και κάθε φορά που περνούσε ο λεγαμένος για να πάη στο ρημάδι της Ύδρεϊσας πρώτα ξερόβηξε ή κυρά-μαμμή, σαν αρχιμουζικός, να πούμε, και στη στιγμή τις έπιαν' όλες ο βήγας.

Μια μέρα, εΐταν' απόγιομα, οί γειτόνισες άκούσανε φωνές μέσα στο σπίτι της Ύδρεϊσας. Ποιός νάξερε γιατί τρογώντουσαν. Κάνανε συβούλιο, κ' ή κυρά-μαμμή—που ποτές της δέν της άρεσε νάνακατώνετε σε ξένες έννοιες— ξεκίνησε και πήγε νάφουγκραστή στην πόρτα της Ύδρεϊσας. Κοντοζύγωσε και σαν άκουσε, πώς μιλούσανε δυνατά, άντις να βάλη ταύτι στην κλειδαρότρουπα, κόλλησε το μάτι, για να βλέπη κιόλας.

Κ' είδε κι άκουσε σα νάτανε μέσα.

Στην πρώτη κάμαρα, την κρεββατοκάμαρα της Ύδρεϊσας και της Φανιώς, εΐταν' οί διό γυναίκες κι ο λεγάμενος μαζί μ' αυτές. Η Φανιώ με τα μάτια κλαμένα, κατακόκκινα, στεκότανε 'μπρός στο χαμηλό παράθυρο άκουμπισμένη πάνου σ' αυτό με το δεξί της άγκωνα, κ' είχε χάρη μάρτυρα χυμένη στο πρόσωπό της. Με γυρισμένες τις πλάτες στον άγαπητικό της, έβλεπε κατά όξου και το μικρό της στηθάκι άνεβοκατέβαινε βιαστικά, βιαστικά.

Η Ύδρεϊσα στεκότανε στη μέση της μισοσκοτεινης κάμαρας και φύσσε κ' έσκαε το ρουθούνη της, σαν άτι, φτιασμένο κείνη τη στιγμή από μακροηνό δρόμο. Είχε τα χέρια καρφωμένα στη μέση και τάγριεμένα της μάτια δε βλέπανε πουθενά.

Από την άλλη μεριά ο λεγάμενος—ας τονε λέμε και μεϊς σαν τις γειτόνισες— είχε σωροβολιαστεί πάνου στη μια και μονάχη μισοσπασμένη καρέκλα, κοντά στην πόρτα πουφερνε στην κάμαρα της

πιδσμένης. Καθότανε ξερβιά μεριά κι άκούμπαιε μόλο τάριστερό του μπράτσο και με τη δεξιά άπαλάμη πάνου σαυτό, στάκουμπιστήρι της καρέκλας. Φορούσε το καπέλλο του ως τα φρούδια κ' είχε γείρη το κεφάλι συλλογισμένος και βλέποντας κατά την πόρτα του δρόμου.

Ός κ' ή πιασμένη σούρηθηκε—ποιός ξέρει με πόσα βάσανα— πάνου στο βρωμιάρικο στρωσίδι του κρεββατιού της, κρέμασε το κεφάλι της κ' έβλεπε με την άκρη του ματιού της απ' την πόρτα και τα σάλια της στάζανε χάμου απ' το χαζό της στόμα.

Κανείς δε μιλούσε πια, τόσο που κ' ή κυρά-μαμμή πίστεψε, πώς άλλούθε άκουστήκαν' οί φωνές. Μα καμμιά φορά ή Ύδρεϊσα κατέβασε τα χέρια 'πο τη μέση και μόλα να δυνατά της προσπάθησε να φανή γελαστή. Μέσα της έβραζε λύσσα κ' ήθελε ν' άρπάξη τη Φανιώ και νάν τη σκάση χάμου. Μα έλα που εΐτανε κεί πέρα ο λεγάμενος. Αποφάσισε λοιπόν να καμωθή και να βάλη τα δυνατά της για να καταφέρη τη Φανιώ. Ξεροκατάπτε δυό-τρεις φορές, σκούπισε με το μανίκι τον άφρο πουΐχε στο στόμα της και πήγε κοντά της.

— Έλα, παιδί μου, της εΐπε, πές το ναί.

Περίμενε κάμποσο κυττάζοντας τη Φανιώ, μα κείνη δέν άποκρινότανε. Είχε καρφωμένα τα μάτια της στα κεραμύδια που φαινόντουσαν από το παραθύρι κι έμοιαζε σαν άπολιθωμένη. Τα δάκρυα είχανε πια ξεραθή στο πρόσωπό της και μολαταύτα τα μάτια της εΐτανε φωτιά και δειχνόντουσαν πιό κόκκινα μέσα στάπονεκρωμένο της πρόσωπο.

— Δέ μου μιλάς, την ξαναρώτησε ή μάνα της.

Κ' έπειτ' από λιγάκι της εΐπε πιό σιγά :

— Γιατί δέν τονε θές, που θα τηνε ξαναύρης τέτοια τύχη; Λεφτά βγάνει, σ'άγαπάει, τρελλαινεται, γιατί δέν τονε θές ;

Μιλιά ή Φανιώ.

Η Ύδρεϊσα άρχισε νάνάφτη και χωρίς να θέλη σήκωσε τη φωνή της.

— Μα σκύλλα εΐσαι, της ξανάειπε. Δέν τονε λυπάσαι κάνε μου !

Η Φανιώ ταράχτηκε σα να την κέντησε κάτι στην καρδιά, μα πάλε δέν εΐπε τίποτα.

— Τί να σου κάνω—γυρίζει και λέει στο λεγάμενο ή Ύδρεϊσα

— τί να σου κάνω, τέτοια σκρόφα που είναι. Κι άνασηκώγοντας το μεγάλο ξυλιάρικο χέρι της το κατέβασε μόρμη στομορφο κεφαλάκι της κόρης.

Η Φανιώ πήδησε σα λαβωμένη γάτα και τραβήχτηκε πίσω, μα κ' ή Ύδρεϊσα, τρέχοντας από κοντά, τη στρίμωξε στη γωνιά και της έσκασε διό γερά χαστούκια κατάμουτρα.

Ὁ λεγόμενος πετάχτηκε τότες ἀπ' τὴν καρτέλα του καὶ μπαίνοντας στὴ μέση ἄνοιξε τὰ χέρια κ' ἔσπρωχνε τὴν Ὑδρέϊσα, παρακαλόντας τὴν.

— Ἄσε με νὰν τὴ σκίσω τὴν ἄτιμη, ἄσε με.

Ἡ γριὰ-πιασμένη ἀποσβολώθηκε, βλέποντας τὸ κακὸ πού γινότανε στὴν ἀγγόνα της, μὰ δὲ μπορούσε νὰ βγάλῃ λέξη ἀπὸ τὸ στόμα της. Τὸ λίγο αἷμα ποῦχε μαζώχτηκ' ὄλο στὸ κρεμασμένο της κεφάλι, κ' οἱ ἀναστεναγμοὶ βγαίνανε σφυρίζοντας ἀπ' τὸν ξερό της λαιμό.

— Ἄσε με νὰ τὴν πνίξω, φώναζε κείνη.

Καὶ κείνος ὁ κακομοίρης ἀγωνιζότανε νὰ τὴνε κρατήσῃ, καὶ νὰ γλυτώσῃ τὴν ἀγαπημένη του.

— Ἄστην' ἐπὶ τέλους, εἶπε καμμιὰ φορὰ κ' ἡ Φανιώ, ἄστηνε, Κώστα μου, νὰ μὲ χαρῆς.

Καὶ ξεφεύγοντας πίσω ἀπ' τὶς πλάτες τοῦ Κώστα—ἔτσι λέγανε τὸ λεγάμενο— βρέθηκε μὲ μιᾶς μπροστὰ στὴν Ὑδρέϊσα, τὴ μάννα της. Στὴ ματωμένη της ὄψη ξεχνότανε κάποιον μεγαλεῖο, πού λὲς κ' ἐρχότανε μέσ' ἀπὸ τὴν καρδιά της. Ἄπλωσε τὰ μικρὰ της χερράκια νὰ μιλήσῃ καὶ στὴ στιγμή κόπηκ' ὅλη ἡ φόρα τῆς Ὑδρέϊσας.

— Στόπα, φώναξε, στόπα, πὼς δὲν τονε παίρνω, θὲς νὰ σοῦ πῶ καὶ τὸ γιατί;

Ὁ Κώστας ζύγωσε πώτερο γιὰ ν' ἀκούσῃ κ' ἡ Ὑδρέϊσα, μὸλο ποῦθελε νὰ κάμῃ τὴ Φανιώ νὰ μὴ μιλήσῃ, δὲ σείστηκ' ἀπ' τὸν τόπο της.

— Τὸν ἀγαπάω, τὸν ἀγαπάω, εἶπε, ἀνοίγοντας τὰ στήθη της μὲ τὰ δυὸ της χέρια. Τὸν ἀγαπάω, γιὰτὸ δὲν τονε παίρνω.

Ὁρμησ' ὁ Κώστας, τρελλὸς ἀπὸ χαρὰ, νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ, μὰ κείνη, σπρώχνοντάς τον ἀπαλὰ, ξακολούθησε:

— Ἐγὼ μιὰ πουλημένη, τί ἔχω πιά γώ;

— Πού, πού τρελλάθηκε, φώναξ' ἡ μάννα της μὲ στρογγιὰ φωνή.

Ὁ Κώστας μαρμάρωσε.

— Θὲς μιὰν ἄτιμη Κώστα; Καὶ γυρίζοντας κατὰ τὴ μάννα της.

— Σὰ μὲ τριγυροῦσες τῆς εἶπε στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἐνοῦ καὶ τάλλουνοῦ νὰ σοῦ βγάλω λεφτά, τί μοῦ γυρεύεις τώρα τιμὴ;

Ἡ Ὑδρέϊσα ξέσπασε σ' ἔνοχο, γέλιο.

— Τὴν πιστεύεις, γύρισε καὶ ρώτησε τὸν Κώστα. Μὴ τὴν πιστεύεις παιδί μου, τρελλάθηκε.

— Τρελλάθηκα γώ!

— Καλὲ εἶναι κορίτσι, φώναξ' ἡ Ὑδρέϊσα μὲ πίστη, εἶναι κορίτσι.

— Κορίτσι, κορίτσι γώ! Χά, χά.

Κανεὶς πιά δὲ μίλησε. Ντροπιασμέν' ἡ Φανιώ σκέπασε τὸ πρόσωπό της μὲ τὰ χέρια καὶ ρίχτηκε σ' ἀτέλειωτο κλάμμα.

Ὁ Κώστας, μὴν πιστεύοντας πιά σταυτιά του, ἔρριξε πονετικὴ ματιὰ στὴ Φανιώ καὶ πατόντας στὰ νύχια τραβήξε κατὰ τὴν πόρτα νὰ φύγῃ.

Οἱ διὸ γυναῖκες μείνανε μονάχα στὴν κάμαρα καὶ τὸ κεφάλι τῆς γριᾶς πού τὶς ἔβλεπε ἀπ' τὴν πόρτα τῆς μισάντρας.

Ἡ Ὑδρέϊσα σὰν ἄκουσε πρώτη φορὰ, πὼς ἡ θυγατέρα της δὲν εἶτανε κορίτσι, στυλώθηκε στὸν τοῖχο νὰ μὴν πέσῃ, μὲ τὰ χέρια κρεμασμένα, παράλυτα καὶ σὰ βγήκε πιά ὁ Κώστας ἀπ' τὴν πόρτα, τὴ ρώτησε μὲ φωνὴ σιγανή:

— Ἀλήθεια μωρή, δὲν εἶσαι πιά κορίτσι;!

— Πολλὰ γυρεύεις, μάννα.

ΑΘΗΝΑ

ΓΕΩΡ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΑΚΗΣ

ΣΤΗΝ ΚΥΡΙΑ ΠΡΕΣΣΙ

Ἄφωνα ὀρχήστρα ὄλο ἀπὸ φῶτα
Χαμογελαίει μέσ' στὴ μορφὴ σου,
Καὶ τοῦ κορμιοῦ σου οἱ γραμμὲς
στήνουν ἀκίνητο χορό,
Κ' ὑψώνεται πυκνὸ μπροστὰ μου
ἀνάβρυσμα ἡδονῆς ἢ Ζωῆς σου.

— ὦ! τὸ μεθύσι τῆς σαρκὸς
μέσα στῆς δίψας τὸ χαμό!...

ΜΑΝΟΣ ΑΡΤΑΚΗΣ

ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΜΟΥ ΦΙΛΟΥ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΗ
Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ

Γύναι μὴν κλαῖς· κι ἂν πέθανεν Ἐκεῖνος,
ἄλλοι θὰ ἐρθοῦν μὲ πιὸ γλυκὰ φιλιά
νὰ σὲ μεθύσουν·
ἄλλοι μὲ πιὸ περίτεχνα γλωττίσματα
τῶν κοιμισμένων ἡδονῶν
τις πηγές θ' ἀναρριπίσουν.

— Τρελλέ· καὶ ποιὸς ἐθρήνησε
γιὰ κάτι ποῦ πεθαίνει ;
καὶ τῶν μεστῶν σαρκῶν
ἢ κυρτωσιές ἢ ὀλόχυτες
καὶ τῶν γλαρῶν ματιῶν τ' ἀνατρανίσματα,
ὅλα περνοῦν καὶ σβύνουνε
στὴ νύχτα ποῦ διαβαίνει ! . . .

Δὲν εἶνε, ὠϊμένα, ἡ ἀνάμνηση τοῦ Ὑπέρχαλου
ποῦ φέρνει μου τὰ δάκρυα·
Εἶνε ἡ Ἀγάπη· τρανὸν Ἐκείνου δίδαγμα
κι ἀθάνατο στὸ Θάνατό Του.

Γιὰ τὴν Ἀγάπη κλαίω· ποῦ ὅλο καὶ γιγαντώνει
καὶ ποῦ εἶνέ της γραμμένο
σ' ὅλους νὰ δίνῃ τὴ ζωὴ, τὰ πάντα νὰ ἡμερώνῃ
κι ὅλους μὲ πύρινα καρφιά,
σκληρὰ ψηλὰ στὸ Γολγοθᾶ
αἰώνια νὰ σταυρώνη.

ΝΟΣΤΑΛΓΙΚΟ

Κάτω ἀπ' τὰ παραθύρια τὰ μισόκλειστα
ἀποσπερνοὶ διαβαίνουνε τραγουδιστάδες,
τῶν κορασιῶν τὸ ξύπνημα γυρεύοντας
μὲ τις παθητικὲς τους τὲς καντάδες.

Κι ἀπ' τὰ παραθυράκια ξεπροβάλλουνε
μὲ τὴν καρδιὰ τρικυμισμένη ἀπὸ λαχτάρα
δειλά, τὰ προσωπάκια τὰ κρινόλευκα
τὰ πολυπαιεμένα ἀπ' τὴν κιθάρα.

Χαρές, ὅποῦ κοιμᾶστε ὄνειροστέφανες
θενὰ μπορέση ὁ πόνος μου νὰ σᾶς ξυπνήσῃ ;
ἢ τάχα ἐγεννηθήκατε τὴ χαραυγὴ
γιὰ νὰ χαθῆτε ἀχνόφωτες στὴ δύση !

ΙΔΑΝΙΚΟ

Θώρακα τὴν ἀγάπη σου ἔκανα
ἐπάνω στὰ νεανικά μου στήθια
κ' ἐκίνησα, τρανὸς πολεμιστῆς
τοῦ ὄνειρου μου γιὰ νάβρω τὴν ἀλήθεια.

Καὶ καρτερεῖτε, καρτερεῖτέ μου τὸν ἐρχομό,
φίλοι ἀκριβοί, γλυκειά μου μάνα·
ἢ θὰ τὸν διαλαλήσουν χίλιες σάλπιγγες,
ἢ θὰ σημάνῃ θλιβερὰ κάποια καμπάνα.

ΜΟΥΣΑ

Τῆς γειτονιαῖς σου τὰ κορίτσια γύρω
τ' αὐτάδικα καὶ τὰ φτιασιδωμένα,
κι ἀνάμεσό τους κρίνου μύρο
ἢ ὁμορφιά σου ποὺ μὲ λύγισεν ἐμένα.

Μέσ' ἀπὸ τὸ γαλήνιο φτωχικό σου
βγαίνει ἢ χαρὰ γιὰ νὰ σὲ προβοδίση,
κι ἀπὸ τὸ στόμα τὸ γλυκό σου
τὸ ταπεινό σου γέλιο τρέχει βρῦση.

Τ' ἀγριόροδα καὶ τὰ βασιλικά σου
μ' αὐτὸ κάθε πουρνὸ τὰ λούζεις τὰ ραντίζεις,
*Ὡ ἐσύ, κι ἄς εἴταν μὲ τὸ θέλημά σου
νὰ φέρνω τὸ τραγούδι μου νὰ τὸ ποτίζῃς.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΕΛΕΓΕΙΕΣ

Τὰ εὐλαβικά τὰ χέρια σου, ποὺ ἀπύθωνες στὰ τζάμια,
Ρουφώντας κατὶ ἀνέγγιχτον ἀπ' τὸν κρινένιο κῆπο.
Οἱ ὑάκινθοι ἀνανοιώθοντας τὴν εὐωδιά σου ἐστήναν
Τὶς ἀρμονίες τὶς Ὀρφικές, ποὺ φέρνει ἢ ἅγια ἢ μέθη.
Τὰ μάτια σου ἀναβρῦζανε καὶ στὸ βουνὸν ἀγνάντια
Οἱ ἐλιές ποθοπλαντάζανε γιὰ τὰ κρουστά σου δάκρυα.
Οἱ ἀχοί, ποὺ ἢ βρῦση ἐσκόρπαγε στὴ μαρμαρένια γούρνα
Δεοῦνταν : « Καὶ νὰ βγαίναμεν ἀπὸ τὰ γνὸ κορμάκι ! »
*Ἐνα κρουφὸ μυστήριο τὸν κῆπο ἐπλημμυροῦσε
Κι' ἀνθοπνοὲς στίς κόχες τους τὰ ματοκλάδια ἐροίγουν
Τὰ ματοκλάδια ποὺ ἔρρευαν σὲ δέησες ἀπονύχτιες
Πίσω ἀπὸ τοὺς βελούδινους ἠδονικούς μπερντέδες.

*Ὡ τὰ χερσάκια ἠδονικά ποὺ ἀπύθωνες στὰ τζάμια.

Μά, τί ἐλεγεία γέμισε τὸν κῆπο τώρα ἀκέραιο !

*Ὡ πίσω ἀπ' τοὺς βελούδινους μπερντέδες τῶν τζαμιῶνε

Τὰ ματοκλάδια ἀφήσανε τὴν ἀβεβαία τὴν πάχνη.
Κ' οἱ ὑάκινθοι, ποὺ τρέλλανεν ἢ ξωτική εὐωδιά σου
Κ' οἱ ἐλιές ποὺ ποθοπλάνταξαν γιὰ τὰ κρουστά σου δάκρυα
Κ' οἱ ἀχοί ποὺ ἀπ' τὸ κορμάκι σου νὰ βγαίναν δεηθήκαν
*Ὅλα πιά μείναν σ' ἔκσταση παρήγορη νὰ πίνουν
Τὰ χερσάκια ἀπὸ τὰ χέρια σου ποὺ ἀπόμειναν στὰ τζάμια !

ΠΡΑΝ

ΤΩΝΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΣ

ΑΛΛΞΕΥΤΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

ΤΑΝΤΑΛΟΣ

ΣΤΟΝ ΑΓΑΠΗΜΕΝΟ ΜΟΥ ΓΙΑΓΚΟ ΧΕΛΜΗ

Χιλιᾶδων χρόνων ἁμαρτίες μὲ βαραίνουν,
πάθη, ἀνόητοι πόθοι, ψέματα, ἀδυναμίες,
καὶ μ' ὅλο ποῦ ὁ νοῦς μου στὸν οὐρανὸ φθάνει τῆς ἐλευθερίας,
βαρειά, τὰ μάτια μου νὰ ὑψωθοῦν δὲν κατορθώνουν
καὶ μένουν, μάτια δούλου, σκυμμένα πρὸς τὴ γῆ.

Τάνταλος τῆς ζωῆς, βλέπω τὸ ἄπειρο καλό,
ὅμως νὰ τὸ ἀπολαύσω πόσο μακρὰ εἶμαι !
Τὸ ποθῶ κ' ἐκεῖνο μ' ἀνοίγει ἀγκαλιὰ ἀγάπης,
τρέχω νὰ τὸ φθάσω, ὅμως σταματῶ στὸ δρόμο,
δεμένος ἀπὸ τῶν προλήψεων τὴν ἀλυσίδα.

Κι' ὅμως κανεὶς θεὸς δὲν μ' ἐκαταράσθη ἐμένα !
*Ἄν εἶμαι Τάνταλος, μὲ βαραίνουν τῶν προγόνων
οἱ ἁμαρτίες : καὶ τὸ μαρτύριό μου εἶνε πειὸ μεγάλο ὅσο
ἐνῶ στοὺς ἄλλους, ποιητὴς ἐγώ, ἀνοίγω δρόμο
πρὸς τὴν ἐλευθερία, γιὰ μένα νὰ βρῶ τὸ δρόμο δὲν μπορῶ !

Τάνταλος, βλέπω μακρὰ τὸ ἄπειρο καλό.
Κι' ὅμως κανεὶς θεὸς δὲν μ' ἐκαταράσθη ἐμένα !
*Ἄν εἶμαι Τάνταλος, εἶμ' ἀθῶος, ποῦ νέα προπατορική
σηκώνω ἁμαρτία, τὴν πρόληψι. Κι' ἀπ' αὐτὴν, ἀλλοίμονο,
κανεὶς Χριστὸς δὲν ἔρχεται νὰ μὲ λυτρώσῃ.

ΣΤΑΘΗΣ ΚΑΡΑΒΙΑΣ

Μακρὰ στήν ἄκρη τ' οὐρανοῦ, κάτι σὰ φῶς κατακόκκινο πού μοιάζει καὶ σὰν πυρκαϊά!... Τώρα ξημερώνει; Τώρα βραδυναίει; Ποιὸς τὸ ξέρει; Νύχτα εἶναι παντοῦ, κι ὅλο σκιές κι ἀξειδιάλυτα ὅλα τὰ πράματα μεσ' τὸ σκοτάδι... Ἐνα σκοτάδι παράξενο πού κάποια ἀπόχρωση μπλὲ τοῦ δίδει τὸ κόκκινο ἐκεῖνο λυκόφωτο... Δεξιὰ στὸ βάθος, σὰν ζωτικὸ ἕνας μύλος μὲ κατεβασμένες τὶς φτερωτὲς θαμποφαίνεται... Ποιὸς ξέρει ποῦ. Κι ἐδῶ μπροστὰ βράχοι μεγάλοι ἢ ἀμμονδιά, καὶ τὰ νερὰ ὀλοκόκκινα... μιὰ βάρκα τραβηγμένη κι ἕνας ἄνθρωπος πού σκυφτὸς στὸ πλάι τῆς κάτι πασκίζει. Τίποτα ἄλλο: Ὁ ἄνθρωπος σκυφτὸς στὴ βάρκα, τὸ νερὸ τὸ κόκκινο, ἕνα καλάθι ριγμένο στὴν ἀμμονδιά... —κι ὅπως τὸ φῶς πέφτει κατακόκκινα βάρει καὶ τὶς πέτρες καὶ τὸ καλάθι καὶ τὰ μαλλιά τ' ἀνθρώπου. Κι' ὅπου σκοτάδι ἀπλώνεται, μιὰ νύχτα βαρεῖ ἀθλιμὲν σωριάζεται... . . .

Ἄν ἔλειπε ἀπὸ μακρὰ τὸ φῶς ἐκεῖνο πού μοιάζει καὶ σὰν πυρκαϊά τίποτα δὲ θὰ ξεχώριζε καὶ θάστανε ὅλα σκεπασμένα, ἀξειδιάλυτα, ἀνύπαρхта... Μὰ τί νᾶναι; Τί νᾶναι τὸ φῶς τὸ κατακόκκινο πέρα ἐκεῖ στὸ βάθος τ' οὐρανοῦ; Εἶναι ποξημερώματα ἢ εἶναι οἱ ὕστερες ἀναλαμπές τῆς μέρας; Εἶναι ποξημερώματα κι ὁ ἄνθρωπος σπρώχνει τὴ βάρκα του, πρὸς κάποιες μαγικὲς ἀχτὲς πού ἄκουσε, ἔχουνε στὰ βάρθη τους, κοράλλια καὶ μαργαριτάρια καὶ ξανθὲς σειρηνοῦλες σὲ φιλντισένια κοχύλια; Ἡ μὴ εἶναι Θεέ μου σὲ ὕστερες ἀναλαμπές τῆς μέρας κι ὁ ναύτης σέρνει ὀλαδειανὴ τὴ βάρκα του, ὀλαδειανὴ καὶ τὴν ψυχὴ του, γυρνώντας ἀπὸ μακρινὰ κι ἀνώφελα ταξίδια; . . .

Τί νᾶναι; . . .

Ἄνεξήγητη ἢ σκέψη τῆς Ἀντιγόνης νὰ μοῦ κἀνη αὐτὸ τὸ ταμπλό... Τριγυρισμένη μὲ τὴ γλυκεῖα φύση τῆς Ρώμης πῶς νὰ μὴ μοῦ ζωγραφίσει τῆς ἀνοιξῆς καμιὰ χαρωπὴ εἰκονοῦλα; Ἐνα κλαδάκι ἀνθισμένη μυγδαλιά!... ἕνα ματσάκι μενεξέδες... ἕνα καραβιάκι μὲ ὀλάνοιχτα τὰ κάτασπρα πανιά... Θάτανε καλομελέτητο τὸ δῶρό της, καὶ μοῦ φαίνεται ἢ ψυχὴ μου ὡσὰν ὠραῖο σύμβολο τῆς ζωῆς μου τῆς αὐριανῆς θὰ τὸ ἀγάπιζε. Ἡ μυγδαλιά πού ἀνθίζει μέσα στὴν καρδιά τοῦ χειμῶνα μᾶς παρηγορᾷ γιὰ τὴν ἐρχομένη ἀνοιξή... Κάτι θὰ μοῦλεγε καὶ μένα... Θὰ μοῦλεγε δὲν ἔχουνε καμιὰ σημα-

* Ἡ ἀρχὴ τοῦ στίχου σελίδα 180

σία σήμερα οἱ παράξενές μου ὄνειροπόλησες. Αὔριο... αὔριο ξημερώνει μιὰ ὁμορφὴ γιορτάσιμη μέρα... γύρω μου καινούργιες ἀγάπες θ' ἀνθίσουνε... Ἐνα σπῆτι δικό μου μὲ περιμένει... κι ἐκεῖ ὅλα εἶναι χαρούμενα κι εὐτυχισμένα κι ἀνοιξιάτικα... Μὰ τὸ δῶρο τῆς ἀδερφῆς μου μιὰ θλίψη μοῦῶδωσε νὰ δοκιμάσω... Εἶναι ξημερώματα ἢ τὴν ὥρα βραδυναίει; . . . Ἡ ζωὴ πού θ' ἀνοιχτῆ σὲ λίγο μπροστὰ μου πού θὰ μὲ φέρει; . . . Ἐνα μυστήριον ἀξειδιάλυτο στέκεται πάντα μπροστὰ ἀπὸ κάθε ἀπόφασή μας... . . .

Κάτι σὰ φῶς βλέπομε γλυκὸ νὰ ροδίζει μακρὰ. Ἐνα φῶς γλυκότατο πού χαϊδευτικὰ πέφτει στὰ νερὰ τῆς θάλασσας πού θὰ ταξειδέσομε... . . .

Πέφτει καὶ στὰ μαλλιά μας ἐπάνω καὶ τυλίξει μας ὅλους, ἐκεῖ πού σκυφτοὶ στὴ βάρκα μας κάτι πασκίζομε... Σὲ λίγο φεύγομε!... Μ' ἄξαφνα μιὰ θλίψη σὰν ἀνατρίχιασμα προαίστησης κακότητος γεμίζει τὴ ψυχὴ μας... . . .

Τὸ ἴδιο γλυκὸ φῶς θὰ ροδίζει πάλι ἀπὸ μακρὰ τὴν ἴδια θάλασσα καὶ μᾶς πού σκυφτὰ στὴ βάρκα μας κάτι θὰ πασκίζομε... Ὅλα τὰ ἴδια θὰ ξεχωρίζουν στὸ σκοτάδι, κι ὅμως τὸ φῶς ἐκεῖνο θάτανε οἱ ὕστερες ἀναλαμπές τῆς μέρας πού θὰ πέφτουν νὰ μᾶς τυλίξουν κατακοιρασμένους, μὲ τὴ ψυχὴ πολυπικραμένη γυρίζοντας ἀπ' ἀνώφελα καὶ μάταια ταξίδια... . . .

Ἐγὼ δὲ θὰ τὰ συλλογίζομουνα πάλι αὐτὰ ἂν ἔλειπε τὸ δῶρο τοῦτο τῆς ἀδερφῆς μου... Ποτὲ δὲ θὰ εἴξερα πῶς ἕνα παρόμοιο προαίστημα μπορετὸ νὰ κρυβόταν στὴ ψυχὴ μου... Ἄν ἦταν ἕνα κλαδάκι μυγδαλιάς τίποτα δὲ θάβαζε ὁ νοῦς μου... θὰ τὸ κύταζα μιὰ στιγμὴ, θὰ χαμογελοῦσα μ' ἀγάπη στὴν ἐνθύμηση τοῦ χαριτωμένου χεριοῦ πού ἔστειλε γιὰ μένα, ἕνα τόσο γλυκὸ χαιρετισμὸ καὶ θὰ διᾶλεγα τὸ πιὸ φανερό μέρος τοῦ σπιτιοῦ μου νὰ τὸ βάλω γιὰ νᾶναι πάντα μπρόσκαῖρα νὰ τὸ καμαρώνω... . . .

Τώρα σὰν κάτι θλιβερὸ μοῦ μηνᾶ καὶ μοῦ λέει... . . .

Θυμοῦμαι σὰν ἔφυγε ἢ Ἀντιγόνη... Ἡρθε ἢ νονὰ τῆς ἕνα καλοκαῖρι καὶ τὴν πῆρε μαζί της. «Στὴ Ρώμη εἶπε θὰ γενῶ μεγάλη καλλιτέχισσα» καὶ μεῖς τὴν ἀφήκαμε. Ν' ἀντισταθοῦμε σωστὸ δὲν ἦταν. Ἡθελε καὶ κείνη ἀπὸ δικῆς της... Ἐδῶ στενὸς ὁ κύκλος κι ἀταίριαστος γιὰ καλλιτέχνη. Θὰ πνιγόταν ἢ ψυχὴ τῆς ἀδερφῆς μου καὶ μένα, στὴ ζωὴ τῆς δικῆς μου... Κ' ἔφυγε... Ἐνα βράδυ τώρα καὶ τρία χρόνια τὴν πῆγαμε στὸ βαπόρι... Ὅλη τὴν ὥρα τῆς μιλοῦσα... τῆς ἔλεγα... — χίλια πράματα τῆς ἔλεγα δίχως νὰ ἦταν

ανάγκη πού θά τὰ ξέχασε εὐτίς, πού ἴσως κι ὅλας νὰ τὴν κούραζαν...
"Ἦτανε ἡ σιλουέττα της ντελικάτη κι ἀψηλό τ' ἀνάστημά της κι ὅπως γύρισα καὶ τὴν κύταξα τὴν ὕστερη φορὰ ἡ θαλασσιά της γάζα ἀνέμιζε γύρω στὸ ξανθὸ της κεφάλι... Ὠραία ἡ ζωὴ της, καὶ τὰ ὄνειρά της ὠραία... Νὰ φτάσῃ, ν' ἀναιβῆ στὴν κορφή.— Αὐτὰ μᾶς γράφει, ὅλο αὐτὰ μᾶς γράφει... Εὐτυχισμένη πού εἶναι. Μπόρεσε καὶ συμμάζωξε τὴ ψυχὴ της σὲ κάτι ὀρισμένο.— Ξέρει πού πάει, τὶ θέλει τὸ ξέρει.— Τὶ ἐκλεκτοὶ ὅλοι ὅσοι κατωρθώνουν ἔτσι νὰ παίρνουν ἓνα μονοπάτι ὅποιο νᾶναι. Εἶναι σίγουροι δὲν στρέφονται ἀλλοῦ, τίποτα ἄλλο δὲν τοὺς σταματᾷ τὸ δρόμο. Πᾶνε μπροστὰ στὶς πεποϊθήσες τους· κι ὅτι ζητοῦνε τὸ γνωρίζουνε καὶ τὸ ποθοῦνε.

Ἐπειτα ἀπὸ ἓνα μῆνα παντρεύομαι. Ὅλα εἶναι ἔτοιμα κι ἀποφασίσαμε νὰ τελειώσῃ μιὰ ὥρα ἀρχήτερα κι αὐτὴ ἡ ὑπόθεση. Στὸ σπίτι μας στὸ σπίτι τοῦ Μίμη ὄλο συζητοῦνε γι' αὐτό... Ὁ Μίμης ἦρθε χτές καὶ μὲ πῆρε νὰ πᾶμε στὸ « σπίτι μας » πού ἦταν ἐκεῖ ὁ ταπετσιέρης καὶ κάρφωνε τὰ χαλιὰ καὶ τὶς κουρτίνες. Κομφότατο θὰ γίνῃ τὸ σπίτι μου. Ἡ τραπεζαρία θά'ναι πράσινη, τὸ σαλόνι φρεζ, ἡ κάμερά μου κατακόκκινη. Ὅταν εἶπα στὸ Μίμη πὼς τὴ θέλω κατακόκκινη, γύρισε καὶ μὲ κύταξε καὶ μοῦ χαμογέλασε. Ξέρω τὶ θὰ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ του... Ὅμως ἐγὼ εἶπα, κατακόκκινη, γιατί κάτι χαλιὰ πού φέραμε θὰ ἦταν δύσκολο νὰ ταιριάσουν μὲ κάθε ἄλλο χρῶμα... Δὲν τὸ εἶπα μολαταῦτα γιατί θάτανε ἀπότομος ὁ τρόπος μου κι ὄχι εὐγενικός. Γιατὶ τάχα ὁ Μίμης νὰ μὴ πιστέφει πὼς θέλω κατακόκκινη τὴ κάμερά μου γιὰ τὴν ἀφορμὴ πού κείνος γομίζει;...

Ἐτσι σιγὰ σιγὰ βάζω ἀρχὴ καὶ συνειθίζω σὲ μερικὲς ἀναπόφραγτες ἀνάγκες. Ὅχι μόνον ὁ ἀρραβωνιαστικός μου δὲν πρέπει νὰ υποψιαστῆ ποτὲ πὼς δὲν εἶμαι εὐχαριστημένη, μὰ τὸ ἐναντίον ὀφείλω νὰ τοῦ δείχνω πὼς μαζί του εἶμαι εὐτυχής... Κι ἐπὶ τέλους, ἴσως νᾶμαι κι ὅλας... Σήμερα πού ἤμουν ἀκουμπισμένη στὸ παράθυρο καὶ κύταξα τὴ θάλασσα, ὁ Μίμης ἦρθε κ' ἐκάθησε δίπλα μου καὶ κυτάξαμε μαζί.

Μιὰ στιγμὴ πέρασε τὸ χέρι του στὴ μέση μου καὶ τόσο τὸ ἔνοιωσα ζεστὸ καὶ τρυφερό, πού μιὰ βαθειὰ ἀγνώριστή μου συγκίνηση γέμισε τὴ καρδιά μου κι ὅλο μου τὸ εἶναι ἄξαφνα. Καὶ δὲν ἤμουν πειὰ ἐγὼ. Δὲν ἤμουν παρὰ τὸ φτωχὸ γυναικῆσιο κορμάκι πού ταράσσεται ὄλο στὸ πρῶτο τρυφερὸ ἀγκάλιασμα τοῦ ἀρραβωνιαστικοῦ... Θέ μου τὶ λίγο πού χρειάζεται σὲ μᾶς τὶς γυναῖκες

γιὰ νὰ δοθοῦμε δλοκληρωτικὰ εἰς ἓναν ἄνθρωπο... Μοῦ ἦταν ὁ Μίμης ξένος καὶ τίποτα δὲ μᾶς ἔσμιγε. Ὅ,τι ἐγὼ ἀπὸ τὴν ἀγάπη του ἤθελα, οὔτε τὸ φανταζότανε κἄν, ὅ,τι ἀπὸ τὴ ζωὴ του ζητοῦσα, ἡ ζωὴ μαζί του δὲ θὰ μοῦ ἔδιδε... Αὐτὸ τέλεα ἀντίθετοι χαραχτήρες πού συναντήθηκαν σ' ἓνα στενὸ δρομάκι κ' ἦσαν ἀναγκασμένοι νὰ τὸ περάσουνε πλάι-πλάι. Τὶ ἤθελα ἐγὼ; — Χίλια πράματα. Οὔτε ἐγὼ δὲ ξέρω τί. Τὶ ἤθελε ὁ Μίμης; — Τίποτα ἄλλο περισσότερο ἀπ' ὅτι εἶχε. Κι ἄξαφνα ἓνα χειμωνιάτικο ἀπομεινόμερο σ' ἓνα ἀνοιχτὸ παράθυρο μπροστὰ σὲ μιὰ θάλασσα ἄσκημη, λερωμένη, μέσα στὸ θόρυβο καὶ τὴν ἀκαταστασία ἐνὸς σπιτιοῦ πού κάτι παράξενοι ἀνθρώποι ἐπιπλῶναν, λέγοντας χοντρὰ ἀστεῖα ἀνάμεσα σὲ πλατειὰ χυδαῖα γέλοια, ἓνα τρυφερὸ σφιξίμο, ἓνα χάδεμα τόσο ἀπάλαφρο, μοῦδωσε νὰ αἰστανθῶ γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ μου τὴ βαθειὰ ἐκείνη συγκίνηση πού τόσο μοιάζει μὲ ἀγάπη...

Ναί. Ἀπόψε ὅλα στὸ παράθυρο ἐκείνο, σὰ νὰ μοῦ ἔλεγαν πὼς κάπου παραμονεύει με καὶ μὲ περιμένει ἡ Ἀγάπη. Ὅταν θὰ πᾶμε ἓνα βράδυ, καὶ θὰ φύγουν ὅλοι νὰ μᾶς ἀφήσουν, καὶ ἡ μεγάλη σιδερένια πόρτα θὰ κλειστῆ βαρειά, καὶ θά'ναι νύχτα, καὶ στὸ σκοτάδι τίποτα ἄλλο δὲ θὰ φαίνεται, παρὰ ἓνα φωτισμένο παράθυρο πού ἓνα ἀντρίκιο χέρι, τὸ χέρι τοῦ Μίμη θὰ τὸ σφαλίσῃ σὲ λίγο.—

Κι ὅταν ἀγαπήσομε πόσο ἀλλάζουν ὅλα στὸν κόσμιο... Ἄλλοιότικα αἰστανόμαστε, ἀλλοιότικα κυτάζομε τὴ ζωὴ... Ὅλο μας τὸ εἶναι καλοπόταγο κι ὑποταγμένο δίνεται στὸν ἄνθρωπο πού μας ἔκαμε τὸ θᾶμα. Μὰ ποὺς νᾶναι; Αὐτὸς πού περιμέναμε; Ὅχι. Μὰ τὶ πειράζει; ὅποιος καὶ νᾶναι εἶναι Ἐκεῖνος πού ἀγαποῦμε. Τὸ χαμόγελό του Παράδεισος. Ἡ θέλησή του Νόμος. Τὶ εἶμαστε ἐμεῖς; Ὅ τίποτα. Ἐμεῖς δὲν εἶμαστε τίποτα. Ἐμεῖς ἀγαποῦμε, τὶ γλυκότερο γιὰ μᾶς; Καὶ συλλογοῦμαι ἀπὸ τώρα καὶ τὸ δικό μου ξετύλιγμα. Σὲ λίγες μέρες, ὅ,τι ὁ Μίμης ἀγαπᾷ κ' ἐγὼ θὰ τ' ἀγαπήσω. Ἐτσι σὲ κάμποσο καιρὸ, ὅμοια κ' ἐγὼ θὰ γίνω μὲ τὶς ὁμορφες γυναῖκες πού βλέπω κάθε μέρα ἐπιπόλαιες κ' εὐτυχισμένες... Παράξενο ἀλήθεια— ποὺς νὰ μοῦ τῶλεγε πὼς ἡ ἀγάπη θάταν πού θὰ μ' ἔφερνε ἀνάμεσα στους ἀνθρώπους ἐκείνους πού ἀπὸ τὶς ἀντίληψές τους τόσα μὲ χόριζαν;... Καὶ πόσο πρέπει ν' ἀγαπῶ εὐγνωμονωτικὰ τὴ Μοῖρα, πού διᾶλεξε ἓνα τόσο γλυκὸ μέσο γιὰ νὰ μὲ φέρει ἐκεῖ, πού χιλιάδες φορὲς εἶχα προσπαθῆσει νὰ φτάσω καὶ δὲν τὸ κατόρθωνα.

VIII

... Τὸ ἀπόγεμα σήμερα ἦρθε ἡ Φοφὼ μὲ τὸν ἀρραβωνιαστικό της.

Μέρα πού δεχόμαστε κι όμως δὲν εἶχαμε ἄλλες βίζιτες. . . Καλὸ αὐτὸ, γιατί τὸ σπίτι μας ὅλο εἶναι ἄνω-κάτω. Λέω μάλιστα πὼς κάθε μιὰ κυρία αὐτὸ συλλογᾶται καὶ ἀφήνει νὰ περάσουν οἱ μέρες αὐτὲς καὶ νᾶρθει πιὰ στὸ δικό μου τὸ σπίτι. Γιὰ τὴ Φοφῶ δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Ἐκεῖνη καὶ τὴν παραμονὴ τοῦ γάμου μπορεῖ νᾶρθει, δὲν τὴν ἔχω γιὰ ξένη. Πρῶτὴ φορὰ σήμερα, μούφερε τὸν ἀρραβωνιαστικό της. Τὸν ἔβλεπα ἀπὸ μακριά, μὰ ἀπὸ κοντὰ τὸν βρήκα πιὸ ὁμορφο καὶ πολὺ ἔξυπνο.

Ἡ Φοφῶ ξακολουθεῖ νὰ παίζει τὸ πρόσωπο τοῦ μικροῦ κοριτσιοῦ πού τίποτα αὐτὸ δὲν ξέρεי κ' εἶν' ἀθῶο κι ἀκάτεχο. Παρατήρησα πὼς φορεῖ πιὸ κοντὰ φορέματα ἀπ' ὅσο τὰ φοροῦσε πέρησιν. Τὰ μαλλιά της τὰ κάνει μπούκλες, καὶ βάζει πάντα πλατύγυρα καπέλλα. Τέλος πάντων ἓνα κοριτσάκι δεκάξη χρονῶ. Μιλεῖ μὲ ὕφος τέλεια παιδικὸ καὶ κάνει πράματα χαριτωμένης ἀφέλειας καὶ νοστιμάδας. Μοῦδειξε τοὺς καινούργιους της καλτσοδέτες μ' ἓνα τόσο φυσικὸ κι ἀπονήρευτο τρόπο, πού χωρὶς ἄλλο θὰ μὲ κατάφερε κ' ἐμένα, ἂν δὲ θᾶχε ἓνα τέτοιο τέλειο καὶ θαυμαστὸ ποδαράκι.

Ὁ καημένος ὁ Παῦλος θὰ ἐνθουσιάστηκε ἄλλη μιὰ φορὰ ἀκόμα μὲ τὸ πολυαγαπημένο αὐτὸ παιδί, ἐνῶ σύγκαιρα θὰ κολακεύτηκε ἐγωϊστικά. Μιὰ στιγμὴ πῆγε κοντὰ του νὰ τοῦ δείξει ἓνα ἄλμπουμ μὲ φωτογραφίες, κι ὅπως γονάτισε μπροστά του καὶ ἀκούμπησε τὸ βιβλίον στὰ γόνατα του, ἐκεῖνος τῆς χάδευε τὰ μαλλιά τρυφερά - τρυφερά, ὡσὰν τὸ κεφαλάκι αὐτὸ τὸ σγουρὸ νὰ ἦταν, ὅχι τῆς φιλενάδας μου τῆς Φοφῶς πού ἀγαποῦσε τὸν Ὁρέστη, μὰ κανενὸς μικροῦ παιδιοῦ, πού μᾶς λέει ἔξυπνα λογάκια κι ἀνεβαίνει στὴν ποδιά μας νὰ τοῦ ποῦμε τὸ παραμῦθι τοῦ «λίκου πού ἔφαγε τὸ ἀρνάκι».

.
.

Βρήκε ὁ Παῦλος τὸ ταμπλό τῆς Ἀντιγόνης πολὺ ὠραῖο καὶ μὲ συνγάρηξε γιὰ τὸ ταλάν της. Ἀπὸ κεῖ κύταξε κατὶ ἄλλες εἰκόνες πού ἔχομε κι ἀπὸ κουβέντα σὲ κουβέντα μοῦ εἶπε πὼς ξεχωριστὰ ἀγαπᾷ τὸν Greuze. Τὸν Greuze. Κι ἀπόλα του τὰ ἔργα τὴν «Σπασμένη Στάμνα.» Κ' ἡ Φοφῶ τότε εἶπε :

— Μὰ φαντάστηκες ποτὲ Ρίτα ὠραιότερο προσωπάκι ἀπὸ κεῖνο τῆς « Σπασμένης Στάμνας » ; Παναγία μου πόσο εἶναι γλυκὸ.—Εἶπε ὁ Παῦλος, μεθαῦριο ὅλα τὰ ἀντίτυπα τοῦ ζωγράφου αὐτοῦ θὰ τὰ ἔχομε.

Ἐγὼ χαμογελοῦσα ἄθε α, ὅπως τὴν ἄκουα νὰ μιλεῖ ἔτσι, καὶ πάσκιζα νὰ μαντέψω, σὰν τὶ ἄραγε νᾶναι τὸ ἔργο πού θὰ ἐμπνεύσει στὸν δικό της τὸν ἄντρα, ἡ καινούργια αὐτὴ « Μικρὴ Μπαμπουτῆ ».

Μολαταῦτα, δὲν ξέρει φαίνεται τίποτα, ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ ἄμοιρου καλλιτέχνη, ἀλλοιότικα δὲ θὰ ρωτοῦσε « μὰ γιατί ἄραγε τὸ λέει τὸ ταμπλό αὐτὸ « Σπασμένη Στάμνα ; » . . . Σ' αὐτὸ ὁ Παῦλος ἀπόφυγε ν' ἀπαντήσει ἐννοεῖται, μὰ ἐγὼ ἐπιφυλάσσομαι νὰ τῆς κάμω ὅλη τὴν ἱστορία τοῦ Greuze μὲ τὴ γυναῖκα του

.

Εἶπα, δὲ θᾶχα ἄλλες βίζιτες, μὰ ἀπατήθηκα. Τὸ βράδυ-βράδυ ἦρθε ὁ Μίμης μὲ τὸν κ. Ἀστεριάδη. Ὅτι εἶχε φύγει ἡ Φοφῶ, κ' ἐγὼ εἶχα ἀνεβῆ στὴν κάμερά μου νὰ ἡσυχάσω λιγάκι. . . .

Μιὰ παράξενη δυσφορία ἐνοιώσα, ὅταν μοῦ εἶπαν πὼς ὁ Μίμης ἦτανε στὸ σαλόνι μὲ τὸν κ. Ἀστεριάδη.

Θυμήθηκα τὸ τσαῖ τοῦ Πρέσβη καὶ τὸ φέροσιμό μου τὸ κάπως ἔλαφρὸ καὶ τὸ περιφρονητικὸ του βλέμα, σὰν εἶπα, πὼς ἐγὼ τοὺς γελούσα, λέγοντας πὼς τὸ δράμα ἐκεῖνο μ' ἄρесе.

Δὲν καταλάβαινα τί μποροῦσε νὰ θέλει στὸ σπίτι μας, καὶ τί θᾶβρισκε στὴ συντροφιά μας. Βέβαια ὁ Μίμης θὰ τὸν ἀνάγκασε καὶ κείνος δὲ θὰ τοῦ ἦταν βολικὸ ν' ἀρνηθεῖ. Μολαταῦτα ἐγὼ κατὶ θᾶδινα γιὰ ν' ἀποφύγω μιὰ καινούργια συνάντηση. Ἐπειτα πὼς νὰ φερθῶ τώρα πιὰ; Μὲ κανένα τρόπο δὲν ἤθελα νὰ ξακολουθήσω τὸ ρόλο πού εἶχα ἀναλάβει στοῦ Πρέσβη. Δὲν ἤθελα αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος νὰ σχηματίζει κακὴν ἰδέα γιὰ μένα. Τοὺς ἀνθρώπους πού ἐχτιμοῦμε πὼς νὰ θέμε νὰ μὴ μᾶς ἐχτιμοῦνε ἐκεῖνοι ; Καὶ τὸν κ. Ἀστεριάδη ἐγὼ τὸν εἶχα γνωρίσει ἀπὸ τὴν ἡμέρα ἐκεῖνη πάρα πολὺ, διαβάζοντας τὰ ἔργα του.

Ἔτσι βρισκόμουν σὲ δύσκολη θέση.

Πόσο θᾶθελα νᾶτανε ἄλλοιῶς τὰ πράματα καὶ νὰ τοῦ πῶ ὅλο μου τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴ βαθειὰ ἐντύπωση πού μοῦ ἔδωκαν νὰ νοιώσω τὰ βιβλία του. . .

Ὅπως ἀπλώνεται τὸ ἤρεμο γλυκὸ δειλινὸ στοὺς χλωμοὺς ἐλαιῶνες κάτω, ἀπαράλαχτα ἀπλόθηκε καὶ στὴν ψυχὴ μου ἡ σκέψη του μιὰ μέρα. . . Ἦθελα ἀκόμα νὰ τοῦ πῶ τί διαφορετικὰ νοιώθω ἐγὼ ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὰ γύρω μου ὅλα. Καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ βουνὰ καὶ τὰ δέντρα, κι ὅλα τὰ ὁμορφα κι ὅλα τὰ ταπεινὰ καὶ τὰ παράμερα — ὅπως κ' ἐκεῖνος. . .

Ὅμως ἀδύνατο. Θὰ μ' ἄκουε καὶ θὰ χαμογελοῦσε εἰρωνικά. Δὲ θὰ μὲ πίστευε. Θᾶπερνε τὰ λόγια ὡσὰν τὶς γελοῖες ἐκεῖνες¹ αἰστημα-

τικότηκες πού λένε κάτι μελανχολικά κορίτσια πού διαβάζουνε μυθιστορήματα.

Πῶς νά πιστέψει κανένας τὰ λόγια αὐτὰ σάν λέγονται ἀπὸ τὰ χεῖλη ἑνὸς πού τόσο ὑποταγμένα κι ἀδιαμαρτύρητα εἶναι δεμένους στὶς πρόληψες καὶ τὶς ἀπαιτήσεις κάποιων φριχτῶν καὶ ἄσημων νόμων; Κι ἂν μοῦ τῶλεγε αὐτὸ τὶ θ' ἀπαντοῦσα;

Εἶδε στὴ γωνιὰ τὸ πιάνο καὶ μὲ ρώτησε ἂν παίζω.

Κ' ἐγὼ τοῦ ἀποκρίθηκα, πὼς πάντα μ' ἄρесе νά τὴν ἀκούω τὴ μουσικὴ πιὸ πολὺ παρὰ νά τὴν ἐκτελῶ ἢ ἴδια. . . Εἶδε καὶ τὶς εἰκόνες καὶ μὲ ρώτησε ἂν ζωγραφίζω καὶ εἶπα πάλι, ὄχι. . .

— Γιὰ ὅλα «ὄχι». Ἐγὼ τίποτα δὲν ξέρω. Δὲ θέλησα τίποτα νά μαῖθω ἐγώ.

— Μὰ γιατί;

— Δὲν ξέρω. Ἔτσι. (γιατὶ κάθε τι τὸ αὐσάνομαι βαθύτατα ἐγώ, καὶ καὶ θᾶτανε ἀδύνατο νά τὸ ἐκφράσω ὅπως βρίσκεται στὴν ψυχή μου.)

Θὰ ἤθελε ν' ἀκούσει τοὺς ἀδελφούς μου νά κάνουν μουσικὴ καὶ μείναμε σύμφωνοι νά ἔρθει μιὰ ἀπ' αὐτές τὶς μέρες. Οὔτε ἐκεῖνος δὲν ἔμαθε, εἶπε.

— Τὶ σημαίνει, ἀφοῦ γράφετε; Ὁ σκοπὸς εἶναι νά πῶμε καὶ θέλομε ἐκεῖνα πού νοιοῦθμε. Τὸ μέσον ποιὸς τὸ ἐξετάζει;

— Ποῦ τὸ ξέρετε πὼς γράφω; (αὐτὴ τὴ στιγμὴ χωρὶς ἄλλο ρωτοῦσε τὴν ἀρραβωνιαστικὴ τοῦ Μίμη πού εἶχε τυχαία συναντήσει εἰς ἓνα πολυθρόνου σαλόνι κ' ἡ φωνὴ του εἶχε κάποια ἀπόχρωση εἰρωνείας.)

Ἡ Ρίτα, ἔχει διαβάσει ὅλα σου τὰ ἔργα Λώρη, εἶπε ὁ Μίμης, καὶ σὲ θαναμάζει.

— Μοῦ φαίνεται πολὺ παράξενο.

— Κ' ἐγὼ τὸ ἤξερα πὼς θὰ σᾶς φαινόταν παράξενο. — ἀποκρίθηκα χαμογελῶντας. . .

Καὶ τώρα; Συλλογοῦμαι, πὼς, ἂν ἀλήθεια εἶνε εὔκολο σ' ἐμᾶς τὶς γυναῖκες, νά δίνομε ὀλοκληροτικά τὸ κορμί μας στὸν πρῶτο ἄνθρωπο πού σάν τὸν Μίμη γλυκὰ καὶ ἡρεμα μᾶς ὀδηγεῖ στὴν πρώτη νύχτα τοῦ γάμου, γιὰ τὴν ψυχὴ μας ὅμως αὐτὸ εἶναι ἀδύνατο. Ὅσο κι ἂν πασιζομε νά τὴν ὑποτάξομε καὶ νά τὴν κλείσομε στοὺς στενοὺς τοίχους ἑνὸς κομποστολισμένου σπιτιοῦ. . . Δὲ γίνεται σὲ κάποια μέρα, κάποιο βράδυ, αὐτὴ, θὰ ξεφύγει καὶ θὰ πάει πάλι ἐκεῖ πού σβύνουν τὰ ὠραία λυκόφωτα.

Δὲν μπορῶ νά ἐξηγήσω ποιὰ ἢ ἐπιμονὴ τοῦ Μίμη, νά κρατήσῃ στὸ γάμο μας τὸν κ. Ἀστεριάδη. Ἐκεῖνος λέει πὼς τοῦ εἶναι ἀδύνατον αὐτὸ ἔνεκα πού ἔχει βιαστικὲς ὑποθέσεις, πού τὸν ἀναγκάζουν νά φύγει πολὺ γρήγορα. Χθὲς ὁ Μίμης ἐπικαλέστηκε καὶ τὴ δική μου τὴ μεσολάβηση, λέγοντάς μου νά τὸν παρακαλέσω κ' ἐγώ. Βρέθηκα σὲ δύσκολη θέση. Ἄν θάθελα νά εἶμαι εἰλικρινής, θὰ ἔλεγα πὼς ἔχει πολὺ δίκιο ὁ κ. Λώρης νά μὴ θέλει νά μείνει μιὰ καὶ βιάζεται. . . Μ' ἀλήθεια κιόλας, δὲν εἶναι κανένας λόγος νά τὸν ἐμποδίσομε ἓνα ὀλοκληρο μῆνα, μόνο καὶ μόνο γιὰ νά δεῖ νά μᾶς στεφανόνουνε. Ἐν τούτοις ὑπάκουσα στὸ Μίμη ἐπιθυμώντας νά τὸν εὐχαριστήσω, ἂν καὶ ἤξερα, τὰ λόγια μου, φαινότανε πὼς ἤσανε βιασμένα κι ἀπρόθυμα.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πιὸ ἄτοπα πράματα, εἶναι κι ὁ γάμος σὰ γίνεται ἔτσι κοινοποιημένα καὶ πανηγυρικά. Κάτι τι πού τόσο σεμνὸ εἶναι καὶ τόσο ἐπίσημο, λαβαίνει τὴ μορφὴ κοσμικότητας συνάθροισης. . . Δὲν μπορῶ νά φανταστῶ γιατί τάχα ὅλη αὐτὴ ἡ εορτὴ, τὴ βραδειὰ τοῦ γάμου πού καταντᾷ ἀνιαρότατη στὸ τέλος. Ὅλα τὰ συνηρητήρια καὶ τὰ χαμόγελα, ὅλη αὐτὴ ἡ λιτανεία τῶν προσκαλεσμένων πού θὰ περάσει ἀπὸ προστά μου, σάν τελειώσει ὁ γάμος, νά μὲ χαιρετίσει μὲ τρομάζουν ἀπὸ τώρα. Θὰ πεθιμοῦσα ἐγὼ ἂν ἦτανε δυνατὸν νά πᾶμε μιὰ μέρα μὲ τὸν ἀρραβωνιαστικὸ μου σὲ καμιά ἐξοχικὴ ἐκκλησία νά παντρευτοῦμε ἡσυχα-ἡσυχα καὶ σοβαρά. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ εἶμαστε δυὸ ἄνθρωποι πολὺ καθῶς πρέπει καὶ πολὺ ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς γύρω μας. Θὰ δείχναμε ἔτσι, πὼς μολονότι ξέρομε, ὅτι ὁ τύπος αὐτὸς καμιά ἀπολύτως σημασία δὲν ἔχει, ἀφοῦ δὲ θὰ συντελέσει ποτὲ ὥστε νά συνδεθοῦμε περισσότερο, ὅμως τὸν τηροῦμε, γιατί ἀλλοιότικα δὲ θὰ μπορούσαμε νά ζήσομε μαζί.

Κ' εἶπα πὼς ἐγὼ ἔχω μεγάλη προίκα κι ὁ Μίμης θὰ γίνῃ μιὰ μέρα ὑπουργὸς—πρέσβης ἴσως.

Μολοταῦτα ἂν κρίνομε ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν κομπῶν προσκλητηρίων κι ἀπὸ τὶς προετοιμασίες πού γίνονται, ὁ γάμος μου, μέρες καὶ μῆνες θὰ κουβεντιάζεται. Κ' εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο πού ἐπιδιώκει τὸ σπῆτι μου, καὶ τὸ σπῆτι τοῦ Μίμη. Κ' ἐγώ; Ἀπλοῦστα ὑποτάσσομαι. Ἀπὸ τὸ πρῶτὸ δὲν κάνω παρὰ νά μιλῶ γιὰ κορδέλλες καὶ νταντέλλες, καὶ λουλούδια, καὶ φτερά, καὶ ν' ἀκούω συμβουλὲς πολυποικίλες καὶ περιττὲς ἀπὸ τὶς διάφορες θεῖες.

Παναγιά μου πότε νά τελειώσει κι αὐτὸς ὁ γάμος καὶ νά φύγω. . . νά φύγω εὐτὺς τὸ ἴδιο βράδυ. . . Νὰ ἡσυχάσω ἐπὶ τέλους. Ἄπὸ τώρα

δνειρεύομαι ένα σπιτάκι κρυμένο σὲ καμιὰ γωνιὰ ἐξοχῆς καταπράσινη, ἀπόπου νὰ φαίνεται λίγη θάλασσα, κανένα ἄσπρο χωριουδάκι... κι ὅπου θὰ ζῶ ὡς θέλω, θὰ περνῶ τὶς ὥρες ὅπως μοῦ βολεῖ καλύτερα . . . θὰ πηγαίνω ὅπου μ' ἀρέσει . . . Νά! αὐτὸ πεθυμοῦσα, ἕνα μικρὸ σπιτάκι κρυμένο στὶς πρασινάδες κάποιου δικοῦ μας ἑλληνικοῦ νησιοῦ. . . Ἡ ψυχὴ μου ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ κάτι τι τὸ ἀπαλὸ, τὸ γλυκὸ, τὸ ἥσυχο . . . Καὶ θάθελα ἀκόμη οἱ τοῖχοι τῆς κάμεράς μου νάναί κάτασπροι, δίχως ταπετσαρίσματα καὶ χρυσᾶ κοσμήματα διὰ ταβάνια. Νὰ ξεχάσω νὰ βλέπω πιά τὶς βαρηῆς ἀσήκωτες ντραπεριές τῶν ἐδικῶν μας σπιτιῶν, καὶ τοὺς μεγάλους πολυξερους καθρέφτες τῶ σιωπηλῶν μας διαδρόμων . . . Αὐτὰ μὲ κούρασαν . . . πέφτουνε στὴν ψυχὴ μου ἐπάνω μὲ τὶς βαθειῆς βελούδινες πτυχές τους καὶ τὴν τυλίγουνε καὶ πνίγομαι

Ἄσπρη πιά πονηρὲς καμαριέρες, ποὺ μπαίνουνε τὸ πρωτὶ στὸ δωμάτιό σου καὶ τρέχουνε ν' ἀνοίξουνε τὰ παράθυρα νὰ δοῦνε . . . νὰ μαντέψουνε

Μόνη μου πρωτὶ-πρωτὶ θέλω ν' ἀνοίγω τὸ μικρὸ μου παράθυρο, καὶ νὰ στέκω πολὺ ὥρα στὴν ἀγνὴ δροσιὰ, νὰ βλέπω τὴ ζωὴ τοῦ κάμπου πὼς ξυπνᾶ καὶ πὼς χαίρεται

Μὰ ὅταν πάλι συλλογιστῶ πὼς ἡ χαρὰ αὐτὴ θὰ βαστάξει τόσο λίγο, κι ἔπειτα ξανά θὰ γυρίσω στὴν τωρινὴ ζωὴ μου, καὶ φορτωμένη ὑποχρέωσες, τύπους, συνθηῆκες, ψευτιές

Ἄλλη φορὰ μοῦ ἔκανε ἀστεία ἐντύπωση αὐτὴ ἡ συνήθεια τῶν ταξιδιωτῶν τοῦ γάμου. Δὲν ξέρω γιατί. Μοῦ φαινόταν, πὼς οἱ νεόνυμφοι καμιὰ βία δὲν ἦταν νὰ τρέχουν ἔτσι στὸ βαπόρι . . . μπορούσανε νὰ μείνουνε μιὰ-δύο βδομάδες καὶ κατόπιν νὰ σκεφθοῦνε ἂν τοὺς ἀρέσει καμιὰ μικρὴ περιήγηση . . . Ἔτσι ὅμως, ἡ νύφη ἀκόμα ντυμένη μὲ τὰ νυφικά της καὶ τὰ πέπλα της, κι ὁ ἀντρας της κι ἐκεῖνος μὲ τὴν ἄσπρη του γραβάτα καὶ τὰ ἄσπρα του γάντια, νὰ συζητοῦνε γιὰ βαλίτζες καὶ γιὰ καπελιέρες

Τὸ ταξίδι αὐτὸ, γίνεται λένε, νὰ ξεμοναχευτοῦνε οἱ νεόνυμφοι καὶ νὰ ἀπολάβουνε οἱ δύο τους ὀλοκληροτικὰ ὀλομόναχοι, τὴν εὐτυχία τους . . . Λένε ἀκόμα, ὅτι, ἡ ἐντύπωση τῆς ξενιτειᾶς, τῶν ἀγνώστων, ποὺ τοὺς τριγυρίζουνε τοὺς ἐνώνει στενότερα τοὺς δυὸ, κ' εἶναι τότε διπλᾶ συνδεδεμένοι, κι ἀγαποῦνται γι αὐτὸ περισσότερο, καὶ πιὸ θερμά. Κι ἔχουνε ἀκόμα κι ἄλλα ἐπιχειρήματα πολὺ σπουδαῖα. Μὲ τὴ διαφορά, ὅτι τίποτα ἀπὸ τὰ τέτοια δὲν συμβαίνει στὴ πραγματικότητα. Ἄν φεύγομε, τὸ κάνομε γιὰτί ἔτσι τὸ συνειθίζει ἡ ἀριστοκρατία, κι ὄχι μόνον δὲ γυρεῖομε τὴ μοναξιά, παρὰ μόνον διαλέγομε τὰ πιά πολυτάραχα κέντρα νὰ δεῖξομε τὶς τουαλέττες μας, καὶ τὰ δα-

χτυλίδια μας, νὰ περπατήσομε τὰ πρώτα βήματά μας μέσα στὶς πολυάσχολες φροντίδες τῆς φιλάρεσκης νέας γυναίκα, ποὺ εἴμαστε γυρίζοντας στὸν τόπο μας.

Τὸ ἴδιο λοιπὸν θὰ κάμω κι ἐγὼ, μολοντί τῶβρισκα ἄλλη φορὰ γελοῖο. Ἀλλάζει μόνον, πὼς, ἀντὶ νὰ πάω στὴν Ἰταλία ἢ κάπου ἄλλοῦ, θὰ χωθῶ σὲ κάποιον χωριουδάκι νὰ ξεκουραστῶ—νὰ ἡσυχάσω.

Καὶ λυποῦμαι τὸ Μίμη ποὺ θ' ἀναγκαστεῖ νὰ περιοριστεῖ μαζί μου ἕνα μῆνα. Καὶ λυποῦμαι καὶ τὴ λεπτὴ γυναίκα τοῦ Πρέσβη ποὺ θὰ μᾶς σκέπτεται ἔτσι μοναχὸς καὶ θὰ περνοῦν ἀπὸ τὴν ἀνήσυχη φαντασία της χίλιες ὥραιες εἰκόνες ἀγάπης κ' ἔρωτα . . . Θὰ βλέπει τὸ Μίμη ἀφοσιωμένο ὄλο σὲ μένα, καὶ θὰ πονεῖ τὸ φριχτὸ πόνο τῶν μάταιων καὶ ἀνεπανόρθωτων καὶμῶν . . . Πόσο εὐγνωμονωτικὰ τοῦ δόθηκε, διψῶντας νὰ πιστέψει πὼς τὰ παλιὰ καλὰ χρόνια τῆς Ὁμορφιάς καὶ τῆς Ἀγάπης δὲ χάνονται ἀνεπίστροφα

Σήμερα τὸ ἀπόγεμα συναντήσαμε στὸν κῆπο τὸν κ. Ἀστεριᾶδη. Εἶδε ποὺ ἤμουν πολὺ ἀδιάθετη ὁ Μίμης καὶ μ' ἀνάγκασε νὰ βγῶ νὰ περπατήσομε . . . Κεῖνη ἀκριβῶς τὴν ὥρα βρισκότανε στὸ σπίτι ἡ μονοκίβη γαμὰτη φηγουρίνια, καὶ μὲ περίμενε νὰ κατεβῶ, νὰ προβάρω. Μὰ δὲν ἄφησε ὁ Μίμης. Τὴν παρακάλεσε νὰ περάσει αὔριο . . . ἤμουν ἄρρωστη δὲ θὰ μοῦ ἦτανε δυνατὸν νὰ σταθῶ τόσες ὥρες ὄρθια . . .

Ἔκαμε καλὰ ὁ Μίμης, ἀλήθεια, αἰσθανόμενος, πολὺ ἀδύνατο τὸν ἑαυτό μου . . . εἶχα ἀνεβεῖ στὸ δωμάτιό μου νὰ ἡσυχάσω λίγο, ὅταν ἦρθε καὶ μὲ ζήτησε.

Δὲν ἔκαμα τουαλέττα . . . τὸ πανοφῶρι μου, μόνον φόρεσα καὶ φύγαμε. Μὲ ρώτησε ἂν προτιμοῦσα νὰ βγοῦμε μὲ ἀμάξι μὰ δὲ θέλησα. Τὸ πρωτὶ ἔβρεξε καὶ μ' ἄρεσε νὰ νοιώσω τὴ μυρωδιὰ τῆς ὑγρῆς γῆς.

Στὸν κῆπο φυσικὰ ἦταν ἐρημιά. Μόνον ποῦ καὶ ποῦ δούλευαν ἐργάτες. . . Σκαλίζανε, σκαύανε, μεταφύτευαν λουλούδια. . . Περιῶντας ἀπὸ τὴ μεγάλη σέρρα τοῦ κήπου σταματήσαμε καὶ βλέπαμε τὰ ντελικὰτα φυτὰ ποὺ μεγαλώνουν μὲ μύριες περιποιήσες, καὶ θέλουν πάντα προσοχὴ γιὰ νὰ μὴν πεθάνουν. . .

Τὰ λουλούδια τῆς σέρρας, δὲ μοιάζουν μὲ τὰ λεπτὰ φιλάστενα παιδάκια, ποῦναι γλωμὰ-γλωμὰ καὶ τὰ μαλλάκια τους τὰ πολλὰ τὰ πέρα πολλὰ, πέφτουνε μποῦκλες γύρω στοὺς ὄμους τους : (παρατήρησα κι ὅλα τὰ παιδάκια ποῦναι ἔτσι, ἔχουνε τόσο ὥραϊα μαλλάκια. . . Μαῦρα, ξανθὰ, καστανά, ροῦσσα). . . Τὰ παιδάκια αὐτὰ πάντα εἶναι σοβαρὰ καὶ δὲν παίζουνε αὐτὰ ποτὲ κάτω ἀπὸ τὰ μεγάλα δέντρα τῶν

κήπων. — Καὶ πόσο εὐκόλα ἀρρωστοῦνε. . .

Μιά ἀσήμαντη ἀφορμή, καὶ τὰ μεταξένια μαλλάκια χύνονται σὲ δλόχρυσο κοματάκι στὰ μικρὰ νταντελλένια μαξηλαράκια. . . Καὶ τὰ ματάκια, τὰ ὠραῖα θλιμένα ματάκια, ὅλο κυτᾶζουν τὰ ἀφημένα παιγνηδάκια ποῦναι ριγμένα στὴ γωνιά. — Τὰ χλωμὰ φιλάστενα παιδάκια καὶ τὰ πλούσια ντελικάτα λουλούδια τῆς σέρρας, πάντα σὰν τὰ κυτᾶζω μιὰ ἀνείποτη μελανχολία μοῦ φέρουνε.

Ἐκεῖ στὸ βάθος μιᾶς δεντροστοιχίας, εἶδαμε τὸν κ. Ἀστεριάδη ποὺ καθόταν καὶ κάτι διάβαζε. Στράφηκε καὶ μᾶς εἶδε, μὰ φαίνεται δὲ μᾶς γνώρισε καὶ ἔσκυψε πάλι στὸ βιβλίον του. Καὶ μόνο ὅταν τὰ βήματά μας ἀκουστήκαν στὰ χογλάδια τοῦ στενοῦ δρομίσκου, σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ ξαφνίστηκε ἀναγνωρίζοντάς μας. Ἐπειτα ὅλο τὸν καιρὸ ποὺ μείναμε ἐκεῖ εἴμαστε μαζί. Ὁ Μίμης ἄρχισε πάλι νὰ τοῦ λέει νὰ μείνει ὡς τὸ γάμο μας, ὡς ποὺ ὁ κ. Ἀστεριάδης δέχτηκε. Εἶναι ἀλήθεια ὑπόθεσες τὸν ἀναγκάζουν νὰ φύγει, μὰ ἀφοῦ τόσο ἐπιμένει ὁ Μίμης, θὰ μείνει. Τὸ νὰ ἔξακολουθεῖ ν' ἀρνιέται τοῦ φαίνεται πιά ἀδικία στὴν καλοσύνη τοῦ Μίμη.

— Δὲν εἶναι λίγο, ἔπειτα ἀπὸ χρόνια νὰ συναντήσῃ κανεὶς ἕνα του παλιὸ συμμαθητὴ ἕνα φίλον τοῦ σχολειοῦ. . . ὅταν μάλιστα αὐτὸς ὁ φίλος εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀγαπημένους, κι ὅταν φτάνει ἀκριβῶς στὴν παραμονὴ ἐνὸς τέτοιου γεγονότος. . .

Ἔτσι εἶπε ὁ Μίμης καὶ σφραγίστηκε ἡ συμφωνία του μὲ τὸν κ. Λώρη.

Καὶ προχωρήσαμε μέσα στὸν κήπο. Ἀπόλυτη ἐρημιὰ παντοῦ καὶ σιωπή, καὶ μόνο οἱ ὀμιλίες τῶν ἐργατῶν καὶ τὸ θρόϊσμα τοῦ ἀνέμου στὰ δέντρα.

Μᾶς μίλησε ὁ κ. Ἀστεριάδης σήμερα γιὰ τὰ ταξίδια του μὰ ἐγὼ τίποτα ἀπόσα εἶχα νὰ τὸν ρωτήσω, δὲν τὸν ρώτησα. Ἄκουα προσεχτικὰ τὰ ὅσα εἶδε, καὶ θαύμασε. Κ' εἶναι ὅλα αὐτὰ τόσα πολλά, τόσα πολλά, καὶ τόσο ὑπέροχα μεγάλα ποὺ σκέφτηκα, ἡ ψυχὴ του γεμάτη θᾶναι τώρα ἀπὸ τὶς ὁμορφιὰς ποὺ τὴν ἄγγιξαν. Καὶ μοῦ φάνηκε παράξενο πὼς νὰ μπορεῖ νὰ σχετίζεται μὲ ὅλους ἐκείνους τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὴν περασμένη φορὰ τόσο ἀσήμαντα καὶ παραμικρὰ μιλοῦσαν καὶ γελοῦσαν στοῦ Πρέσβη. Πὼς μπορεῖ! Ἐγὼ ἂν ἤμουν θαρρῶ δὲ θᾶθελα πιά τίποτα - τίποτα. Θᾶπερνα τὴν ψυχὴ μου ἔτσι ἐκλεχτὴ κι ἀνώτερη ποὺ θᾶτανε - καὶ θὰ πήγαινα αἰώνια μονάχη - νὰ ἀναθυμοῦμαι τὰ ὅσα εἶδανε τὰ μάτια μου. . . Καὶ μᾶς μιλοῦσε τόσο ἀπλᾶ γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ θαυμαστά, ἐνῶ τόσο θὰ τὰ αἰστάνθηκε. . .

— Ὅταν πῆγα στὴ Φλωρεντία, στὸ μουσεῖο, κ' ἔφτασα μπροστὰ

στὴ «Σάλα Boticelli» πὼς ἔτρεμε ἡ καρδιά μου, καὶ στάθηκα λίγο στὸ κατῶφλι, κλειόντας τὰ μάτια μου, γιὰ τὸ βάρος τῆς ἀναπόλαυστης ἀκόμα εὐτυχίας μ' ἔκανε νὰ τρέμω.

— Ἔτσι μᾶς μίλησε γιὰ ὅλα. Καὶ τὸν ἀκούσαμε ἐμεῖς καὶ σωπαίναμε, καὶ κάποτε δειλὰ ἐγὼ τὸν ἀρωτοῦσα, ἀσήμαντες ἐρώτησες, γιὰ τὸν δὲν ἤθελα νὰ πᾶν νὰ μιλεῖ τὰ ὠραῖα πράματα. . . Καὶ πέρασε ἡ ὥρα. Ὁλόκληρο τ' ἀπομεσήμερο, κ' ἐμεῖς ξεχαστήκαμε στὸν κήπο, καὶ δὲ θυμηθῆκαμε τίποτε ἄλλο. Οὔτε τι λέει, οὔτε τι κάνει ὁ κόσμος μιλῆσαμε, ὡς πάντα, ὡς γίνεται πάντα, στοὺς ἐδικούς μας τοὺς κύκλους.—

. . . Ὅταν φύγαμε, βρεχοῦλιζε—τὸ φεγγάρι κάποτε φανερονόταν μέσα ἀπὸ τὰ σύννεφα—τὸ χῶμα μύριζε διαπεραστικὰ καὶ μεῖς ξακολουθούσαμε νὰ περπατοῦμε σιγά-σιγά κάτω ἀπὸ τὶς πυκνὲς πεύκινες δεντροστοιχίες.

Ἄξαφνα δίχως νὰ τὸ θέλω εἶπα:

— Πόσο πρέπει νὰ εἶστε εὐτυχισμένοι τώρα.

Τὸ εἶπα ἔτσι δίχως νὰ σκεφθῶ ἀκολουθώντας ἔτσι δικούς μου λογισμούς.

— Ἐγὼ; καὶ γιὰ τί τάχα;

— Γιὰ τί εἶδετε τόσα ὠραῖα πράματα! Θαρρῶ ἐγὼ ποὺ ἔζησα ὡς τώρα στὸ σπίτι μας μόνο, πὼς ὅποιος μπορέσει μ' αὐτὸν τὸν τρόπο νὰ ξοδεύσει τὰ χρόνια του, αὐτὸς εἶναι ὁ εὐτυχισμένος τῆς ζωῆς.

Τί ἄλλο μπορεῖ νὰ τοῦ δώσει καλῆτερο ὁ κόσμος;

— Ἐνα μικρὸ σπιτάκι κρυμμένο μέσα σὲ μεγάλα δέντρα καὶ μιὰ γυναίκα ποὺ νὰ τὸν ἀγαπᾷ.

Ὁ Μίμης γέλασε.

— Κ' εἶναι δύσκολο τάχα αὐτό;

— Ἀδύνατον! ὅπως ἐγὼ τὴ φαντάζομαι τὴν εὐτυχία αὐτὴ. . .

Ἀδύνατον! Μὰ ἐσὺ θὰ εἶσαι εὐτυχισμένος. . .

— ὦ, τελείως. . . — εἶπε ἐνθουσιασμένος ὁ Μίμης.

— Καὶ σεῖς Ρίτα;

— Καὶ γὼ. . . τελείως.

ΟΤΑΝ ΣΠΑΣΗ ΤΑ ΔΕΣΜΑ ΤΟΥ*

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Τὸ πάροχο τοῦ ξενοδοχείου. Κάτω ἀπ' τὰ δέντρα ἓνα τραπέζι τοῦ φαγητοῦ στρωμένο. Νύχτα. Ἡ σκηνὴ φωτίζεται ἀπὸ ἓνα ἠλεκτρικὸ λαμπτήρα, ποῦ προβάλλει ἀνάμεσα ἀπ' τὰ φυλλώματα.

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΦΛΕΡΗΣ, ΜΙΣΤΡΑΣ, ΒΕΡΑ

Ὁ Μιστρᾶς, ὁ Φλέρης κ' ἡ Βέρα κάθονται γύρω ἀπ' τὸ τραπέζι. Ἔχουν ἀποφάσει καὶ πονγκρίζουν ποτηράκια τοῦ λικέρ, πίνοντας « εἰς ὑγείαν. »

Ὁ Φλέρης στὸ ἀναμεταξὺν αὐτὸ ἀνασηκώνεται.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Δὲ θάρσῃς, Τάσσο.

ΦΛΕΡΗΣ — Πάω νὰ ἰδῶ μιὰ στιγμὴ τὴν προκομὴν μου. Ἄν τὴν καταφέρω νὰ κατεβῆ κάτω, πάει καλά. Εἰδεμὴ θὰ γυρίσω ἀμέσως.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ἐλα, μπράβο! Ὅσο γιὰ τὴ Δώρα μὴν ἀνησυχῆς. Τὰ εἶπαμε. Ἔχει σίγουρη ἀρρώστεια. Ὁ Φλέρης κουνεῖ τὸ κεφάλι του καὶ ἀναστενάζει. Λοιπὸν ἐμεῖς θὰ τὰ ποῦμε ἐδῶ ἓνα χροῖον μὲ τὴν κυρία καὶ σὲ περιμένομε νὰ κάνωμε τὸ ἀποβέγγερο.

ΒΕΡΑ — Ἀλήθεια, κύριε Φλέρη. Σὲ λίγο θὰ βγῆ καὶ τὸ φεγγάρι καὶ θὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπ' αὐτὴ τὴ γνάστιν φούσκα. Θὰ εἶναι ὠραία.

ΦΛΕΡΗΣ — Δὲν ἀργῶ. Ἐφθάσα. Φεύγει πρὸς τὸ ξενοδοχεῖο.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΜΙΣΤΡΑΣ, ΒΕΡΑ

ΒΕΡΑ — Ἄφου βεβαιώθηκε πὼς ὁ Φλέρης ἔχει ἀπομακρυνθεῖ, σηκώνεται καὶ γράφει τοῦ γιαιτροῦ νὰ τὴν ἀκολουθήσει πρὸς τὸ προσκήνιο. Ὁ Μιστρᾶς τὴν ἀκολουθεῖ. Ἐνῶ προχωροῦν τοῦ μιλεῖ ἐμπιστευτικά. Τὶ τρέ-

*Ἡ ἀρχὴ τοῦ στή σελίδα 3

χει ἐπὶ τέλους, γιαιτρέ; Δὲν ἔβλεπα τὴν ὥρα νὰ σᾶς βρῶ μονάχον. Ἐξηγήστε μου αὐτὸ τὸ μυστήριον.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Σᾶς τὰ κουτσοεῖπα, κυρά μου, ὅσο μπόρεσα στὸ δρόμο. Τὸ ζήτημα εἶναι ὅτι αὐτὴ ἡ γυναῖκα πληγώθηκε σοβαρὰ στὸ στήθος, ὅτι κινδυνεύει αὐτὴ τὴ στιγμὴ καὶ ὅτι ὁ Τάσσοσ δὲν πρέπει νὰ μάθῃ τίποτε.

ΒΕΡΑ — Τί φοβίκα... Μὰ δὲ μοῦ λέτε, σᾶς παρακαλῶ, ποιὸς λόγος εἶναι ποῦ ὁ κ. Φλέρης...

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ἀπλούστατα. Ὁ Τάσσοσ πάσχει ἀπὸ τὴν καρδιά του. Ἐδῶ καὶ λίγες μέρες ἔπαθε μιὰ προσβολὴ συνάγχης. Θὰ πῆτε βέβαια τί ἔχει νὰ κάμῃ ἢ τραγωδία μᾶς γυναῖκας, ξένης γι' αὐτόν. Πρέπει ὅμως νὰ ξέρετε, κομπιάζει καὶ κοινοστεύεται, πὼς ὁ Τάσσοσ εἶχε μιὰ ἀδερφή, ποῦ πέθανε ἐντελῶς μὲ τὸν ἴδιον τρόπο. Ἐννοεῖτε πολὺ καλά, πάει νὰ πῆ... Δὲν ξέρω ἂν ἐξηγοῦμαι.

ΒΕΡΑ — Πολὺ φυσικά. Ἐγὼ θαυμάζω ὡστόσο πὼς μέσα σὲ μιὰ πιθαμὴ τόπο καταφέρατε νὰ κρατήσετε ὡς τώρα μυστικὸ τὸ πρᾶμα ἀπὸ τὸν κ. Φλέρη. Πρέπει νὰ τὸν ἀγαπᾶτε πολὺ.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ἐκαμα, κυρά μου, ὅτι μπόρεσα, καθὼς εἶδατε. Ὅταν ἔγινε τὸ κ ᾶ ζ ο ἐσεῖς εἰσαστε πέρα στὸ νησάκι μὲ τὸν Τάσσο καὶ τὴν κόρη του. Ἐκανα ὅτι μπόρεσα σ' αὐτὴ τὴ δυστυχισμένη καὶ ἀφου εἰδοποίησα ὅσοις μπόρεσα νὰ κρατήσουνε τὸ πρᾶμα μυστικὸ, ἔτρεξα κατευθεῖαν στὸ νησάκι. Σᾶς ἐπῆρα. Διωργάνωσα αὐτὸ τὸ γεῦμα ἐδῶ μέσα στὰ δέντρα, ὕστερα τὸ ἀποβέγγερο ὡς ποῦ νὰ περάσῃ αὐτὴ ἡ νύχτα. Τώρα θὰ βάλω τὰ δυνατά μου νὰ καταφέρω τὸν Τάσσο νὰ φύγῃ μὲ τὸ προῖνὸ βαπόρι. Ἄν τὰ καταφέρωμε ὡς τὸ τέλος, πάει καλά. Εἰδεμὴ ὁ Θεὸς βοηθός.

ΒΕΡΑ — Σᾶς θαυμάζω, γιαιτρέ. Δείχνετε πὼς εἶσθε ἓνας σπάνιος φίλος.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τὸ καθήκον κάθε ἀνθρώπου, κοκόνα μου...

ΒΕΡΑ — Τί δυστυχίες, τί δυστυχίες στὸν κόσμον! Καὶ δὲ μοῦ λέτε, γιαιτρέ, πὼς εἶναι αὐτὴ ἡ δυστυχισμένη.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Πὼς θέλετε νᾶναι; Μιὰ σφαιρα φυτεμένη στὰ πλεμόνια, ἐσωτερικὴ αἱμορραγία, ἐξάντληση μεγάλη. Βγάξει δὲ βγάξει τὴ νύχτα. Τὴ μεταφέραμε στὸ ξενοδοχεῖο της, τῆς ἄφισα ἓνα γιαιτροῦδάκι ποῦ βρέθηκε ἐδῶ νὰ τὴν προσέχῃ καὶ σὲ λίγο θὰ ξαναπάω νὰ τὴν δῶ. Θαρρῶ ὅμως πὼς γυρίζει ὁ Τάσσοσ...

ΒΕΡΑ — Ἄλλ' ἄς ἀλλάξουμε κουβέντα.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ἐσκασε τὸ Φεγγάρι. Κυττάξτε τί ὠραία ποῦ φωτίζεται τὸ βουνό. Capo d' opera!

ΒΕΡΑ — Μαγεία, μαγεία...

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΜΙΣΤΡΑΣ, ΒΕΡΑ, ΦΛΕΡΗΣ

ΦΛΕΡΗΣ — Προχωρών προς τὸ προσκήνιο. Σὰ συνωμόται στὸ σκοτάδι. Τί βλέπετ' ἐκεῖ ;

ΜΙΣΤΡΑΣ — Κάνομε ὑποδοχὴ στὸ φεγγάρι.

ΒΕΡΑ — Μόνος σας, κύριε Φλέρη. Δὲν μᾶς φέρατε τὴ μικρούλα.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἀφῖστε με, δεσποινίς, μὲ τὴ μικρούλα μου. Εἶναι ἓνα πλάσμα ἀνυπόφορο. Δὲν ξέρω ποιανοῦ ἔμοιασε. Ὅχι βέβαια ἔμένα. Ἴσως τῆς μακαρίτισσας τῆς μάννας της . . .

ΜΙΣΤΡΑΣ — Πῆς καλύτερα τῆς μάννας τῆς μάννας της καὶ τράβα κορδέλα ὡς τὴ συχωρεμένη τὴν Εὔα, ὡς τὴν πρώτη μάννα, πάει νὰ πῆ, ὅλων τῶν γυναικῶνε.

ΒΕΡΑ — Εἶναι στίς κακίες του ὁ κ. Φλέρης σήμερα. Ἀφῖστε τον.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἔστω . . .

ΜΙΣΤΡΑΣ — Μὰ τί κακίες, κοκώνα μου, τί κακίες! Ὁ Τάσος πάει νὰ πῆ, εἶναι ἓνας παράξενος ἄνθρωπος. Δὲν θέλει νὰ καταλάβῃ πὼς ἡ κόρη του βρίσκεται στὴν ὀδοντοφυΐα τοῦ ἔρωτα. Εἶναι ἡ τρίτη ὀδοντοφυΐα, νὰ σᾶς χαρῶ, ποῦ τραβᾶει ὁ ἄνθρωπος. Τὰ πιὸ καλὰ πλάσματα γίνονται γκρινιαρικά. Σᾶς ἀρέσει ἡ θεωρία μου ;

ΦΛΕΡΗΣ — Θυμωμένα. Ἡ θεωρία σου εἶναι καλή. Πρόσεξε μονάχα μὴν ξαναβγάλῃς, γιατρέ, τοὺς φρονημίτες, ποῦ καθὼς φαίνεται τοὺς ἔχασες.

ΒΕΡΑ — Βλέπετε, γιατρέ, πὼς ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι κακὸς ὁ κ. Φλέρης.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Πρὸς τὸ Φλέρη. Δὲν εἶναι παράξενο, φίλε μου. Ἐχομε παραδείγματα στὴν ἱατρικὴ ποῦ καὶ γέροι καμμιά φορὰ ξαναβγάζουνε τὸ χρυσὸ δοντάκι . . . Ὅστοςο θαρρῶ πὼς δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ βασανίζῃς περισσότερο τὸ κορίτσι σου. Ἴσως θὰ μετανοιώσῃς ἀργότερα καὶ θάναί ἀργά . . . Ἐνας γιατρὸς σοῦ μιλεῖ.

ΦΛΕΡΗΣ — Δὲν ἦρθε ἡ ὥρα της ἀκόμα. Ἀς χαρῆ τὴ ζωὴ της . . .

ΜΙΣΤΡΑΣ — Μὰ τί ἄλλο σοῦ γυρεύει ἡ καφερῆ, παρὰ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς ; Πρὸς τὴ Βέρα. Δὲν ἔχω δίκιο, κοκώνα μου ;

ΒΕΡΑ — Θὰ προτιμοῦσα νὰ μὴ δώσω τὴ γνώμη μου, γιατρέ. Εἶναι λεπτὸ ζήτημα καὶ . . .

ΜΙΣΤΡΑΣ — Πρὸς τὸ Φλέρη. Δὲν ἦρθε ἡ ὥρα της. Εἶναι λοιπὸν κανένας ποῦ προστάζει τὴν ὥρα ποῦ θὰ ξυπνήσῃ ἡ ἀγάπη ; Κι' ὅταν ξυπνήσῃ ἀξαφνα μέσα σ' ἓνα κορμί, μπορεῖς νὰ τῆς πῆς ; « Κοιμήσου, ὡς ποῦ νᾶρθῃ ἡ ὥρα ; »

ΦΛΕΡΗΣ — Ἀφίσε τίς θεωρίες, γιατρέ. Κάνε μου τὴ χάρη. Δὲν πᾶμε νὰ καθίσουμε ;

ΒΕΡΑ — Ἀλήθεια. Ἐν τῷ μεταξύ σᾶς ἀναγγέλλω ὅτι τὸ φεγγάρι ἔβαλε τὸ δάχτυλο στὰ χεῖλη του καὶ ἐπιβάλλει σιωπὴ. Πηγαίνω νὰ σᾶς ἀπαλλάξω ἀπ' τὸ ἔλεινὸ αὐτὸ γλομπάκι, ποῦ προσβάλλει τὴν ἱερά Ἐκάτη. Ἡ συζήτηση ἄς ὑποχωρήσῃ στὸ ρεμβασμὸ.

ΦΛΕΡΗΣ — Κι' ὁ ρεμβασμὸς, ἀλλοίμονο, δεσποινίς εἶναι μιὰ συζήτηση κι' αὐτός. Μιὰ συζήτησι ποῦ κάνομε μὲ τὸν ἑαυτὸ μας. Καὶ ἴσως ἡ χειρότερη. . .

ΒΕΡΑ — Ἐνφ πιέζει τὸ κομπι τοῦ ἠλεκτρικοῦ ἀπάνω στὸν κορμὸ τοῦ δέντρου. Ὅταν δὲν μποροῦμε νὰ συνεννοηθοῦμε μὲ τὸν ἑαυτὸ μας. . . Αὐτὸ συμβαίνει συχνά. Ἐχετε δίκαιο. Πρὸς τὸ Μιστρά. Τὶ κοντοστέκεσθε, γιατρέ.

ΦΛΕΡΗΣ — Εἶναι θυμωμένος μαζὶ μου.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Κάθε ἄλλο. Πηγαίνω νὰ ἰδῶ ἓναν ἄρρωστό μου καὶ ξαναγυρίζω.

ΒΕΡΑ — Εὐχομαι, γιατρέ, ὁ ἀσθενὴς σας νὰ εἶναι καλύτερα.

ΦΛΕΡΗΣ — Τὸν γνωρίζετε αὐτὸν τὸν ἀσθενῆ, δεσποινίς ;

ΒΕΡΑ — Εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸν γνωρίζῃ κανεὶς ; Φτάνει ὅτι εἶναι ἓνας ἀσθενής.

Μικρὴ σιωπὴ. Ὁ Μιστράς φεύγει συλλογισμένος καὶ χάνεται πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΒΕΡΑ, ΦΛΕΡΗΣ, ΑΡΓΥΡΗΣ

Ὁ Ὑπηρέτης. Προχωρεῖ κι' ἀρχίζει νὰ δειάζῃ τὸ τραπέζι. Ἐπιθυμῆ τίποτε ὁ κύριος ;

ΦΛΕΡΗΣ — Ξερά. Ὅχι, εὐχαριστῶ.

Ἀπ' τὸ μέρος τοῦ ξενοδοχείου φτάνει ὁ Ἀργύρης καὶ περνάει μπροστὰ χωρὶς νὰ σταματήσῃ. Ὁ ὑπηρέτης μαζεύει τὰ πράματα καὶ φεύγει πρὸς τὸ μέρος τοῦ ξενοδοχείου.

ΒΕΡΑ — Γιὰ ποῦ μπαρμπ-Ἀργύρη ; Δὲ μᾶς χαιρετᾶς ;

ΑΡΓΥΡΗΣ — Σταματάει. Καλησπέρα σας. Μὲ συμπαθατέ. Κατεβαίνω ὡς στὸ γυαλό. Δὲ μὲ κολλάει ὕπνος ἀπόψε. Δὲν ξέρω τί ἔχω καὶ δὲ μὲ κολλάει ὕπνος. Πάω νὰ καμαρώσω τὴ θάλασσα μὲ τὸ φεγγάρι. Ἐκεῖ θὰ ξενυχίσω μοῦ φαίνεται. Καληνύχτα σας.

ΒΕΡΑ — Ὁ καῦμένος ὁ Ἀργύρης. Φαίνεται πολὺ δυστυχισμένος ἄνθρωπος.

ΦΛΕΡΗΣ — Καλὰ, Ἀργύρη. Πήγαινε. Καληνύχτα.

ΑΡΓΥΡΗΣ — Ένῳ φεύγει. Δὲν μοῦ κολλάει ὕπνος. Δὲν ξέρω τι ἔπαθα ἀπόψε. Φεύγει.

ΒΕΡΑ — Δὲν ὑπάρχει θλιβερότερο θέαμα ἀπὸ ἓνα μελαγχολικὸ γέρο. Δὲν ξέρω γιατί. . . Μὰ εἶνε κάτι τι σπαρακτικὸ. Κυττάξτε πῶς πηγαίνει στὸ φεγγάρι. Θαρρεῖ κανεὶς πῶς ψάχνει νὰ βρῆ τὸν τάφο του, γιὰ νὰ κοιμηθῆ γιὰ πάντα, γιὰ πάντα. Εἶναι ἡ νύστα τοῦ θανάτου.

ΦΛΕΡΗΣ — Δεσνοινὶς Βέρα. γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ!

ΒΕΡΑ — Ἀλήθεια! Μὲ συγχωρεῖτε. Δὲν μπορῶ νὰ φέρω τὴν κακὴ αὐτὴ συνήθεια νὰ βλέπω τὰ πράγματα. . . Καὶ εἶναι τόσο μαγευτικὴ βραδυά. Ἄς καθίσουμε ἐδῶ. Ὅπου νᾶναι θᾶρθη καὶ ὁ γιατρός.

Ὁ ὑπηρέτης ξαναμπαίνει καὶ μαζεύει τὰ τελευταῖα σερβίτσια.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἄνυπομονεῖτε νάρθη ὁ γιατρός; Πλήττετε μαζῆ μου;

ΒΕΡΑ — Δηλαδή φοβοῦμαι μήπως πλήξετε ἐσεῖς. Εἶμαι τόσο λίγο διασκεδαστικὴ. Ὁ ὑπηρέτης φεύγει.

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΒΕΡΑ, ΦΛΕΡΗΣ

ΦΛΕΡΗΣ — Βέρα, ἄφισέ με νὰ σοῦ μιλήσω τώρα μὲ τὸ μικρὸ σου ὄνομα. Εἶναι ἡ πρώτη στιγμή πού βρεθήκαμε μοναχοὶ μας ὕστερ' ἀπὸ δεκαοκτὼ χρόνια. Ἄφισέ με νὰ σοῦ μιλήσω, ὅπως σοῦ μιλοῦσα μιὰ φορὰ.

ΒΕΡΑ — Μιὰ φορὰ. . . Ἀλήθεια! Εἶναι τόσος καιρὸς ἀπὸ τότε;

ΦΛΕΡΗΣ — Τὶ ἔχει νὰ κάνη ὁ καιρός.

ΒΕΡΑ — Θέλω νὰ πῶ πῶς πέρασαν τόσα χρόνια. Μητέρες ξεχάσανε τὰ παιδιά τους τὰ πεθαμένα μέσα σὲ τόσον καιρό. . .

ΦΛΕΡΗΣ — Τὰ λόγια σου εἶναι ἀπελπιστικά, Βέρα. Βλέπω τι θέλεις νὰ μοῦ πῆς. Ἀπὸ τὴ μνήμη σου σβύστηκε ἐκεῖνο πού ζητῶ νὰ ξυπνήσω. Ἴσως ἔχεις δίκιο.

ΒΕΡΑ — Δὲ θέλω νὰ πῶ αὐτό. Ἴσως δὲν μπορῶ νὰ ἐκφρασθῶ. Δὲ ξέρω νὰ μιλῶ μὲ ὁμορφα λόγια.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἦτανε φυσικὸ νὰ ξεχάσης. . .

ΒΕΡΑ — Ἐγὼ ἔδειξα πῶς δὲν ἐξέχασα. Νομίζω πῶς τὸ ἔδειξα Ὁ καιρὸς δὲν ἐπέρασε γιὰ μένα. Δὲ μιλῶ γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Ἡ ζωὴ μου σταμάτησε στὴν ἀρχὴ τοῦ δρόμου. Ὅμως σταμάτησε σ' ἓνα

περιβόλι, πού δὲ μαράθησαν ποτὲ τὰ λουλούδια του. Γιατὶ δὲν ἄφισε νὰ μαραθοῦν.

ΦΛΕΡΗΣ — Κ' ἐγὼ θέλω νὰ ξαναγυρίσω στὴν ἀρχὴ τοῦ δρόμου. Δὲν εἶναι τὸ ἴδιο Βέρα; Τὶ σημαίνει ἂν ἐτράβηξα μπροστὰ ἐγὼ. Ὁ δρόμος μου ἦταν γεμάτος ἀγκάθια. Θέλω νὰ ξαναγυρίσω ματωμένος καὶ νὰ ξεκουρασθῶ. Δὲν εἶναι φυσικὸ αὐτὸ πού θέλω;

ΒΕΡΑ — Νομίζεις πῶς εἶναι εἰκόλο νὰ ξαναγυρίση κανένας τόσο δρόμο;

ΦΛΕΡΗΣ — Ὁ! ναί, τὸ νομίζω. Εἶμαι βέβαιος. Εἶμαι βέβαιος γιατί τὸ θέλω. Καθένας εἶναι κύριος νὰ ξανακάμῃ τὴ ζωὴ του.

ΒΕΡΑ — Νομίζεις πῶς εἶναι κύριος; Πολὺ φοβάμαι πῶς δὲν εἶναι.

ΦΛΕΡΗΣ — Βέρα εἶσαι ἀπελπιστικὴ. Τὰ λόγια σου εἶναι πικρά. Μὲ κυττάξεις παράξενα. Μιὰ σκιὰ πέφτει στὸ πρόσωπό σου, πού μοῦ κάνει φόβο. Βέρα ἔλα νὰ γυρίσωμε πίσω, ἔλα νὰ γυρίσωμε στὴν παλιὰ ἐξοχὴ, μέσα στὰ πυκνὰ δέντρα. Ἐλα, Βέρα. Τῆς πιάνει τὰ χέρια, αὐτὴ τοῦ τ' ἀφίνει ἀδιάφορα.

ΒΕΡΑ — Θὰ ἦτανε καλύτερα νὰ μὴ συναντηθοῦμε ποτέ.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἐσβυσε λοιπὸν τὸ καθετὶ μέσα σου;

ΒΕΡΑ — Ἄν εἶχε σβύσει δὲν θὰ μ' ἔμελε νὰ συναντηθοῦμε. Θὰ εἴμαστε καλοὶ φίλοι καὶ θὰ θυμόμαστε τὰ παλιὰ μας, ὅπως θυμῶνται τὰ παραμῦθια. Τώρα δὲν μποροῦμε νὰ τὸ κάμωμε. Δὲν μποροῦμε νὰ εἴμαστε οὔτε φίλοι.

ΦΛΕΡΗΣ — Μποροῦμε νὰ εἴμαστε ὅμως κάτι περισσότερο ἀπὸ φίλοι. Θὰ ξαναδέσωμε τὴ χρυσὴ κλωστὴ πού κόπηκε. . .

ΒΕΡΑ — Μὲ κάποια εἰρωνεία. Θὰ ξαναδέσωμε τὴ χρυσὴ κλωστὴ πού κόπηκε; . . .

ΦΛΕΡΗΣ — Πλησιάζει κοντὰ τῆς περισσότερο. Βέρα, δὲν εἶσαι ἡ ἴδια. . . Δὲ σὲ ἀναγνωρίζω πιά.

ΒΕΡΑ — Αὐτὸ εἶναι τὸ φοβερό. Μήπως μπορεῖ νὰ μείνη κανεὶς ὁ ἴδιος;

ΦΛΕΡΗΣ — Ἐγὼ δὲν ἐξέχασα τίποτε ὅμως. Ἐλα, Βέρα! Ἡ θλίψη δὲ σοῦ ταιριάζει. Γίνου εὐθυμὴ καὶ γελαστὴ ὅπως τότε. Ἄφισέ με νὰ σὲ ντύσω μὲ τὰ σταχτιά κοντὰ φορέματα τοῦ σχολείου. Νὰ σοῦ ἀπλώσω τὴ μακρὰ σου κοτσίδα στὶς ὤμορφες πλάτες. Νὰ σοῦ καρφώσω τὰ μεγάλα, χλωμὰ τριαντάφυλλα στὸ στήθος, πού εἶχα κόψει μόνος μου ἀπ' τὴ τριανταφυλλιά τοῦ κήπου σου.

ΒΕΡΑ — Τάσσο, εἶναι κατὸ αὐτὸ πού κάνεις. Σὲ παρακαλῶ, μὴ! Εἶμαι ἄρρωστη, μὲ σκοτώνεις. Κλαίει.

ΦΛΕΡΗΣ — Κρατώντας πάντα τὰ χέρια τῆς. Ἐλα, Βέρα, νὰ ξανα-

γυρίσωμε στήν παλιά ἐξοχή, πού μᾶς πρωτοεἶδε νά περπατοῦμε χειροπιασμένοι κάτω ἀπό τὰ μεγάλα δέντρα. Ἔλα. Θά σοῦ δείξω ἀκόμη ἓνα μονοπάτι πού δέν τὸ περῶσαμε. Θυμᾶσαι τὴ ρεματιά πού κατακυλίσαμε μιὰ φορὰ, κρατημένοι ἀπὸ τοὺς θάμνους; Εἴχαμε φτάσει ὡς τὴ μέση. Ὅμως ὁ ἥλιος ἐβασίλευε κ' ἐσὺ φοβόσουν τὸν πατέρα σου κ' ἤθελες νά γυρίσης στὸ σπίτι. Καὶ δὲν κατεβήκαμε ὡς κάτω. Θά κατέβωμε τώρα καὶ θὰ βρέξωμε τὰ χεῖλια μας στὸ τρεχούμενο δροσερὸ νερό. Ἔλα, Βέρα . . .

ΒΕΡΑ — Εἰρωνικά. Θά κατέβωμε τώρα. Θλιβερά. Νομίζεις πὼς μποροῦμε νά κατέβωμε τώρα; Τὰ πόδια μας τρέμουν, ἢ ἀναπνοή μας πιάνεται.

ΦΛΕΡΗΣ — Ναι, Βέρα. Θά δροσίσωμε τὰ χεῖλια μας στὸ δροσερὸ νερὸ τῆς πηγῆς.

ΒΕΡΑ — Μὴ Τάσσο. Μὴν ἐξακολουθήσης πιά. Εἶμαι ἄρρωστη. Μὲ σκοτώνεις. Δὲν καταλαβαίνεις ὅτι γυρεύεις τ' ἀδύνατα καὶ τ' ἀκατόρθωτα; Δὲν τὸ καταλαβαίνεις;

ΦΛΕΡΗΣ — Δὲν γυρεύω τὰδύνατα, Βέρα. Ὅχι . . .

ΒΕΡΑ — Τὰδύνατα γυρεύεις. Ἀλλοίμονο, τὰδύνατα.

ΦΛΕΡΗΣ — Τότε δὲ μὲ κατάλαβες ἀκόμα, Βέρα. Δὲν ἐμπήκεις στήν ψυχὴ μου. Δὲν εἶδες τὸνεῖρο πού γυρεύω νά ξαναονειρευθῶ μιὰ φορὰ ἀκόμα. Δὲν τὸ εἶδες τὸνεῖρό μου.

ΒΕΡΑ — Δὲν εἶναι στὸ χέρι μας νά ξαναονειρευθοῦμε δυὸ φορὲς τὸ ἴδιο ὄνειρο. Μιὰ φορὰ βλέπει κανεὶς στὴ ζωὴ του ἓνα ὄνειρο.

ΦΛΕΡΗΣ — Στὸ χέρι μας εἶναι. Στὸ χέρι μας εἶναι Βέρα. Τὸ ὄραϊο λουλοῦδι δὲ μαράθηκε μέσα μας. Λάμπει ἀκόμα μὲ τὰ πρῶτα του δροσερὰ χρώματα. Ἡ ἀγάπη ἀγρυπνεῖ μέσα στήν ψυχὴ μας καὶ περιμένει.

ΒΕΡΑ — Τὸ ὄραϊο λουλοῦδι. Ἀλήθεια. Σὰν τὰ λουλούδια πού κλείνομε γιὰ χρόνια μέσα στὰ παλιά σκονισμένα βιβλία. Ἄν τὸ ἀγγίξωμε ὅμως θὰ γίνῃ στάχτη. Δὲν εἶμαι ἐγὼ πού θάπλωσω τὰ δάχτυλά μου ἀπάνω του. Ἄς μείνῃ κλεισμένο γιὰ πάντα.

ΦΛΕΡΗΣ — Δὲν ἐννοῶ τίποτε, Βέρα. Μιλᾶς σὰ Σίβυλλα.

ΒΕΡΑ — Ἀλλοίμονο. Μιλῶ καθαρὰ καὶ σκληρά. Ἄς μείνῃ ἔρημος ὁ βωμὸς τῆς Ἀγάπης, ὅταν δὲν ἔχη κανεὶς νά προσφέρει πιά μιὰν ὁμορφὴ θυσία.

ΦΛΕΡΗΣ — Σὰ νά συνέρχεται ἀπὸ ἓνα ὄνειρο. Μιὰ ὁμορφὴ θυσία!

ΒΕΡΑ — Μιλῶ γιὰ τὸν ἑαυτό μου. Πῶς νά ζυγώσω στὸ βωμό, πῶς θέλεις νά ζυγώσω; Καὶ τί νά φέρω στοὺς θεούς; Ἀλλοίμονο! Ἐνα σῶμα ἄρρωστημένο, γερασμένο! Μιὰ ψυχὴ πληγωμένη! Μιὰ

κονρασμένη σκέψη. Οἱ θεοὶ δὲ θὰ δεχτοῦνε τὴ θυσία μου. Θὰ μοιάξῃ σὰν ἱεροσουλία.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἀλλοίμονο!

ΒΕΡΑ — Μιλῶ λοιπὸν τόσο σκοτεινά, πού δὲν μὲ καταλαβαίνεις;

ΦΛΕΡΗΣ — Ἀλλοίμονο!

ΒΕΡΑ — Δὲ μιλεῖς Τάσσο; Δὲ μὲ καταλαβαίνεις ἀκόμα;

ΦΛΕΡΗΣ — Ἀλλοίμονο. Τὰ λόγια σου, Βέρα, στέκονται στὰ δικά μου τὰ χεῖλια. Ἐγὼ εἶμαι τὸ γερασμένο, τὸ ἄρρωστημένο σῶμα, ἐγὼ εἶμαι ἡ πληγωμένη ψυχὴ, ἐγὼ εἶμαι ἡ κουρασμένη σκέψη. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἀνάξιος θύτης. Ἄ! τὶ φῶς, τὶ φῶς ἔρριξες μέσα μου, Βέρα! Τὶ ἐρείπια, τὶ ἐρείπια μοῦ φανέρωσες! Τετέλεσται! Ἀλλοίμονο, Βέρα!

ΒΕΡΑ — Καὶ ὅμως πρέπει νά εἶναι γενναῖος κανένας. Γενναῖος ὡς τὸ τέλος. Εἶναι ἀρετὸ ἀκόμα νά μπορῇ νά ζήσῃ ὁ ἄνθρωπος μ' ἓνα ὄνειρο, πού δὲν τῶσβυσε μὲ τὴν ἴδια τὴν πνοή του. Ἄς ζήσωμε μὲ αὐτό. Εἶναι κάτι τι καὶ εἶναι πολὺ, σὲ βεβαιώνω.

ΦΛΕΡΗΣ — Βέρα, Βέρα! Πόσο εἶσαι ἀνώτερή μου.

ΒΕΡΑ — Ἀνώτερη ἀπὸ τὴ Μοῖρα μου ἴσως. Αὐτὸ εἶνε τὸ καθῆκον τοῦ καθενὸς μας. Σὲ ἄλλους ἀνοίχτηκε ὁ δρόμος τῆς εὐτυχίας. Σὲ ἄλλους ὁ δρόμος τῶν ἡρωισμῶν. Ἀληθινὰ ἀξιολύπητοι εἶναι ἐκεῖνοι πού μένουν ἀνάμεσα στοὺς δυὸ δρόμους. Τάσσο, μποροῦμε τώρα νά χωρισθοῦμε ὑπερήφανοι, χωρὶς δάκρυα, χωρὶς μεταμέλεια, νά χωρισθοῦμε γιὰ πάντα. . . Δῶσε μου τὸ χέρι σου.

ΦΛΕΡΗΣ — Τῆς δίνει τὸ χέρι. Βέρα!

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

ΒΕΡΑ, ΦΛΕΡΗΣ, ΜΙΣΤΡΑΣ

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ἐνῶ προχωρεῖ. Νὰ ποῦ σὰς ἔφθασα. Κράτησα τὸ λόγο μου.

ΒΕΡΑ — Καλὰ πού ἤλθατε, γιατρέ. Γιὰ μένα εἶναι ἀργὰ καὶ πρέπει νά σὰς ἀφίσω. Εἶμαι τόσο κουρασμένη σήμερα. Κύριε Φλέρη, γιατρέ. . . Δίνει τὸ χέρι μὲ προσποιητὴ ἀδιαφορία.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Καὶ τὸ ἀποβέγγερο; Ἄ! κυρά μου, μᾶς ἀφίνετε λοιπὸν τόσο γρήγορα. . .

ΒΕΡΑ — Συναχρόσετέ με, γιατρέ. Βεβαιωθῆτε πὼς μοῦ εἶναι ἀδύνατο νά μείνω περισσότερο. Εἶμαι τόσο ἄρρωστη σήμερα. Χαίρετὰ καὶ φεύγει μὲ βῆμα ἀργὸ καὶ κουρασμένο, γλιστρώντας ἀνάμεσα στὰ δέντρα.

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ

ΦΛΕΡΗΣ, ΜΙΣΤΡΑΣ.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τι ἔτρεξε Τάσσο ; Σὲ βλέπω λυπημένο . .

ΦΛΕΡΗΣ — Τι ἔτρεξε ; Ἀλλοίμονο. Κυνηγοῦσα μιὰ χίμαιρα γιατρέ. Τώρα τὸ καταλαβαίνω. Ἡ παραστρατημένη ζωὴ δὲν μπορεῖ νὰ ξαναγυρίσῃ στὸν προῶτο τῆς δρόμο . .

ΜΙΣΤΡΑΣ — Δόξα σοι ὁ θεός, πού τὸ κατα' αβαίνεις. Ὁ Μιστρᾶς κυττάζει ἄξαφνα ἀνήσυχος μέσα στὰ δέντρα, προσπαθώντας νὰ κρύψῃ τὴν ταραχὴ του ἀπ' τὸ Φλέρη.

ΦΛΕΡΗΣ — Τί κυττάζεις ἐκεῖ γιατρέ ; Εἶναι κανένας ;

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ὅχι. Τίποτε. Ἔτσι κύτταξα. Λέγε μου, λοιπόν. Τί ἀπόγινε ;

ΦΛΕΡΗΣ — Τί νὰ σοῦ πῶ ; Δὲν ἔχω πιά νὰ πῶ τίποτε. Ἀπολύτως τίποτε.

Ὁ Μιστρᾶς μπαίνει μπροστὰ στὸ Φλέρη, ζητώντας καὶ νὰ τοῦ κρύψῃ ἐπίμονα.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ἀνήσυχος. Ὡστε ; Λοιπόν ; . . Δὲ μοῦ λές ;

ΦΛΕΡΗΣ — Μὴν ἀνησυχῆς γιατρέ. Ὅ,τι εἶδες τὸ εἶδα. Ἄδικα προσπαθεῖς νὰ μοῦ τὸ κρύψῃς.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τί διάβολο ! Τὰ παλιόπαιδα ! Ἐπῆραν τόσο θάρρος . .

ΦΛΕΡΗΣ — Μὴν ἀνησυχῆς. Δὲν εἶμαι πιά ὁ ἴδιος ἄνθρωπος. Καλὰ ἔκαμαν. Πολὺ καλὰ ἔκαμαν. Σὲ βεβαιώνω.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ἀστειεύεσαι, Τάσσο ; Ἄφισέ με νὰ ἐπέμβω ἐγώ. Δὲν κάνει νὰ ταραχθῆς ἐσύ.

ΦΛΕΡΗΣ — Δὲν εἶναι καμμιά ἀνάγκη νὰ ἐπέμβῃς. Τώρα βλέπω τὴ χαμένη ζωὴ μου. Τώρα βλέπω τὸ κακὸ μοῦ κάμανε οἱ ἄλλοι. Κύτταξέ με ! Συντρίβω μὲ τὰ χέρια μου τὴν ἐξουσία τοῦ πατέρα.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Μιλεῖς σοβαρὰ Τάσσο γιὰ εἰρωνεύεσαι ;

ΦΛΕΡΗΣ — Περισσότερο ἀπὸ σοβαρά. Μοῦ ἔρχεται νὰ σηκωθῶ ἀπάνω καὶ νὰ τοὺς φωνάξω. Ἀγαπηθῆτε, ἀγαπηθῆτε, παρθηθῆτε, γινηθῆτε ἕνα. Δὲν μπορεῖτε νὰ ξαναγυρίσετε δυὸ φορὲς στὴν εὐτυχίαν αὐτή. Δακρῦζει.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τάσσο, εἶσαι ἄλλος ἄνθρωπος.

ΦΛΕΡΗΣ — Ὅμως, ἄκουσε γιατρέ. Ἐρχονται πρὸς τὰ ἐδῶ. Ἄς μὴν τοὺς ταράξωμε τὴν εὐτυχία τους. Ἐλα νὰ κρυφθοῦμε πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα. Αὐτοὶ θ' ἀνήκουν ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον. Ἐλα νὰ κρυφθοῦμε. Τὸν τραβάει ἀπὸ τὸ χέρι.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τάσσο, μὲ συγκινεῖς. Σοῦ τὸρκίζομαι.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἐλα, ἔλα νὰ κρυφθοῦμε πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα. Τραβιοῦνται προφυλακτικὰ πίσω ἀπὸ τὰ δέντρα.

ΣΚΗΝΗ ΟΓΔΩΗ

ΔΩΡΑ, ΝΙΚΟΣ

Ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ κήπου προχωροῦν σιγὰ δίνοντας τὰ χέρια ὁ Νίκος κ' ἡ Δώρα. Ἡ Δώρα φαίνεται φοβισμένη καὶ κοντοστέκεται πάντα κάθε λίγο. Ὁ Νίκος συγκινημένος προσπαθεῖ νὰ τῆς δώσῃ θάρρος, ἀγκαλιάζοντάς τῆς τὴ μέση καὶ σέρνοντάς τὴν μαζὴ του.

ΝΙΚΟΣ — Μὴ φοβᾶσαι ἀγάπη μου. Κανένας δὲν εἶναι ἐδῶ τέτοιαν ὄραν . . Ἐλα μαζὴ μου.

ΔΩΡΑ — Ὅχι, ὄχι. Μὴ, Νίκο. Φοβᾶμαι. Νᾶξερες πὼς φοβᾶμαι. Θέλω νὰ γυρίσω πίσω στὸ ξενοδοχεῖο. Ἄφισέ με νὰ γυρίσω.

ΝΙΚΟΣ — Εἶσαι ἀνόητη, Δώρα. Τί λόγια εἶναι αὐτὰ πού λές ; Ἐλα μαζὴ μου.

ΔΩΡΑ — Ὅχι Νίκο, νὰ χαρῆς, μὴ μὲ βιάζῃς. Αὐριο πάλι. Αὐριο θὰ ξανάρθω σοῦ τὸ ὀρκίζομαι. Ἄφισέ με νὰ γυρίσω τώρα.

ΝΙΚΟΣ — Ὁραῖα ! Αὐριο. Ἀκόμα δὲ κάναμε δυὸ βήματα, δὲν εἴπαμε τίποτα καὶ θέλεις νὰ γυρίσῃς. Κι' αὐριο πάλι τὰ ἴδια. Θὰ κάνομε ἄλλα δυὸ βήματα. Εἰρωνικά. Τί ὄραια ! Τί ὄραια !

ΔΩΡΑ — Ὅχι Νίκο. Αὐριο σοῦ τὸρκίζομαι, αὐριο θὰ μείνω πολὺ μαζὴ σου, ὦρες ἀλάερες. Θὰ πᾶμε ὅπου θέλεις. Σήμερα ὅμως φοβᾶμαι. Δὲν ξέρω τί ἔχω καὶ φοβᾶμαι σήμερα.

ΝΙΚΟΣ — Σὰ θυμωμένος. Καλὰ νὰ γυρίσῃς. Ἀφοῦ θέλεις νὰ γυρίσῃς, γύρισε. Δὲ σὲ βιάζω. Αὐριο ὅμως δὲ θὰ μὲ ξαναἰδῆς. Νὰ τὸ ξέρῃς.

ΔΩΡΑ — Μὴν εἶσαι κακὸς Νίκο. Νά ! ἤρθα μαζὴ σου. Δὲν ἤρθα ; Τί παράπονα ἔχεις ἀπομένα ;

ΝΙΚΟΣ — Ὁραῖα ἤρθες. Σ' εὐχαριστῶ.

ΔΩΡΑ — Ὅχι ! Μὴν εἶσαι κακός, Νίκο. Ποτὲ δὲ σὲ εἶδα τόσο κακό. Ἀφοῦ σοῦ λέω πὼς φοβᾶμαι. Εἶναι πρώτη φορὰ πού κάνω αὐτὸ πού κάνω. Εἶπα στὸν πατέρα μου πὼς εἶμαι ἄρρωστη. Πρώτη φορὰ εἶπα ψέματα στὴ ζωὴ μου γιὰ τὸ χατήρι σου. Ἄν γυρίσῃ ὁ πατέρας στὸ ξενοδοχεῖο καὶ δὲ μ' εὔρη ; Τὸ φαντάζεσαι ; Ἄν μᾶς ἰδῆ κανένας . . Ἄχ ! Θεέ μου !

ΝΙΚΟΣ — Αὐτὰ εἶναι προφάσεις. Ὁ πατέρας σου κάθεται ὡς τις δυὸ ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα καὶ παίζει. Δὲ θάρσις τὸ παιγνίδι του νάρθη νὰ σ' εὔρη. Τὸ ξέρεις καλά.

ΔΩΡΑ — Σκουπίζοντας τὰ μάτια της. Μήπως δὲν τὸ ξέρεις ; Ἐγὼ θέλω περισσότερο ἀπὸ σένα νὰ μείνω μαζί σου. Γιατί εἶσαι κακός ; Κι' ἂν θέλω νὰ γυρίσω στὴν κάμαρά μου, τὸ ξέρεις, θὰ κλαίω ὅλη τὴ νύχτα, ὡς τὸ πρωὶ θὰ κλαίω μοναχὴ μου . . .

ΝΙΚΟΣ — Καλὰ γύρισε. Δὲ σὲ βιάζω.

ΔΩΡΑ — Μοῦ τὸ λὲς θυμωμένα.

ΝΙΚΟΣ — Ὅχι, καθόλου. Γύρισε . . .

ΔΩΡΑ — Μὲ τὸ καλὸ ὅμως. Φίλησέ με. Αὔριο πάλι. Ἔ ;

ΝΙΚΟΣ — Γιατί νὰ σὲ φιλήσω ; Μπορεῖ νὰ μᾶς ἰδῆ κανέναν . . .

ΔΩΡΑ — Νίκο.. εἶσαι κακός. Τὶ θέλεις ἀπομέναν ; Δὲν μπορῶ νὰ σὲ βλέπω ἔτσι.

ΝΙΚΟΣ — Νᾶρθης μαζί μου. Νά ! Δὲν θὰ πᾶμε μακριά. Θὰ πᾶμε νὰ καθίσουμε ἐκεῖ ἀποπίσω, μέσα στὰ πυκνὰ τὰ δέντρα. Εἶνε ἕνας πάγκος ἐκεῖ καὶ κανέναν δὲν περνάει αὐτὴ τὴν ὥρα. Θὰ σ' ἔχω στὴν ἀγκαλιά μου. Θὰ ποῦμε τόσα πράματα . . . Δὲν εἶπες πὼς ἔχεις νὰ μοῦ πῆς τόσα πράματα ;

ΔΩΡΑ — Ναί, Νίκο μου. Σὰν εἶμαι μοναχὴ μου συλλογίζομαι τόσα πράματα νὰ σοῦ πῶ. Μὰ σὰν εἶμαι μαζί σου δὲν μπορῶ πιά νὰ τὰ πῶ, δὲν ἔχω τὸ θάρρος.

ΝΙΚΟΣ — Τώρα θὰ ἰδῆς πὼς θὰ μοῦ τὰ πῆς ὅλα. Κ' ἐγὼ θὰ σοῦ τὰ πῶ. Θὰ ποῦμε τόσα πράματα. Νὰ ἰδῆς, τὶ ὠραῖα ποὺ θὰ εἶναι. Ἔλα, χρυσό μου.

ΔΩΡΑ — Τὸν κοιτάζει γλυκά. Ἐρχομαι. Βλέπεις τὶ καλὴ ποὺ εἶμαι. Δὲν θάρρησάμε ὅμως, Νίκο ; Ἔ ; Ἐχω τὸ λόγο σου.

ΝΙΚΟΣ — Ἐνοια σου. Πᾶμε. Ἔλα ἀγάπη μου. Τὴν τραβάει ἀπὸ τὴ μέση καὶ προχωροῦν. Χάνονται πίσω ἀπ' τὰ δέντρα.

ΣΚΗΝΗ ENNATH

ΦΛΕΡΗΣ, ΜΙΣΤΡΑΣ

Ἄσκησις καὶ ὁ Μιστράς βγαίνουν μέσα ἀπὸ τὰ δέντρα προφυλακτικά, παρακολουθώντας τὸ ἐρωτευμένο ζευγάρι ποὺ χάνεται μέσα στὴ σκιά. Ὁ Μιστράς κρατεῖ ἀπὸ τὸ μπράτσο τὸ Φλέρη.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τὶ ὄραμα εὐτυχίας, ἀλήθεια ! Πὼς ἔχει καρδιὰ νὰ διακόψῃ κανέναν μιὰ τέτοια εὐτυχία ! Αὐτὸ συλλογίζομαι, μιὰ τὸ Θεό.

ΦΛΕΡΗΣ — Οὔτε τὸ δικαίωμα, γιατρέ. Τώρα καταλαβαίνω κ' ἐγὼ πὼς οὔτε ἡ ἐξουσία τοῦ πατέρα, οὔτε καμμιά ἐξουσία δὲν ἔχει

τὸ δικαίωμα νὰ βαλθῆ ἀνάμεσα δυὸ ἀγαπημένων πλασμάτων καὶ νὰ τὰ χωρίσῃ.

ΜΙΣΤΡΑΣ. Τὶ ὄραμα εὐτυχίας, ἀλήθεια. Ἐνα φῶς νομίζω πὼς χύθηκε καθὼς περάσανε, μέσα στὴ ψυχὴ μου.

ΦΛΕΡΗΣ — Σκλάβος εἶνε ὁ Ἔρως στὸν κόσμον. Σκλάβος ἀκόμα. Ὅταν σπάσῃ τὰ δεσμά του, γιατρέ, ἡ γῆ θὰ γεμίσῃ ἀπὸ παρόμοιες εὐτυχίες. Ὁ κόσμος θὰ γείνη ἕνας παράδεισος. Ἐμεῖς τότε θὰ εἶμαστε στάχτη, γιατρέ. . . Ἄκουσέ με νὰ σοῦ μιλήσω.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Μαντεύω τὶ θὰ μοῦ πῆς. Τὸ μαντεύω.

ΦΛΕΡΗΣ — Γιατρέ, ἡ Δώρα μου ἀνῆκει στὸν ἀνεπιό σου. Εἶναι δική του. Ἄς τελειώνομε μιὰ ὥρα ἀρχήτερα, τοὺς δίνω τὴν εὐχή μου. Ἄς εἶναι ἡ ζωὴ τους πιὸ εὐτυχισμένη ἀπὸ τὴ δική μας. Ἐμένα ἡ ζωὴ μου παραστράτησε. . . Οἱ δικές μου ἡμέρες ἦταν ἡμέρες ἀγωνίας.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Χρυσό μου στὰ παιδιά μας τὴν εὐτυχία ποὺ δὲν ἀπολάβαμε ἐμεῖς. Ἐχεις δίκιο.

ΦΛΕΡΗΣ — Ἡ ζωὴ μου παραστράτησε. Τὰ σημάδια ἀπὸ τὰ σίδηρα τῆς σκλαβιάς εἶναι βαθειὰ τυπωμένα ἀπάνω της. Ζητώντας τὴ λευτεριά μου ἔδρασε μοναχός μου μὲ καινούργια δεσμά τὴν ψυχὴ μου, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω. Καὶ τὴ στιγμὴ ποὺ βρέθηκε μπροστά μου ἡ γυναίκα, ποὺ μοῦ ἀφωσιώθηκε μὲ ὅλη της τὴν ψυχὴ, καὶ ποὺ τὴν ἀγάπησα μὲ τὴ δύναμι τῶν δεκάξη μου χρόνων, ἐγὼ σκιαχτήκα μπροστά στὸ φάντασμα τῆς κοινωνίας, καὶ χάλασα μιὰ εὐτυχία, γυρεύοντας νὰ γυρίσω ἀνάποδα τὸ ρεῦμα τῆς ζωῆς μου. Βλέπεις, γιατρέ, τὶ σκλάβοι ποὺ εἶμαστε, τὶ ἔλεινοι σκλάβοι ! Σκλάβοι σὲ ὅλη μας τὴ ζωὴ . . .

ΜΙΣΤΡΑΣ — Ταραγμένος. Σκλάβοι ἀλήθεια ! Σκλάβοι !

ΦΛΕΡΗΣ — Ὅμως ἄκουσε γιατρέ. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἰδῶ ἀμέσως τὴ Λέλα. Εἶμαι ἔνοχος μπροστά της καὶ μπροστά στὸν ἑαυτό μου. Πρέπει νὰ τὴν ἰδῶ.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Πάντα ταραγμένος. Τὶ θέλεις νὰ πῆς ; Δὲν καταλαβαίνω.

ΦΛΕΡΗΣ — Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἰδῶ τὴν Λέλα. Νὰ τὴν ἰδῶ τὸ ταχύτερο.

ΜΙΣΤΡΑΣ — Λὲς ἀνοησίες. Τάσσο ; Τὶ νὰ τὴν κάνεις τώρα τὴ Λέλα ! Τὸ καλύτερο εἶνε νὰ γυρίσῃς τὸ γρηγορότερο στὴν Ἀθήνα. Ταραγμένος περισσότερο ἀκόμη. Αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο.

ΦΛΕΡΗΣ — Ξέρω τὶ λέω ἐγὼ, γιατρέ. Ἐχω τὸ σκοπό μου. Ἀντικρύζοντας τὴν ταραχὴ τοῦ Μιστρά. Μὰ τὶ ἔχεις, γιατρέ ; Ἐσὺ εἶσαι δακρυσομένος.

ΜΙΣΤΡΑΣ— Τίποτε δὲν ἔχω, τίποτε. Ὅλη αὐτὴ ἡ ἱστορία μὲ συγκίνησε. Σὰ γεράση κανένας κλαίει σὰν τὸ παιδί. Ἄκουσε ὁμως. Μὴ ζητᾶς καινούργιες συγκινήσεις. Μὴ. . .

ΦΛΕΡΗΣ— Ἀδύνατο. Θὰ κάμω αὐτὸ ποὺ θέλω. Πρέπει νὰ ἰδῶ τὴ Λέλα ἀμέσως.

ΜΙΣΤΡΑΣ— Ἄ! ἐπὶ τέλους δὲν εἶναι λόγια αὐτά! Εἶσαι παιδί. Δὲν καταλαβαίνεις πὼς ἡ Λέλα εἶναι μιὰ ἐλαφρὰ γυναῖκα, ποὺ πρέπει νὰ παύσης πιά νὰ τὴ συλλογίζεσαι. Ἀνοησίες.

ΦΛΕΡΗΣ— Ἐγὼ ξέρω τί εἶναι. Δὲν τὸ ξέρεις ἐσύ. Μὴ μ' ἐμποδίζεις γιατρέ. Θὰ τὴν ἰδῶ, πρέπει νὰ τὴν ἰδῶ καὶ ἀμέσως. Δὲν μπορῶ νὰ ἔχω πιά αὐτὸ τὸ βᾶρος ἀπάνω στὸ στήθος μου. Θὰ τὴ βρῶ ὅπου καὶ νᾶνε. Κινῶντας νὰ φύγη.

ΜΙΣΤΡΑΣ— Τὸν ἐμποδίζει. Ὅχι, Τάσσο. Ὅχι. Γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς κόρης. Σοῦ τὸ ἀπαγορεύω. Προσπαθεῖ νὰ τὸν συγκρατήσῃ, βαστώντας τὰ δάκρυά του.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ

Οἱ παραπάνω, Μ—ΑΡΓΥΡΗΣ

Ὁ Μπαρμπ-Ἀργύρης ἔρχεται ἑξάλλος, κρατῶντας τὸ κεφάλι του, μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια. Ὁ Φλέρης καὶ ὁ Μιστρᾶς τὸν κυτᾶνε ἐκστατικοί. Ὁ Μιστρᾶς, σὰ νὰ μαντεύῃ κάτι, προσπαθεῖ μὲ νεύματα νὰ τὸν ἀναχατίσῃ, μὰ ἐκεῖνος προχωρεῖ ἀπάνω τους ἀκράτητος.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ— Ἄχ! κύριε Τάσσο μου. Ἄχ! δὲ βαστάω πιά. Δὲν μπορῶ νὰ στὸ κρῦψω. Θὰ μὲ κολάσῃ ὁ Θεός. Ἐλα, κύριε Τάσσο μου. Ἐλα, πρόφτασε.

ΦΛΕΡΗΣ— Τί τρέχει; Τί εἶναι. Μίλα. Χάνω τὰ μυαλά μου.

ΜΙΣΤΡΑΣ— Πιάνει τὸν Ἀργύρη ἀπὸ τὸν ὄμο. Ἀθεόφοβε τί εἶν' αὐτὸ ποῦ κάνεις; Ἐξέρεις τί κάνεις;

ΦΛΕΡΗΣ— Στὸν Ἀργύρη ποὺ πνίγεται ἀπὸ τοὺς λυγμούς. Μίλα! Μίλα! Τί μοῦ κρῦβετε; Μιλᾶτε. . .

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ— Ἄχ! κύριε Τάσσο. Σὲ γυρεύει ἡ δυστυχισμένη. Τὸνομά σου ἔχει στὰ χεῖλια της. Μὲ τὸνομά σου πεθαίνει. Δὲν τὸ θέλει ὁ Θεὸς νὰ μὴν ἔρθῃς. Ψυχικὸ εἶναι, κύριε Τάσσο. Κλαίει. Ἐλα, πρόφτασε!

ΦΛΕΡΗΣ— Τί; Ποιός; Ἡ Λέλα ἴσως; Πεθαίνει ἡ Λέλα; Γιατρέ, πές μου τὴν ἀλήθεια!

ΜΙΣΤΡΑΣ— Ἡ Λέλα! Μὴν κάνεις ἔτσι, Τάσσο μου. Δὲν εἶναι καὶ τόση ἀπελπισία. Χτυπήθηκε τ'ἀπόγεμα μέσα στὸ πάγκο. Ἡσύ-

χασε. Θὰ γίνῃ καλά. Κάθισε, θὰ πάθῃς τίποτε. Προσπαθεῖ νὰ τὸν καθίση. Ἡ Λέλα θὰ γίνῃ καλά, σοῦ λέω.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ— Ἄλλοίμονο. Πεθαίνει, γιατρέ μου. Κύριε Τάσσο μου. Πεθαίνει ἡ καλὴ γυναῖκα. Ἡ φωνὴ της σβύστηκε. Τὸ χέρι της ἀγοκινᾷ ἀκόμη, τὸ χέρι της σὰ νὰ σὲ γυρεύῃ. Ἐσένα γυρεύει, κύριε Τάσσο μου.

ΜΙΣΤΡΑΣ— Στὸν Μ. Ἀργύρη ἀπότομα. Φύγε ἐσὺ ἀποδῶ. Στὸν Τάσσο. Μὴν ἀκοῦς Τάσσο. Κάθισε. Ἐγὼ θὰ πάω νὰ ἰδῶ.

ΦΛΕΡΗΣ— Ὅχι, δὲν μὲ κρατᾶτε. Τώρα καταλαβαίνω. Τώρα! Ἀφιστέ με. Ἀφιστέ με νὰ τρέξω σιμὰ της. Βγάλτε τὰ χέρια σας ἀπὸ πάνω μου. Κυτᾶει νὰ τοὺς ξεφύγῃ. Κανένας δὲ μὲ κρατᾷ. Μὴ. . . Ἀπάνω στὴν ἀγωνία ποὺ κάνει νὰ τοὺς ξεφύγῃ φέρνει τὸ χέρι στὸ στήθος του, σὰν νὰ τὸν ἐπιασε ἓνας ξαφνικὸς πόνος καὶ πέφτει ἀπάνω στὴν καρέκλα. Ἄχ! Πνίγομαι. Πνίγομαι. Τί μὲ σφίγγει ἐδῶ; Τί μὲ σφίγγει; Ὁ Μιστρᾶς ὀρμᾷ ἀπάνω του, τοῦ πιάνει τὸ σφυγμὸ, φαίνεται ἀπελπισμένος. Ὁ Μ-Ἀργύρης στέκεται παραλυμένος.

ΜΙΣΤΡΑΣ— Μπάρμ-Ἀργύρη, γλήγορα, γιὰ τὸ Θεό, τρέξε. Στὴν κάμαρά μου, ἀπάνω στὸ γραφεῖο μου εἶναι ἓνα κοντάκι, ἓνα μπουκαλάκι. Φέριτα γρήγορα! Τρέχα! Ὁ Μ-Ἀργύρης φεύγει βιαστικὸς τραβῶντας τὰ μαλλιά του.

Μ-ΑΡΓΥΡΗΣ— Δυστυχία μου, δυστυχία μου!

ΣΚΗΝΗ ΕΝΔΕΚΑΤΗ

ΜΙΣΤΡΑΣ, ΦΛΕΡΗΣ

ΜΙΣΤΡΑΣ— Γονατισμένος μπροστὰ στὸ Φλέρη. Δὲν εἶναι τίποτα Τάσσο! Ἡ ἀγγίνα σου. Ἡσύχασε. Θὰ περάσῃ. . . Τώρα θὰ σοῦ κάνω ἐγὼ ὅ,τι πρέπει.

ΦΛΕΡΗΣ— Τὴ Λέλα! Θέλω νὰ ἰδῶ τὴ Λέλα.

Ἀκούονται ἀπὸ μακρὰ φαιδρὲς ὁμιλίες μ' ἓνα γέλιο τῆς Δώρας ρυθμικὸ σὰν κελᾶδημα.

ΜΙΣΤΡΑΣ— Ἡ Δώρα! Ἡ κόρη σου εἶναι ἐδῶ κοντά. Θὰ τὴ φωνάξω. . . Ἀφισέ με νὰ φωνάξω. . .

ΦΛΕΡΗΣ— Μὲ ἀγωνία, τοῦ κρατεῖ σφιχτὰ τὸ χέρι. Ὅχι. Δὲ θὰ τὴ φωνάξῃς. Δὲ θέλω. Ὅλα εἶναι μάταια. Ἐγὼ πεθαίνω εὐχαριστημένος. Σὲ λίγο. Ἄχ! Αὐτὸ τὸ γέλιο! Μιὰ ἀγαλίαση φωτίζει τὸ πρόσωπό του. Ὑστερα πάλι τὰ χαρακτηριστικά του σφίγγονται ἀπὸ ἀγωνία. Ἀφισέ με νὰκούσω! Σὲ λίγο. Πνίγομαι γιατρέ, πνίγομαι. . .

ΜΙΣΤΡΑΣ— Προσπαθεῖ νὰ τοῦ ξεφύγῃ ἀπ' τὰ χέρια. Μὰ ὄχι! δὲν μπορῶ νὰ σ' ἀφίσω ἔτσι. Ἀφισέ με. Δὲν μπορῶ νὰ σ' ἀφίσω

ἔτσι μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια... Θὰ φωνάξω τὴν κόρη σου. Τὸ γέλιο τῆς Δώρας ἀκούγεται πάλι μελωδικὸ καὶ χαρούμενο, σὰν ἀπὸ γαργάλισμα.

ΦΛΕΡΗΣ — Συνέρχεται γιγάκι. Τὸ πρόσωπό του πάλι φωτίζεται σὰν ἀνθρώπου βυθισμένου σ' ἓνα γλυκὸ ὄνειρο. Ἔφισέ με νὰκούσω. Ἄχ! αὐτὴ ἢ μουσικὴ τί καλὸ ποὺ μοῦ κάνει. Ἔφισέ με νὰκούσω. Προσπαθεῖ νὰ τεντώσῃ τὸ κεφάλι του καὶ ἀνασηκώνεται μὲ μιὰν ἀπόκοτην ὀρμή. Αὐτὸ τὸ γέλιο. Ὁ κόσμος γίνεται ἓνας παράδεισος γύρω μου. Μὲ δυνατὴ μὰ πνιγμένη φωνή. Ἔνας παράδεισος!

ΜΙΣΤΡΑΣ — Τάσσο, ἔφισέ με. .. Κινιέται νὰ φωνάξῃ βοήθεια. Ἄξαφνα βλέπει πὺς τὸ κεφάλι τοῦ Φλέρη πέφτει πρὸς τὰ πίσω καὶ τὰ χέρια του κρεμιῶνται παράλυτα. Σκύβει καὶ τὸν ἀγκαλιάζει. Ἄλλοίμονο. Τελείωσε. . .

Τὸ γέλιο τῆς Δώρας ἀκούεται πὺς κοντὰ τώρα δροσερὸ σὰν κελαϊδημα. Ὁ Μιστράς εἶναι γονατισμένος γέροντας ἀπάνω στὸ πτώμα, ποὺ τὸ ἀγκαλιάζει. Τίποτε ἄλλο δὲν ἀκούεται παρὰ οἱ τρίλλιες τοῦ γέλιου τῆς Δώρας, ποὺ σβύνουνε ἡδονικὰ ἐνφ ἢ αὐλαία κλείνει σιγὰ καὶ πένθιμα.

15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1909

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΤΕΛΟΣ

OSCAR WILDE

Ο ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ

Πάνω ψηλά 'π' τὴν πόλη, σὲ μιὰ ψηλὴ κολώνα, στεκόταν τᾶγαλμα τοῦ Εὐτυχισμένου τ' Ἀρχοντα. Μὲ λεπτόφυλλα 'πὸ μάλαμα καλὸ χρυσομένος ὅλος εἶτανε· γιὰ μάτια δυὸ ζαφείρια λαμπερὰ εἶχε κ' ἓνα μεγάλο κόκκινο ρουμπίνι στὸ χέρι τοῦ σπαθιοῦ του γυάλιζε.

Ἄληθεια πολὺ τὸν θαύμαζαν. «Σὰν τὸν ἀνεμοδείχτη ὠραῖος εἶνε,» εἶπε κάποιος Δημοτικὸς Σύμβουλος ποὺ γύρευε φήμη ν' ἀποχτήσῃ μὲ τὰ δῆθεν καλλιτεχνικά του γούστα· «ὁμῶς ὄχι καὶ τόσο χρησίμος,» ἐπρόσθεσε φοβῶντας μήπως ὁ λαὸς τὸν ἔπερνε γιὰ ὄχι πρακτικὸν ἄνθρωπο, καθὼς πράγματι δὲν εἶτανε.

«Σὰν τὸν Εὐτυχισμένον Ἀρχοντα γιὰτὶ δὲν εἶσαι;» ρώταγε νὰ μάθει μιὰ εὐαίσθητη μητέρα ἀπ' τὸ παιδί της ποὺ κλαιγε ζητώντας τὸ φεγγάρι. «Τοῦ Εὐτυχισμένου τ' Ἀρχοντα ποτέ δὲν τοῦρχειται γιὰ κάτι νὰ φωνάξῃ.» «Εὐχαριστημένος εἶμαι νὰ κ' ἓνας ποῦνε σ' ὅλα εὐτυχισμένος στὸν κόσμον αὐτό·» μουρμούρισ' ἓνας ἄνθρωπος ἀπελπισμένος, τὸ θαυμάσιον ἄγαλμα καθὼς ἀγνάντευε.

«Μοιάζει σὰν ἄγγελος,» εἶπαν τὰ ὄρφανὰ σὰν βγαίναν' ἀπ' τὴν ἐκκλησιὰ μὲ τὰ κατακόκκινά τους πανωφόρια καὶ τὶς κάτασπρές τους τὶς ποδιές.

«Πῶς τὸ ξέρετε;» ρώτησ' ἓνας Καθηγητὴς τῶ Μαθηματικῶ, «κανέναν δὲν εἶδατε ποτέ σας.»

«Ἄ! μὰ τὸν βλέπομε στὰ ὄνειρά μας,» ἀπαντήσαν τὰ παιδιὰ· καὶ ὁ Καθηγητὴς τὰ φρύδια του κατέβασε κάνοντας πολὺ τὸ σοβαρὸ γιὰτὶ δὲν ἤθελε παιδιῶν ὄνειράτα νὰ παραδεχτεῖ.

Μιὰ νύχτα πέταξε κατὰ τὴν πόλη μικρὸ 'να Χελιδόνι. Οἱ φίλοι του ἐδῶ κ' ἔξῃ βδομάδες στὴν Αἴγυπτο εἶχαν πάει, ἀλλ' αὐτὸ 'μεινε πίσω γιὰτ' εἶταν ἐρωτημένο μὲ τὴν πι' ὁμορφὴ τὴν Καλαμιὰ. Τὴν ἀπάντησε νωρὶς τὴν ἀνοιξὴ καθὼς πετοῦσε πὰν' ἀπ' τὸ ρυάκι πίσω ἀπὸ μιὰ κίτρινη μεγάλη πεταλοῦδα καὶ τόσο τὸν ἐτράβηξ' ἢ λεπτὴ κορμοστασιά της ὥστε σταμάτησε λόγια γλυκὰ γιὰ νὰ τῆς πεῖ.

«Θὰ σ' ἀγαπήσω ἄραγε;» τῆς λέει τὸ Χελιδόνι ποὺ τᾶρεσε στὸ θέμα σύντομα νὰ μπαίνει κ' ἢ Καλαμιὰ μεγάλη τοῦκανε ὑπόκληση. Τότες ἄρχισε γύρω της τριγύρω νὰ πετάει, μὲ τὰ φτερά του τὸ νερὸ ἀγγίζοντας καὶ κάμνοντάς του ἀργυρὸς κυματοσιές. Αὐτὸ 'τανε τὸ κ' ὄρτε του καὶ ὅλο τὸ χειμῶνα βάσταξε.

«Γελοία ἀγάπη,» γλυκοκελαϊδοῦσαν τᾶλλα Χελιδόνια· «Χρήματα δὲν ἔχει καὶ οὔτε σχέσεις καθὼς πρέπει» καὶ ἀλήθειά 'πὸ Κα-

λαμιές γεμάτο εΐταν τὸ ρυάκι. Ὑστερα σὰν ἦρθε τὸ χυνόπωρο ὄλα πετάξανε καὶ πὰν μακρυνά.

Μόλις φύγαγε, τὴ μοναξιά του αἰσάνθηκε, καὶ νὰ βαρυνέται ἀρχίνησε τὴν κοκόν' ἀγάπη του. «Κουβέντες δὲ θέλει,» λέει, «καὶ φοβᾶμαι πὼς εἶνε πεταχτὴ γιατί μὲ τὸν ἀγέρα πάντοτε τὰ παίζει. Παραδέχομαι πὼς εἶν' ἀπὸ οἰκογένεια» ξακολούθησε μονάχο του, «μὰ μ' ἀρέσουν τὰ ταξίδια κ' ἡ γυναῖκά μου γιαυτὸ τὴν ἴδια πρέπει νάχει ἐπιθυμιά.

«Θὲς νάρθειε μαζί μου;» τῆς εἶπε στὸ τέλος· μὰ ἡ Καλαμιὰ τὸ κεφάλι τῆς ἐκούνισε γιατί τόσο πολὺ τὸ σπιτικό τῆς ἀγαποῦσε.

«Μὲ κοροΐδευες», φώναξε. «Γιὰ τὶς Πυραμίδες φεύγω» Γειά σου! καὶ πέταξε μακρυνά.

Ὅλημερίς πετοῦσε καὶ κατὰ τὴ νύχτα ἔφταξε στὴν πόλη. «Ποῦ θὰ κονέψω;» εἶπε. «Νομίζω πὼς ἡ πόλη προετοιμασίες ἔκανε γιὰ μένα.»

Τότες τᾶγαλμα, στὴ ψηλὴ κολώνα, κύτταξε «Ἐκεῖ θὰ βάλω πόδι,» φώναξε. «Εἶν' ὠραία θέση, μὲ ἀέρα δροσερὸ πολὺ.» Κι ἀλαφροπάτησε ἀκριβῶς στοῦ Εὐτυχιμένου τ' Ἀρχοντα τὰ πόδια.

«Ἔχω χρυσὸ κρεβάτι,» εἶπε μόνο του μὲ ὕφος τρυφερὸ καθὼς τριγύρω κύτταξε καὶ νὰ κοιμηθεῖ τοιμάστηκε· μὰ κεῖ ποῦβάζε τὸ κεφάλι κάτ' ἀπ' τὰ φτερούγια του μὰ στάλα ἔπο νερὸ ἔπεν ἀπάνω του. «Τὶ περίεργο πράμα!» φώναξε· «οὔτ' ἓνα σύννεφο στὸν οὐρανὸ, τᾶστρα φεγγαβολοῦν καὶ λάμπουν κι ὅμως βρέχει. Τὸ κλίμα, στὰ βορινὰ τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης εἶνε στάληθια τρομερό. Ἡ Καλαμιὰ ἔκανε πὼς τῆς ἀρέσουν οἱ βροχές, μ' αὐτὸ ἔτανε σημεῖο τοῦ ἐγῴσμοῦ τῆς.»

Σὲ λίγο μιὰν ἄλλη στάλα ἔπεσε. «Τὶ λοιπὸν χρειάζεται τὸ ἄγαλμα σὰ δὲ μπορεῖ νὰ προφυλάξει ἀπ' τὴ βροχὴ;» εἶπε· «πρέπει μαγκάλι νὰ γυρέψω νάβρω,» καὶ νὰ πετάξει ἀποφάσισε.

Μὰ προτοῦ ἀνοιξοῖ τὰ φτερά του μιὰ τρίτη στάλα ἔπεσε κι ἀπάνω κύτταξε καὶ εἶδε—Ἀχ! καὶ τ' εἶδε;

Τὰ μάτια τ' Ἀρχοντα τοῦ Εὐτυχιμένου γεμάτα εἶταν δάκρυα κι αὐτὰ στὰ χρυσαφένια μάγουλά του τρέχανε. Τὸ πρόσωπό του τόσο εἶτανε ὠραῖο μὲ τοῦ φεγγαριοῦ τὸ φῶς ἀγνάντια πού τὸ μικρὸ Χελιδονάκι συγκινημένο ρώτησε.

«Ποιὸς εἶσαι;»

«Εἶμι' ὁ Εὐτυχιμένος Ἀρχοντας.»

«Καὶ γιατί λοιπὸν κλαῖς;» νὰ μάθει ζήτησε τὸ Χελιδόνι· «σχεδὸν μὲ μούσκεψες.»

«Ζωντανὸς σὰν εἶμουν κ' εἶχα κ' ἐγὼ ἀνθρώπινη καρδιά»,

ἀπάντησε τὸ ἄγαλμα, «δὲν ἤξερα τί κλάψιμο θὰ πεῖ, γιατί στὸ Ξέγνοιαστο Παλάτι ζοῦσα, ὅπου στὴ λύπη ἀπαγορεύεται νὰ μπεῖ. Στὸν κῆπο τὴν ἡμέρα μὲ τοὺς συντρόφους μου ἔπαιζα καὶ τὸ χορὸ στὴ Σάλα τὴ Μεγάλῃ ἔσερνα τὸ βράδυ. Στὸν κῆπο γύρω μεγαλόπρεπος εἶταν ἓνας τοῖχος σηκωμένος, πού ποτέ μου δὲν ἐφρόντισα τὴ βρισκόταν ἀπὸ πίσω του νὰ μάθω, γιατί εἶταν ὄλα γύρω μου ὠραῖα. Οἱ αὐλικοὶ Εὐτυχιμένον Ἀρχοντα μὲ φώναζαν καὶ τέτοιος πραγματι εἶμουνα ἂν τὴν εὐχαρίστηση, εὐτυχία θὲ νὰ ποῦν. Ἔτσι ἔζησα κι ἔτσι ἀπέθανα. Καὶ τώρα ποῦμαι πεθαμένος, ἐδῶ πανύψηλα μὲ κάτσανε τὶς κακομοιριὲς τῆς πόλης μου καὶ τὶς ἀσκήμιες γιὰ νὰ βλέπω, κι ὅσο κι ἂν ἡ καρδιά μου μολυβένια εἶνε τὸ κλάμα μοῦρχειται καὶ νὰ βαστάξω δὲ μπορῶ.

«Πῶς! δὲν εἶν' ἀπὸ καθάριο μάλαμα;» εἶπε μόνο του τὸ Χελιδόνι. Εἶταν πολὺ εὐγενικὸ καὶ δὲν τοῦ φαινότανε καλὰ τὶς ἀτομικιὲς του παρατήρησες νὰ κάμνει φωναχτά.

«Ἐκεῖ μακρυνά,» ξακολούθησε μὲ μουσικὰ καὶ χαμηλὴ φωνὴ τὸ ἄγαλμα, «ἐκεῖ μακρυνά σ' ἓνα δρομάκι μέσα φτωχικὸ ἔνα σπῆτι βρίσκειται, ἀνοιχτὸ εἶνε τόνα του παράθυρο κι ἀπ' ἀνάμεσά του μιὰ γυναῖκα μπορῶ νὰ διακρίνω καθισμένη κοντὰ σ' ἓνα τραπέζι. Ἔχει τὸ πρόσωπο λιγνὸ κ' ἐξαντλημένο, χοντρά καὶ κόκκινα τὰ χέρια τῆς ἀπ' τὶς βελόνες κατατσιμπημένα εἶνε γιατί τὴ ράφτρα κάνει. Κεντὰ ροιάνθημα στὸ μεταξωτὸ τὸ φόρεμα τῆς πὶδ νόστιμης Κυρίας τῆς Τιμῆς στὸν ἐρχόμενο χορὸ τοῦ Παλατιοῦ γιὰ νὰ τὸ βάλει. Σ' ἓνα κρεβάτι στὴ γωνιά τῆς κάμερας κοίτεται ἄρρωστο τὸ μικρὸ τῆς τὸ παιδί. Πυρετό' χει καὶ γυρεύει πορτοκάλια. Ἡ μητέρα του ἄλλο τίποτα δὲν ἔχει νὰ τοῦ δώσει παρὰ νερὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ γιαυτ' ὄλο κλαίγει. Χελιδόνι, πάρ' ἀπ' τὸ χέρι τοῦ σπαθιοῦ μου τὸ ρουμπίνι νὰ τῆς πᾶς. Σ' αὐτὸ τὸ βάθρο κολημένα εἶν' τὰ πόδια μου καὶ δὲ μπορῶ νὰ κουνηθῶ.»

«Στὴν Αἴγυπτο μὲ περιμένουν,» εἶπε τὸ Χελιδόνι. «Οἱ φίλοι μου ἐδῶ κι ἐκεῖ πετοῦν στὸ Νεῖλο καὶ μὲ τὰ μεγάλα τᾶνθη τῶν λωτοῶν μιλοῦνε. Γρήγορα θὰ πὰν στὸν τάφο τοῦ μεγάλου Βασιληᾶ. Ζωγραφισμένος εἶν' ὁ ἴδιος Βασιληᾶς σὲ κιτρινόλινο πανὶ καὶ μ' ἀρώματα μπαλσαμωμένος εἶνε. Γύρω στὸ λαιμὸ του ἀλυσίδα κρέμεται ἀπ' ἀνοιχτοπράσινα γακούτια καὶ τὰ χέρια του σὰ μαραμμένα φύλλα μοιάζουνε.»

«Χελιδόνι, Χελιδόνι μικρὸ μου Χελιδόνι,» εἶπ' ὁ Ἀρχοντας, «θὲς νὰ μείνεις μιὰ νυχτιὰ μαζί μ' ἀκόμα καὶ μαντάτοράς μου νὰ γενεῖς; διψάει τὸ παιδί πολὺ κ' ἡ μάνα του ἄνιπεται.»

«Σὰ νὰ μὴ μ' ἀρέσουν τὰ παιδιὰ» ἀπάντησε τὸ Χελιδόνι.

«Τὸν περασμένο τὸ χειμῶνα, ὅπως καθόμουνα στὸν ποταμό, δυὸ πρόστυχα παιδιὰ βρισκόνταν ἐκεῖ πέρα, τὰ δυὸ παιδιὰ τοῦ μυλωνᾶ καὶ πέτρες ὅλο μούριζαν. Εἶν' ἀλήθεια πὼς ποτὲ δὲ μὲ χτυπήσαν, γιὰτ' ἐμεῖς τὰ χελιδόνια γιὰ τὸ καλὸ μας πολὺ μακρὰ πετοῦμε κι ὅξ' ἀπ' αὐτὸ ἀπὸ φημισμένη γῶν κατ'ίγομαι οἰκογένεια κι ὅμως αὐτὸ ἔδειχνε ἀδιαντροπιά.»

Μὰ ὁ Ἄρχοντας φαινόταν τόσο λυπημένος πὸ τὸ μικρὸ Χελιδονάκι κακοκαρδίστηκε. «Πολὺ κρύο κάνει ἐδῶ.» εἶπε, «μὰ θὰ μείνω μιὰ νυχτιὰ μαζί σου καὶ μαντάτοράς σου θὰ γενῶ.»

«Εὐχαριστῶ, μικρὸ μου Χελιδόνι,» εἶπ' ὁ Ἄρχοντας. Τὸ μεγάλο ἀπ' τὸ σπαθὶ τὸ ρουμπίνι τοῦ Ἄρχοντα τὸ Χελιδόνι τότε τραβήξε κι ἔχοντάς το στὸ ράμφος, πᾶν' ἀπ' τὰ δώματα τῆς πολιτείας πέταξε.

Πέρασ' ἀπ' τῆς ἐκκλησιᾶς τὸν πύργο πᾶνω ὅπου σᾶσπρο μάρμαρο ἀγγέλοι σκαλιστοὶ ἴτανε. Ἄπ' τὸ παλάτι πέρασε καὶ τοῦ χοροῦ τοὺς ἤχους ἄκουσε. Στὸ μπαλκόνι μιὰ ὁμορφη κοπέλλα μὲ τὸν καλὸ της βγῆκε. «Τὶ θαυμάσια ποῦνε τᾶστρα», τῆς εἶπε καὶ πόσο θαυμαστή 'νε ἡ δύναμη τοῦ ἔρωτα!»

«Τὸ φόρεμά μου ἔτοιμον ἐλπίζω νὰ εἶνε γιὰ τὸ χορὸ τοῦ Παλατιοῦ», τοῦ ἀποκρίθηκε. «παράγγελα νὰ τοῦ κεντήσουν πᾶνω του, ροιάνθεμα, μὰ τίς ράφτες τεμπελιά τίς πιάνει.»

Πέρασε πᾶν' ἀπ' τὸ ποτάμι κ' εἶδε φανάρια κρεμασμένα στῶν караβιῶν τὰ κατάρτια. Πέρασε πᾶν' ἀπ' τὴν Ἑβραϊκὴ τὴ Συνοικία κ' εἶδε γέροντες Ἑβραίους νὰ παζαρεύουν ἀναμεταξύ τους καὶ νὰ ζυγίζουν χρήματα στὶς χάλκινες τίς ζυγαριές. Τέλος ἔφταξε στὸ φτωχόσπιτο κ' εἶδε μέσα. Στὸ κρεβάτι εἶτανε ξαπλωμένο τὸ παιδί κι ἀπ' τὸ πολὺ τὸ βήξιμο πυρετὸς τοῦ ἔρχόταν ἢ μητέρα του ἀπ' τὴν πολλὴ τὴν κούραση νὰ κοιμηθεῖ ἔχε πέσει. Ἐπήδησε μέσα καὶ τὸ μεγάλο τὸ ρουμπίνι στῆς γυναῖκας ἀκούμπησε τὴ δαχτυλήθρα πλάγια. Ἐπειτ' εὐγενικά, στὸ κρεβάτι γύρω πέταξε μὲ τὰ φτερά του τοῦ παιδιοῦ τὸ μέτωπο δροσίζοντας. «Αἰστάνομαι δροσιά», εἶπε τὸ παιδί. «σὰ νὰ πηγαίνω στὸ καλλήτερο» καὶ σῆπνο γλυκὸ βυθίστηκε.

Τὸ Χελιδόνι τότε πέταξε πρὸς τὸν Εὐτυχημένον Ἄρχοντα καὶ τοῦ εἶπε τὸ τί ἔκανε. «Εἶνε παράδοξον» εἶπε μόνο του, «μὰ πὸ ζεστὸ τὸν ἑαυτὸ μου τώρα νοιώθω ἂν καὶ τόσο κρύο κάνει.»

«Εἶνε γιὰτ' ἔκανες πράξη καλή,» τοῦ εἶπ' ὁ Ἄρχοντας. Καὶ τὸ μικρὸ τὸ Χελιδόνι, ἀρχίτισε νὰ σκέπτεται ὅσπου ἢ σκέψη ἢ πολλὴ τῶκανε νὰ κοιμηθεῖ.

Ὅταν ξημέρωσε κάτω στὸ ποτάμι πέταξε κ' ἕνα λουτρό κανε. «Τὶ περιεργό φαινόμενο,» εἶπ' ἕνας Καθηγητῆς τῆς Ὁρ-

νιθολογίας πὸν κατὰ τύχη πέραγε ἀπ' ἐκεῖ. «Χελιδόνι, χειμῶνα καιρὸ!» καὶ μιὰ μεγάλη πραγματεία στὸν ἐγγώριο τύπο ἔγραψε γι'αὐτό. Ὁ καθένas τὴν ἀνάφερε, κ' εἶταν ὅλο λέξεις ἀκατάληφτες στὸν κόσμο.

«Τὸ βράδυ φεύγω γιὰ τὴν Αἴγυπτο,» εἶπε τὸ Χελιδόνι κ' ἐνθουσιασμένο φαινότανε μ' αὐτὴ του τὴν ἰδέα. Ἐπισκέφτηκε ὅλα τὰ δημόσια τὰ χτίρια καὶ στοῦ καμπαναριοῦ τὴν κορυφὴ σταμάτησε. Ὅπου κι ἂν πῆγε τὰ Σπουργίτια γλυκοκελαϊδοῦσαν καὶ τὸνα στᾶλο ἔλεγε, «Τὶ ἀρχοντικὸς ὁ ξένος!» κ' ἔτσι τὸν ἑαυτὸ του διασκέδαζε πολὺ.

Ὅταν τὸ φεγγάρι φάνηκε, πίσω στὸν Εὐτυχημένον Ἄρχοντα ἐπέταξε. «Γιὰ τὴν Αἴγυπτο ἔχεις καμμιὰ παραγγελιά,» φώναξε. «νά! φεύγω.»

«Χελιδόνι, Χελιδόνι, μικρὸ μου Χελιδόνι,» εἶπ' ὁ Ἄρχοντας, «θὲς νὰ μείνεις μιὰ βραδυὰ ἀκόμη μετ' ἐμένα;»

«Κάτω στὴν Αἴγυπτο, μὲ περιμένουνε,» ἀπάντησε τὸ Χελιδόνι. «Αἴριο πᾶν' ἀπ' τὸ Δεύτερο τὸν Καταρράχτη θὰ πετοῦν οἱ φίλοι μου.»

Ὁ ἱπποπόταμος ξαπλώνεται στοὺς σχοῖνους πᾶνω κι ὁ Μέμνωνας σὲ μεγάλο πὸ γρανίτη θρόνο κάθεται. Ὅλη τὴ νύχτα βλέπει τᾶστρα καὶ σὰν ὁ αὐγερινὸς λάμπει, βγάζει χαρούμενη φωνὴ κ' ἴστερ' ἡσυχάζει. Τὸ μεσημέρι στὶς ὄχθες κατεβαίνουνε τὰ κίτρινα λιοντάρια γιὰ νὰ πιῶν νερὸ τοῦ ποταμοῦ. Τὰ μάτια τους ὁμοιάζουνε γιαικούτια, κι ὁ βρυχηθμός τους εἶνε δυνατώτερος κι ἀπ' τοῦ καταρράχτη τὴ βοή.

«Χελιδόνι, Χελιδόνι, μικρὸ μου Χελιδόνι,» εἶπ' ὁ Ἄρχοντας, «στὴν πόλη κεῖ μακρὰ βλέπω ἕνα νιδὸ σὲ μιὰ σοφίτα ἐλεεινὴ. Σκυμμένος εἶν' σὲνα γραφεῖο ὅλο χαρτιά γεμάτο καὶ κοντά του σὲ ποτήρι μέσα βιολέτες ἔχει μαραμμένες. Ἐχει σγουρὰ καὶ καστανὰ μαλλιά καὶ χεῖλη σὰν τοῦ κόκκινου ροδιοῦ τὸ χροῖμα κ' ἔχει δυὸ δνειρῶδικο μεγάλα μάτια. Σὲνα θεατρικὸ τοῦ ἔργο τὸ τέλος προσπαθεῖ νὰ κάμει γιὰ νὰ τὸ παραδώσει στὴ Διεύθυνση τοῦ Θεάτρου, μὰ τόσο κρύο κάνει πὸν δὲ μπορεῖ νὰ ξακλουθήσει. Φωτιά δὲν ἔχει στὴ θεομάστρα κ' ἢ πείνα τὸν ἔκανε νὰ λυποθυμίσει.»

«Θὰ μείν' ἀκόμα μιὰ βραδυὰ μαζί σου,» εἶπε τὸ Χελιδόνι, ποῦχε πράγματι καλὴ καρδιά. «Θὰ τοῦ πάρω ἄραγες κᾶνα ρουμπίνι ἄλλο;»

«Ἄλλοίμονο! ρουμπίνι πᾶ δὲν ἔχω» λέει ὁ Ἄρχοντας. «ὅτι μοῦμεινε τὰ μάτια μ' εἶνε. Καμωμένα εἶν' ἀπὸ σπάνια ζαφείρια πὸν τᾶφεραν ἀπ' τίς Ἰντίες ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια. Ξεκόλλησε τὸνα καὶ νὰ τοῦ τὸ δώκεις πῆγαινε. Στὸ χρυσοχὸ θὰ τὸ πουλήσει, θροφή καὶ καφόξυλα γιὰ ν' ἀγοράσει κ' ἔτσι τὸ ἔργο του θὰ τελειώσει.»

«Αγαπημένε μ' Ἄρχοντα,» εἶπε τὸ Χελιδόνι, «αὐτὸ γιὰ νὰ τὸ κάμω δὲ μπορῶ» κι ἀρχίνησε νὰ κλαίει.

«Χελιδόνι, Χελιδόνι, μικρὸ μου Χελιδόνι,» εἶπ' ὁ Ἄρχοντας, «κάνε ὅτι σὲ προστάζω.»

Τὸ Χελιδόνι τότες τ' Ἄρχοντα ξεκόλλησε τὸ μάτι καὶ κατὰ τὴ σοφίτα πέταξε τοῦ σπουδαστή. Μιὰ τρύπα βρισκότανε στὴν ὄροφὴ κ' εἶταν εὐκόλο γιὰ νάμπει μέσα. Ἀπ' ἀνάμεσά της ὄρμησε καὶ μεσ' τὴν κάμερά του βρέθηκε. Ὁ νέος εἶχε τὸ κεφάλι μέσ' τὰ χέρια του θαμένο καὶ τοῦ πουλιοῦ δὲν μπόρεσε τὰ φτερουγιάσματα ν' ἀντιληφτεῖ κι ὅταν σήκωσε τὰ μάτια του τὸ μορφο ζαφεῖρι βρῆκε στὶς μαραμμένες τὶς βιολέτες πάνω.

«Ἀρχίζουμε νὰ μ' ἐχτιμοῦν,» ἐφώναξε· «κάποιος θαυμαστής μου μοῦ τὸ στέλλει. Τώρα τὸ ἔργο μου μπορῶ νὰ τελειώσω,» καὶ φάνηκε χαρούμενος.

Τὴν ἄλλη μέρα στὸ λιμάνι κάτω πέταξε τὸ Χελιδόνι. Κάθησε πάνω στὸ κατάρτι ἑνὸς μεγάλου πλοίου καὶ κίτταζε τοὺς ναύτες πούβγαζαν μὲ τὰ σκοινιά, καλάθια πὸ τ' ἀμπάρι. «Μάϊνα!» φώναζαν μόλις τὸ καλάθι ἀπάνω ἔφτανε. «Στὴν Αἴγυπτο πηγαίνω» φώναξε τὸ Χελιδόνι, μὰ κανεὶς δὲν πρόσεξε, κι ὅταν τὸ φεγγάρι φάνηκε πρὸς τὸν Εὐτυχισμένον Ἄρχοντα πίσω πέταξε.

«Ἡρῆθαι γειὰ νὰ σὰς ἀφίσω,» φώναξε.

«Χελιδόνι, Χελιδόνι, μικρὸ μου Χελιδόνι εἶπ' ὁ Ἄρχοντας, «θὲς νὰ μείνεις μιὰ βραδυὰ μαζὺ μ' ἀκόμα;»

«Χειμῶνας εἶν,» ἀπάντησε τὸ Χελιδόνι, «καὶ γογγόρα, παγωνιὲς ἐδῶ θὲ νάχομε. Στὴν Αἴγυπτο ζεστός ὁ ἥλιος εἶνε στὶς πράσινες τὶς χουρμαδιὲς ἀπάνω κ' οἱ κροκόδειλοι στὴ λάσπη στέκουνε καὶ μ' ὕψος ὀκνηρὸ τρίγυρω τους κυτάζουνε. Στὸ Ναὸ τοῦ Μπααλμπέκ οἱ σύντροφοί μου χτίζουνε φωλιὲς καὶ τὰ κοκκινωπά καὶ τ' ἄσπρα περιστέρια τοὺς παρατηροῦν προσεχτικὰ καὶ τσουρίζουν ἀναμεταξύ τους. Ἀγαπημένε μ' Ἄρχοντα νὰ σ' ἀφήσω πρέπει μὰ ποτὲ δὲ θὰ σὲ ξεχάσω, καὶ τὴν ἐρχομένην ἀνοιξὴ πίσω θὰ σοῦ φέρω, δυὸ κοσμήματα ὠραῖα στὴ θέση κείνονε πού ἔδωκες ἄλλοῦ. Τὸ ρουμπίνι θ' ἄνε πιὸ κόκκινο ἀπὸ ἄνα κόκκινο τραντάφυλλο καὶ γαλάζιο θ' ἄνε τὸ ζαφεῖρι σὰν τὴ μεγάλη θάλασσα.»

«Στὴν πλατεῖα παρακάτω,» εἶπ' ὁ Εὐτυχισμένον Ἄρχοντας, «στέκετ' ἕνα κοριτσάκι πού πουλάει σπύρτα. Στὴν τρύπα τ' ὀχετοῦ τοῦ δρόμου τῆς πέσανε τὰ σπύρτα κ' ὅλα σκορπιστήκαν. Κλαίει γιὰτ' ὁ πατέρας της ξύλο θὰ τῆς δώσει ἂν λίγα λεφτὰ στὸ σπῆτι δὲν τοῦ φέρει. Κάλτσες καὶ παπούτσια δὲ φορεῖ κι ἀπ' τὸ κεφάλαι-

κι τὸν τοῦ λείπει τὸ καπέλο. Ξεκόλλησέ μου τ' ἄλλο μάτι, καὶ πήγαινέ το κ' ἔτσι ὁ πατέρας του δὲ θὰ τὸ δεῖρει.»

«Θὰ μείν' ἀκόμα μιὰ βραδεῖα μαζὺ σου,» εἶπε τὸ Χελιδόνι, «μὰ δὲ μπορῶ τὸ μάτι σου νὰ ξεκολλήσω. Τότες ὀλοτελα τυφλὸς θὰ μείνεις.»

«Χελιδόνι, Χελιδόνι, μικρὸ μου Χελιδόνι,» εἶπ' ὁ Ἄρχοντας, «κάνε ὅτι σὲ προστάζω.»

Τότε τοῦ ξεκόλλησε καὶ τ' ἄλλο μάτι καὶ βιαστικὰ μαζὺ του πέταξε. Πάν' ἀπ' τὸ κορίτσι μὲ τὰ σπύρτα στάθηκε κι ἄφησε τὸ κόσμημα στὴ χουφτα τοῦ χεριοῦ του νὰ γλυστρήσει. «Τὶ νόστιμο γυαλί,» τὸ κοριτσάκι φώναζε καὶ σπῆτι ἔτρεξε γελώντας.

Πίσω στὸν Ἄρχοντα τὸ Χελιδόνι πέταξε. «Τώρα τυφλὸς εἶσαι,» εἶπε, «γιαυτὸ παντοτεινὰ μαζὺ σου θὲ νὰ μείνω.»

«Ὅχι μικρὸ μου Χελιδόνι,» εἶπ' ὁ φτωχὸς ὁ Ἄρχοντας, «πρέπει στὴν Αἴγυπτο καὶ σὺ νὰ πᾶς.»

«Μαζὺ σου πάντα θὲ νὰ μείνω,» εἶπε τὸ Χελιδόνι καὶ στὰ πόδια τ' Ἄρχοντα κοιμήθηκε.

Ὅλη τὴν ἄλλη μέρα στ' Ἄρχοντα καθότανε τὴ πλάτη κ' ἱστορίες τοῦλεγε γιὰ τ' ὅσα εἶχε δεῖ στὶς χῶρες τὶς παράξενες. Γιὰ τὰ κόκκινα τοῦ μίλησε λελέκια πού στέκουν σὲ σειρὲς μεγάλες, στὶς ἀκροποταμιὲς τοῦ Νεῖλου καὶ μὲ τὰ ράμφη τους κρατοῦν χουσόψαρα· γιὰ τὴ Σφίγγα ποῦνε παλῆα σὰν τὸν ἴδιο κόσμον πού ζεῖ στὴν ἐρημιὰ κι ὅλα τὰ ξέρει γιὰ τοὺς ἐμπόρους πού περπατοῦν σιγά-σιγά πλάγια στὶς καμῆλές τους καὶ στὰ χέρια τους κρατοῦν κηλιμπαρένια κομπολόγια· γιὰ τὸν Βασιλῆα τῶ Βουνῶ τοῦ Φεγγαριοῦ ποῦνε μαῦρος σὰν τὸν ἔβενο κ' ἕνα μεγάλο κρύσταλλο λατρεύει γιὰ τὸ πράσινο μεγάλο φεῖδι πού κοιμέται πάνω σὲ μιὰ χουρμαδιὰ κ' ἔχει παππάδες εἴκοσι γιὰ νὰ τὸ θρέφουν μὲ μελόπιτες· καὶ γιὰ τοὺς πυγμαίους πού ταξειδεύουνε σὲ μιὰ μεγάλη λίμνη πάνω σὲ πλατόφυλλα μεγάλα καὶ πού πάντα μὲ τὶς πεταλοῦδες βρίσκονται σὲ πόλεμο.

«Ἀγαπημένο μου Χελιδονάκι,» εἶπ' ὁ Ἄρχοντας, «θαυμάσια πράματα μοῦ διηγίεσαι, μὰ πιὸ θαυμάσια εἶν' τὰ βάσανα τῶν γυναικῶν κι ἀντρῶνε.

Δὲν ὑπάρχει Μυστήριο μεγάλο σὰν τὴ Φτώχεια. Πέταξε πάνω ἀπ' τὴ πόλη μου μικρὸ μου Χελιδόνι, καὶ πὲς μου τί θὰ εἶδεις ἐκεῖ.»

Τὸ Χελιδόνι τότες πέταξε πάλ' ἀπ' τὴ μεγάλη πόλη κ' εἶδε τοὺς πλούσιους νὰ διασκεδάζουνε στὰ ὠραῖά τους τὰ σπῆτια, τὴν ὠρα πού ζητιάνοι στὶς πόρτες τους στεκόνταν. Μέσα σὲ σκοτεινὰ σοκάκια πέταξε κ' εἶδε γλωμὰ τὰ πρόσωπα πεινασμένονε παιδιῶν

μ' ὕφος νωθρὸν νὰ βλέπουνε στοὺς μαύρους δρόμους πέρα. Σὲ μιᾶς γέφυρας ποκάτω τὴν καμάρα, δυὸ παιδιά τ'αν ξαπλωμένα, σμίγανε τὰ χέρια τους σφιχτὰ καὶ πάσκιζαν νὰ κρατηθοῦν ζεστά. «Πῶς πεινάμε!» φώναζαν. «Νὰ φύγῃς ἀπ' ἐκεῖ,» ἕνας Φύλακας τοὺς φώναξε καὶ ἀρχίσαν ὄξω νὰ πλανιῶνται στὴ βροχή.

Πίσω τότε πέταξε καὶ στὸν Ἄρχοντα διηγήθηκε τὰ ὅσα εἶχε δεῖ.

«Σκεπασμένος εἶμαι ἔπο χρυσάφι καθαρὸ,» εἶπ' ὁ Ἄρχοντας: «φύλλο πρὸς φύλλο πρέπει νὰ τὸ βγάλεις ἀπὸ πάνω μου καὶ τοῦ φτωχοῦ μου νὰ τὸ δώσεις· οἱ θνητοὶ νομίζουνε πῶς τὸ χρυσάφι πάντα νὰ τοὺς κὰν εὐτυχημένους εἰμπορεῖ.»

Ἐνα ἕνα φύλλο ἔπο χρυσάφι καθαρὸ τὸ Χελιδόνι ξεκολλοῦσε ὥσπου ὁ εὐτυχημένος Ἄρχοντας μιὰν ὄψη θλιβερὴ καὶ σταχτερὴν ἐπῆρε. Ἐνα ἕνα τὰ φύλλα ἔπο χρυσάφι καθαρὸ στοῦ φτωχοῦ τὸ σπῖτι τᾶφερνε καὶ τὰ προσωπάκια τῶν παιδιῶν του σιγὰ-σιγὰ πὶο ρόδινα γινόταν καὶ μέσ' τὸ δρόμο γελαστὰ παιχνίδια παίζανε. «Τώρα ψωμὶ ἔχομε!» φώναζαν.

Ἦρθεν ὕστερα τὸ χιόνι, καὶ κατόπι πωγωνιές. Ἀσημένιοι φαίνονταν οἱ δρόμοι, τόσο εἶταν λαμπεροὶ καὶ ἀστραφτεροὶ, μεγάλα κομμάτια χιόνι σὰν κρυσταλλένιες κάμες κὰτ' ἀπ' τὴς ἄκρες τῶν στεγῶν κρεμόντανε καὶ κάθε ἄνθρωπος σὲ γοῦνες μέσα γύρευε νὰ τυλιχτεῖ, τὰ μικρὰ παιδιά σκούφους κόκκινους φοροῦσαν καὶ παγοδρομοῦσανε στὰ κάτασπρα τὰ χιόνια πάνω.

Τὸ φτωχὸ Χελιδόνι ὅσο πῆγαινε καὶ κρύωνε μὰ τὸν Ἄρχοντα δὲ μπόραγε ν' ἀφήσει γιατί πολὺ τὸν εἶχεν ἀγαπήσει. Ὅξ' ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ ψωμᾶ ψίχουλα τσιμποῦσε σὰν ὁ ψωμᾶς δὲν πρόσεχε καὶ χτυπώντας τὰ φτερά του ζεστὸ προσπάθαγε νὰ κρατηθεῖ.

Μὰ τέλος ἐννοίωσε πῶς θὰ ψοφοῦσε. Νὰ πετάξῃ μὲ μόλις εἶχε δύναμη μιὰ φορὰν ἀκόμα στ' Ἄρχοντα τὴν πλάτη. «Γεῖά σου Ἄρχοντα μ' ἀγαπημένε,» ψιθύρισε, «τὸ χέρι σου μ' ἀφίνεις νὰ φιλήσω;»

«Εὐχαριστημένος εἶμαι πού στὴν Αἴγυπτο ἐπὶ τέλους πᾶς μικρὸ μου Χελιδόνι,» εἶπ' ὁ Ἄρχοντας, «ἀρετὸ καιρὸ ἔμεινες ἐδῶ· μὰ στὰ χεῖλη φίλησέ με πρέπει, γιατί πολὺ σὲ ἀγαπῶ.»

«Δὲ πάγω γιὰ τὴν Αἴγυπτο,» εἶπε τὸ Χελιδόνι. «Τραβῶ στοῦ Θάνατου τὸ Σπίτι. Ὁ Θάνατος τὸν Ὑπνον ἔχει ἀδερφό, δὲν εἶν' ἔτσι;»

Τὸν εὐτυχημένον Ἄρχοντα στὰ χεῖλη φίλησε καὶ πεθαμένος ἔπεσε στὰ πόδια του ἔπο κάτω.

Τότε παραξενος ἀκούστηκ' ἕνας κρότος μέσ' ἀπ' τὰ βάρη τ' ἀγαλμάτων, σὰν κάτι νὰ εἶχε σπάσει. Ἡ ἀλήθεια εἶν' πῶς ἡ μολυβένια τοῦ καρδιὰ στὴ μέση ἔχε ραγίσει. Ὅξω διαβολεμένη παγω- νιά τ'ανε.

Νωρὶς τᾶλλο πρῶτ' ὁ Δήμαρχος τοὺς Δημοτικοὺς Σύμβουλους ἔχοντας συντροφιά κατὰ τύχη στὴν πλατεῖα περπατοῦσε. Τ' ἀγαλμα στὴν κολῶνα πάνω κύταξε καθὼς πέραγε κοντά. «Θέ μου! πόσο καταστραμένος φαίνεται ὁ εὐτυχημένος Ἄρχοντας,» εἶπε.

«Ἀλήθεια τὴν καταστροφὴ!» φώναζαν οἱ Δημοτικοὶ Σύμβουλοι, πού συμφωνοῦσαν πάντα μὲ τὸν Δήμαρχο καὶ ἀνεβῆκαν νὰ τὸ δοῦνε.

«Ἀπ' τὸ σπαθί του τὸ ρουμπίνι ἔπεσε, τὰ μάτια του βγήκαν καὶ χρυσομένους πὰ δὲν εἶνε,» εἶπ' ὁ Δήμαρχος, «μὰ τὴν ἀλήθεια λίγο καλλίτερος ἀπὸ ζητιάνον εἶνε!»

«Λίγο καλλίτερος ἀπὸ ζητιάνο,» εἶπαν κ' οἱ Δημοτικοὶ Σύμβουλοι.

«Καὶ κατὰ τύχη νὰ ψόφιο καὶ ἕνα πουλὶ στὰ πόδια του!» ξα- κολούθησεν ὁ Δήμαρχος.

«Δίχως ἄλλο πρέπει νὰ βγάλουμε προκήρυξη πού νὰ λέγει πῶς ἀπαγορεύεται νὰ ψοφοῦν ἐδῶ πουλιά,» καὶ ὁ Δημόσιος Γραμματέας πῆρε γιὰυτὸ σημείωσιν ἀμέσως.

Ρίξανε λοιπὸν κάτω τᾶγαλμα τοῦ εὐτυχημένου τ' Ἄρχοντα. «Ἄ- φοῦ ὠραῖος πὰ δὲν εἶνε σὲ τίποτα λοιπὸν δὲ χρησιμεύει,» εἶπεν ὁ Καθηγητὴς τῶν Ὡραίων Τεχνῶν, τοῦ Πανεπιστήμιου.

Τᾶγαλμα τότες λυώσανε σ' ἕνα φοῦρνο μέσα καὶ ὁ Δήμαρχος σὲ συνεδρίαση προσκάλεσε τοὺς Σύμβουλους, ἀπόφαση νὰ πάρουν τὸ μέταλλο τὴν ἔπρεπε νὰ κἀνουν. «Φυσικὰ ἐν' ἄλλο πρέπει ἀγαλμα νὰ φτιάξομε,» εἶπε «καὶ θὰ εἶνε βέβαια τοῦ ἑαυτοῦ μου τᾶγαλμα.»

«Τοῦ δικοῦ μου,» εἶπε κάθε Σύμβουλος καὶ μάλωναν γι' αὐτό. «Ὅταν τοὺς ἄκουσα τὴν τελευταία τὴν φορὰ, μάλωναν ἀκόμα.

«Τὴν παράδοξο πράμα!» εἶπ' ὁ ἄνθρωπος π' ἐπιστατοῦσε τοὺς ἐργάτες τοῦ χυτήριου. Ἡ ραγισμένη μολυβένια αὐτὴ καρδιὰ στὸ φοῦρνο δὲ θὰ λυώσει. Πρέπει νὰ τὴν πετάξομ' ὄξω. Τὴν πέτα- ξαν λοιπὸν σ' ἕνα σωρὸ ἔπο χώματα ἀπάνω, ἐκεῖ ποῦτανε ριχμένο καὶ τὸ Χελιδόνι ψόφιο.

«Φέρε μου τὰ δυὸ πολυτιμότερα, πού βρίσκονται στὴ πόλη, πράματα, εἶπεν ὁ Θεὸς, σ' ἕνα τοῦ Ἄγγελου καὶ ὁ Ἄγγελος Τοῦφερε τὴ μολυβένια τὴν καρδιὰ καὶ τὸ πουλὶ τὸ ψόφιο.

«Σωστὰ διάλεξες,» εἶπεν ὁ Θεὸς «γιατὶ στοῦ Παραδείσου μου τὸν κῆπο αὐτὸ τὸ μικρὸ πουλάκι αἰώνια θὲ νὰ τραγουδάει καὶ στὴ χρυσῆ μου πολιτεία, ὁ εὐτυχημένος Ἄρχοντας παντοῦνὰ θὰ μ' εὐλογαί.»

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο φίλος μας Ήσκιος έδημοσίευσε στον «Ταχυδρόμο» το ακόλουθο άρθρο αφιερωμένο στη μνήμη του αγαπημένου μας Περικλή Γιαννοπούλου, του πιο Εύγενικού ίσως ανθρώπου που έχει να παρουσιάσει ή νεότερη Ελλάδα.

Το τρελλό, το απολλώνειο, το «τιποτένιο παιδί» που «τρέχον στών γλυκων βουνών της Άταϊκής τὰ άδώνια φώτα, είδε, στών κατάλαμπρον μεσημεριών τὰ καταγάλα ούράνια, να περνά το δόλοεσκον άτι της άναγεννήσεως με τὰ τρισμέγιστα κάτασπρα περά» που προσκάλεσε με τη δυνατή φωνή του έξείνους που άγάπησε περισσότερο από κάθε τι σαυτό τον κόσμο, την Έλληνική Νεότητα, για να τοιμάσει το δρόμο, για να τοιμάσει αυτή την ίδια, την Μητέρα ΕΛΛΑΔΑ για το μεγάλο ταξειδί της προς το ΦΩΣ, το άερισνο παιδί που όνειρεύτηκε να πεθάνει «με βρεμμένα τὰ χείλη από το μέλι της ήδονής,» έπεσε ποιητικώτατα και ήδονικά νεκρό στα σμαράγδινα νερά της Σαλαμίνος.

Στο μυαλό του εγεννήθηκε, έμεγάλωσε, έγιγαντώθηκε ένα όνειρο, και μ' αυτό το όνειρο απέθανε. Καμμιά πραγματικότητας, δεν κατόρθωσε να τον άποσπάσει από τες υπέργειες σφαίρες εις τες όποιες βασιλεύει μιά ήλύσια γαλήνη, άγνωστη σε μās τούς βεβήλους.

Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ πρώτα-πρώτα έζησεν, αισθάνθηκε, άπόλαυσε. Έπειτα έμελέτησεν, έσκέφθηκε κ' έγραψε.

Έμελέτησε την Έλληνικήν Αρχαιότητα και την έλάτρευσε. Έμελέτησε την Έλληνική Συγχρονότητα και την έμίσησε. Και το μίσος αυτό του έβαλε το μυαλό σε κίνηση. Και το μυαλό αυτό εργάστηκε χρόνια και χρόνια και στο τέλος έβγαλεν ένα πόρισμα, παρουσίασεν ένα άποκρυστάλλωμα. Και το πόρισμα αυτό είνε το όνειρον του ΠΕΡΙΚΛΗ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ.

Η Άνθησις του Έλληνισμού: Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΟΙΞΙΣ.

Και το όνειρο αυτό είνε μιά ριζική, τελειωτική, υπεράνθρωπη, υπερέτεια, θεία, όμοια της όποίας δεν είδε άκόμη ο κόσμος ΑΝΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ.

Και την άσημένα καμπάνα αυτής της Άναγεννήσεως την έσήμανε με όλη την ειλκρίνεια του χαρακτήρος του, με όλη τη δύναμη της μεγάλης ψυχής του ο νεοιδεάτης αυτός νεοέλληνας που λέγεται ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, άκατανόητος παραδοξολόγος διά τούς πολλούς, θαυμάσιος και δαιμόσιος για έξείνους που τον έννοιωσαν.

Και όνειρεύτηκε ένα Νέον Πραγματικό, Έλληνικό Κόσμον, που να μη έχει καμιά σχέση με το λασπωμένο και σιχαμένο σημερινό ψευτοφραγκοειδή και άνθρωποειδή. Ηθέλησε ένα άληθινα έλληνικό νέον Κόσμο, σύμφωνο δηλαδή με τη φυσιολογία ή όποια ποτέ ως τὰ τώρα δεν έμελετήθηκε από κανένα, και ή όποια έπρεπε να μελετηθί και να καλομελετηθί μάλιστα, για να βγούν οι μεγάλοι και θεμελιώδεις νόμοι, σύμφωνα με τούς όποιους έπρεπε να δημιουργηθί, να λειτουργήσιν κάθε τι το έλληνικό, είτε ΚΟΙΝΩΝΙΑ λέγεται αυτό είτε ΣΤΡΑΤΟΣ είτε ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ είτε ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ είτε ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ είτε ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ είτε ΘΕΑΤΡΟ είτε, είτε . . .

Και σήμερα δεν έχομε να παρουσιάσομε τίποτε, άπολύτως τίποτε. «Όύτε ΕΝΑ ίδρυμα οίουδήποτε κλάδου, οίουδήποτε είδους, οίασδήποτε μικροσκοπικότητας, με σύστασιν και όργάνωσιν έθνικήν, δηλαδή ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ, δηλαδή φυσιολογικήν, με κατεύθυνσιν δι' όρισμένης όδοϋ, δι' όρισμένων ιδεών, δι' όρισμένων μέσων, προς όρισμένον άυριανόν σημειον. Και δεν έχει να παρουσιάσιν ούτε ΕΝΑ μόνον τοιοϋτον έμβρυον, όχι μόνον εις την πραγματικότητα, άλλ' ούτε εις την θεωρίαν.»

Και μέσα σε πενήντασέλιδη φυλλάδα, στο ΝΕΟΝ ΠΝΕΥΜΑ, στο έγερτήριο αυτό σάλπισμα για την έλληνική νεότητα, κτυπά άλύπητα, μαστιγώνει άκαρδα δλόκληρο το άπαισιο και σιχαμερό καθεστώς και μās πετᾶ κατακέφαλα σάν κυματοθραύστες όλες τες άλήθειες που όλοι μας ξέρομε και κανείς δεν τολμά να άρθρώσει. Δέρνει άλύπητα κάθε ψέμμα, κάθε κακοήθεια που βασιλεύει, και καταγγέλλει κάθε ΣΚΟΥΛΗΚΩΜΑ, όπου και αν υπάρχει αυτό είτε στην οικογένεια, είτε στο σχολείο, είτε εις το Πολυτεχνείο, «τάφον τών έλληνικών τεχνών», είτε στο Πανεπιστήμιον που άντι να είνε «άληθινόν ήφαιστειον ανθρώπων, άναστημάτων, χαρακτήρων, άνθρωποπλαστών και ιδεοπλαστών . . . είνε κατακόμβη του πνεύματος, ΤΑΦΟΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ, έκβράζων μίαν έλεεινοτάτην νέαν άνθρωπότητα, σακάτισαν, άχριστον.»

Για να ξεφύγομε άπ' αυτή τη λάσπη, για να λυτρωθοϋμε από το έλαδικό έλώδες παραλήρημα, χρειάζεται ΝΕΟΝ ΠΝΕΥΜΑ, ΝΕΟΝ ΙΔΑΝΙΚΟΝ.

Και έρχεται ο λεπτός και άρωματώδης ποιητής του «Φιλίου του Σατύρου», του Άλαλου Άηδοιού» και της «Δεύτερης Ζωής» με νοήματα διαυγέστατα και τετραγωνικώτατα, με γλώσσα χειμαρρώδη, ποιητική, τσουχτερική, ειρωνική και ειλκρινή, εις την «ΕΚΚΛΗΣΙ» του, να έρωτήσει το Πανελλήνιον Κοινόν εάν έχει διάθεσι να τον παρακολουθήσει, αν έχει όρεξι να σκεφθεί.

Και το μεγάλο εκείνο μαύρο ερωτηματικό, στο τέλος του βιβλίου, στο έξώφυλλο, έμεινε χωρίς άπάντησι.

Τί κριμα! Ένα από τα όμορφότερα και φωτεινότερα βιβλία που έγράφησαν τὰ τελευταία αυτά χρόνια, να περάσει άπαρατήρητο από τον κόσμο!

Να το διάβαζε και να το εκτιμούσε τουλάχιστο ή τάξις τών μορφωμένων!

Άλλ' ούτε αυτό δεν έγινε. Αυτοί ίσα ίσα δεν τώνωισαν όλότελα, το έπεριφρόνησαν ύπεροπτικά, και το κατηγορήσαν άνόητα. Και είνε τόσο όμορφο!

Όμορφες ιδέες και όμορφη φιλοσόφησις της έλληνικής ιστορίας από την αρχαιότητα ως τὰ σήμερα.

Υστερα άπ' αυτήν την Έκκλησι θα ήρχετο ή κυρίως δημιουργική εργασία του ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ.

Η τελευταίες σελίδες της «Έκκλήσεως» είνε τόσο ώραιες, τόσο ποιητικές, τόσο ύπεροχες, που αξίζει τον κόπο, μά την άλήθεια, να τες διαβάσει κανείς. Έκείνη μάλιστα ή δικαιολογία της εργασίας των είνε ένα άριστουργηματάκι.

«Η έδω άγγελομένη εργασία είνε ΕΡΩΣ' έρωσ μη γνωρίσας επί σειράν έτών, πολλήν στάσιν και διακοπήν. Έρωσ καταβαλόν ευχαρίστως τās ύψίστας πνευματικές και υλικές θυσίας, έρωσ προσφέρων εις την ύπρε-

σίαν τῆς Ἰδέας, ὃ τι δυνατόν δυνάμεις ἀνθρώπου ἐκγυμνασθεῖσαι εἰς τὰς ἀκροτάτας θυσίας καὶ τὰ ἀκρότατα ἀγωνίσματα. Ἔρως ἔχων τὸ θάρρος καὶ τὴν δύναμιν νὰ σκεφθῇ πρῶτον καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὴν ζωὴν ὅλας τὰς ὑποστηριζομένας Ἰδέας, ἵνα πεισθῇ περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ ἀληθοῦς αὐτῶν. Ἔρως Ἑλληνος τελείου. Ἔρως Ἑλλάδος ὀραίας καὶ ρωμαλέας. Ἔρως Ἑλληνισμοῦ, φωταγωγῶ καὶ κραταιοῦ. Ἔρως νέου ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ νέου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Ἔρως παγκάλου ἑλληνικῆς ἀνθρωπότητος, τολμῶν νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν πρὸς αὐτὰ ὅλα στροφὴν μὲ μίαν κυρίως βαθυτάτην **ΗΔΟΝΙΚΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ: ΤΟΥ ΩΡΑΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΑΣΧΗΜΟΥ.**

ΗΣΚΙΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ

ΣΤΗ "ΝΕΑ ΖΩΗ"

Ἀθήνα. 1907

Νέοι!

. . . ἄλλ' ἐπωφελοῦμαι τῆς εὐκαιρίας αὐτῆς διὰ νὰ σᾶς ἐκφράσω τὴν ἀληθινὴν μου εὐχαρίστησιν διότι ἀνάλυσίς τῆς ἐργασίας μου ἐφάνη καὶ εἰς τὴν Ν. Ζωὴν. Ὅπως βλέπετε διαφαινόμενον καὶ εἰς τὸ Ἐναρκτήριον σάλπισμά μου — τὸ Ν. Π. — ἐὰν ἦλθεν ἡ ὥρα — ἡ ὥρα ποῦ δὲν ἦλθε χιλιάδας τώρα ἔτη . . . — μιᾶς ἀληθινῆς Ἀναβιώσεως καὶ Ξανανθήσεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ Ἐλπίς αὐτὴ κεῖται ὀλόκληρος ἀτυχῶς ἀλλά, βεβαίως διὰ τώρα — ὄχι εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐδῶ ἀλλ' εἰς τὸν Ἑλληνισμόν.

Καὶ εἰσθε ἡ Αἴγυπτος. καὶ εἰσθε **ΝΕΟΙ!** Καὶ καλεῖσθε: **ΝΕΑ ΖΩΗ.** Ὡ! δεχθῆτε μίαν βαθυτάτην διάπτυρον εὐχὴν:

Εἴθε οἱ Ὁραῖοι Θεοὶ νὰ Σᾶς φωτίσουν καὶ Σᾶς ὀδηγήσουν καὶ Σᾶς βοηθήσουν νὰ ἐννοήσετε τί δύνασθε, νὰ πιστεύετε ὅτι δύνασθε μέγιστα, νὰ Σᾶς ἐμπνεύσουν τὴν Ἰδέαν καὶ Σᾶς τονώσουν τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ φιλοδοξήσετε καὶ θελήσετε καὶ δημιουργήσετε ἓνα Πνευματικὸν Κέντρον ἀνεξάρτητον τῆς ἐδῶ Ἑλλάδος, ἀντιστάθμισμα τῆς ἐδῶ Σαπίλας, φῶς τοῦ παραπαίοντος εἰς τὰ Σκοτάδια Ἑλληνισμοῦ.

Διαπύρως Σᾶς εὐχομαι **Νέοι** νὰ δημιουργήσετε ἀληθῆ μίαν ὀλόκληρον **Νέαν Ζωὴν ὅλην Φῶς, Χαράν, Ἡδονήν.**

Μετὰ τιμῆς

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΑΛΜΕΝΟ ΣΤΟ ΦΙΛΟ ΜΑΣ Π. Α. ΠΕΤΡΙΔΗ

26 Μαρτίου 1909 Giza — Κάϊρον.

. . . Καὶ ἔπειτα ξέρεις τὰ αἰσθήματά μου γιὰ τὴ Ν. Ζωὴ καὶ πρὸ παντὸς τοὺς Νέους τοὺς αὐτοῦ.

Ἀλλὰ τὸ λόγον μου δὲν μπορῶ νὰ τὸν παραβιάσω. Εἶμαι ἔξω ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸ Κόσμον. Ἐδῶ δὲν εἶδα τίποτε ἑλληνικόν. Ξέρεις πόσο ἀγά-

πησα τὴν Ἑλλάδα γιὰ νὰ ἐννοῆς πόσο πονῶ. Ἀποφεύγω κάθε ἀνθρώπο καὶ κάθε πρᾶγμα καὶ τὸ κάθε τι ποῦ μοῦ θυμίζει. Ἐδῶ εἶμαι Ἀράπη.

Καὶ γιὰ νὰ ἰδῆς πόσο εἶνε ἔτσι αὐτὰ ποῦ σοῦ γράφω φαντάσου ὅτι ἐγὼ μόνος μου ἐσκεπτόμουν νὰ σοῦ γράφω Ἐσένα καὶ ἐσυλλογίζομουν ἂν θὰ μποροῦσα μὲ ψευδώνυμον νὰ γράφω τίποτα στὴν Ν. Ζωή. Τίποτε ἄλλα ποῦ νὰ μὴ διακρίνομαι ὀλότελα ἐγώ. Διότι τὰ θέματα ποῦ μοῦ λές ἀπὸ πρώτη γραμμὴ θὰ καταλάβῃ καθένας, καὶ ψέματα οὔτε εἶπα οὔτε ἔκανα ποτέ μου. Θυμήσου τὴ δῆλωσί μου στὴν Ἀκρόπολι πρὸς τὴ Φυλὴ.

Ἀλλὰ αὐτὴ τὴ στιγμὴ τὴν ἀνέβαλλα καὶ τὴν ἀναβάλλω καὶ θὰ τὴν ἀναβάλλω ὅσο μοῦ εἶνε ἀνθρωπίνως δυνατόν διὰ νὰ μὴ τὸ κάμω καὶ νὰ προτιμήσω κάθε ἄλλο δρόμον καὶ κάθε ἄλλο πόνον πρὶν κάμω αὐτό.

Ἴσως παράξενα τραγούδια καὶ παράξενα παιγνίδια θὰ μποροῦσαν νὰ μὴ φανοῦν δικὰ μου.

Ἀλλὰ πάλι — πές μου Νέε στὸ Θεό σου — ὅταν μὰ Φυλὴ ὀλόκληρη χάνεται τόσο ἄτιμα τόσο ἐλεεινὰ χωρὶς λόγον κανένα, ὅταν αἱ Ἀθηναεῖς εἶνε ἓνα ἔλος ἐπαναστατημένων . . . μπακάληδων, ὅταν παντοῦ φτύνεται κατὰμουτρα κάθε ἑλληνικόν . . . ἐμεῖς, ἐγὼ νὰ τραγουδῶ;

Ἔτσι σπρώχνω τὲς ἡμέρες. Ἐδῶ εἶνε καὶ ἡ Ἄνοιξις καὶ ἡ Γυναῖκα ὀραία, Φωτιά. Ὅλα τραγουδοῦν τὴν ἀγάπην καὶ τὴ μέθη τῆς Ζωῆς. Νύκτα μέρα πίνω στὸν δυνατόν ἥλιον τὸ κρασί τῆς ἡδονῆς γιὰ νὰ ξεχάσω τὸν μεγάλον Ἔρωτα τῆς ζωῆς μου — τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἔρωτα.

Πές εἰς τοὺς Νέους τὴν ἀληθινὴν μου λύπη ποῦ δὲν μπορῶ νὰ τοὺς εὐχαριστήσω, ἐγὼ ποῦ ἤθελα νὰ εἶμαι ὁ ὑπερέτης τῆς Νεότητος.

Ἴσως νὰ σοῦ ξαναγράψω ἐγώ, ἂν δὲν φύγω γιὰ πειρὸ μακρὰ καὶ γιὰ πάντα.

Π. Γ.

Σὰν ἔφυγε ξαφνικὰ ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια μᾶς ἔστειλε αὐτὸ τὸ ἀποχαιτιστήριο γράμμα:

Ἀλεξ. . . .

Νέοι!

. . . Σᾶς εὐχαριστῶ εἰλικρινῶς διὰ τὰς ὀραίας στιγμὰς ποῦ ἐπέρασα κοντὰ σας, διὰ τὸ ὀραῖον θέαμα ποῦ μοῦ ἔδωκεν ἡ Νεότης Σας.

Μὴ λησμονεῖτε οὔτε στιγμὴν νὰ εἰσθε **ΝΕΟΙ**, διότι ἡ ὥρα περνᾷ τρομερὰ γρήγορα καὶ ὁ στρατὸς τῶν βασάνων τῆς Ζωῆς μὲ τὴ Λύπη ποῦ τὴ σηματοφορεῖ Σᾶς κυνηγᾷ μὲ καλπασμό.

Τυπώσετε μὲ μεγάλα γράμματα καὶ ἀνυψώσετε καὶ κρεμάσετε εἰς

ὄλες τὲς κάμαρες τῆς Ν. Ζωῆς «τὸ Γέρο» τοῦ ἐξαισίου Καβάφη καὶ Χαί-
ρετε, Χαίρετε, Χαίρετε, Νέοι, ὅσο μπορεῖτε περισσότερο.

Ἐγκαρδίως

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

8)21 Μαΐου 1909

Ἦστερα ἀπὸ αὐτὸ τὸ εὐγενικὸ γράμμα εἶχα γράψει λίγες γραμμὲς
στὴ «Νέα Ζωή» (ἀρ. 58 Σελ. 323) μὲ τὸν τίτλο «Ἐνα κομμάτι Ἑλ-
λάδος στὴν Αἴγυπτο» χαιρετίζοντας τὸν ἐρχομὸ τοῦ μοναδικοῦ μᾶς Ὁραι-
ολήπτου. Ὅταν μ' εὐρῆξε ἕνα πρωτὶ στὴν Ἀθήνα, μ' ἕνα μικρὸ χαμόγελο
μοῦ εἶπε: «Σ' εὐχαριστῶ πολὺ, μὰ τί ἐπῆγες κ' ἔγραψες! Δὲν πρέπει νὰ
γίνεται πιά λόγος γιὰ ἕνα πεθαμένο!» Τί σύμπτωσι! Ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα
ἐκαθότανε μὲ τὸ Ζητουριάτη. Σ' ἕνα χρόνον ἢ «Νέα Ζωή» ἔχασε δυὸ
καλοὺς τῆς φίλους.

Κ. Ν. Κ.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΑΒΑΦΗ

Ἡ διαλεκτὴ μᾶς συνεργάτρια Πετρούλα Ψηλορείτη ἐδημοσίευσεν στὸ
«Νουμᾶ» (ἀρ. 379) μιὰ βαθυστόχαστη κριτικὴ γιὰ τὸν ποιητὴ μᾶς Καβάφη,
ἀπὸ τὴν ὁποία πέρνομε μερικὲς χαρακτηριστικὰς περιχοπές:

Τὸ δειλινὸ μᾶς μέρας χλωμῆς, μέσα στὴ μυστηριακὴ μελαγχολία τῆς
μυσοφωτισμένης σάλας, ἄκουσα γιὰ πρώτη φορὰ τοὺς στίχους τοῦ κ. Κα-
βάφη—μὲ τὴ θλίψη τῆ συγγραμμένη πού ἀπλώνει ἢ χειμωνιάτικη δύση,
ὄμορφης μέρας, στὰ κουρασμένα δέντρα, ἀπλωθήκανε κ' οἱ στίχοι του
στὴν ψυχὴ μου καὶ σκεπάσαν μ' ἕνα ἀνατριχιαστικὸ πέπλο μυστηρίου τὴν
Πραγματικότητα.

Ποτέ μου ὡς τότε δὲν εἶχα ἀκούσει τ' ὄνομα τοῦ κ. Καβάφη. Κ' εἴ-
τανε φυσικὸ, σὲ μιὰ τόσο ταιριασμένη ὥρα δειλινῆ, βαθύτατα κ' ἐξαιρετικὰ
νὰ με συγκινήσουν, τὰ ὥραϊα σιγοπρόφερα λόγια.

Τὴν ποίησιν τοῦ κ. Καβάφη δυὸ μοῦ φανήκαν ἀπὸ τότε πῶς τὴν
ξεχωρίζουν χαρακτηριστικὰ: Ἡ βαθειὰ φιλοσοφικὴ ἀντίληψιν τοῦ Ἀνθρώ-
που πού πολλὰ ξέρει, κ' ἡ αἰσταντικὴ τοῦ Ποιητῆ. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἡ
κουρασμένη σκέψιν πού ὄλα τὰ ξέρει μάταια κὶ ἀνώφελα, κὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο
ἡ εὐαίσθητη ψυχὴ πού εἶδε τὸ φριχτὸ θέαμα τῆς ζωῆς καὶ δὲν μπόρεσε
νὰ βαστάξει κ' ἔσπασε. Δὲν ἔσπασε ὀλότελα, λύγισε. Κὶ ἀνάμεσα στὰ γόνατά
τῆς τώρα, μὲ κλειστά τὰ μάτια, κρύβει τὸ κεφάλι τῆς, θυμᾶται τὰ ὅσα
εἶδε καὶ θρηνεῖ. Πολλὰ μελέτησε φαίνεται ὁ κ. Καβάφη. Τὰ αἰσθήματα
μῆνες πολλοὺς καὶ χρόνια μένουν μέσα καὶ σιγοσταλλάζουν καὶ πετρώνονται
στὸ νοῦ του κὶ ἀποκρυσταλλώνονται σὲ μιὰ σκέψιν. Ἔτσι τὰ ποιήματα τοῦ
κ. Καβάφη, ἀργὰ καὶ σταλαχτὰ μᾶς ἔρχονται καὶ σὰ σταλαχτιτεῖς τοῦ ὑπο-
μονετικοῦ καιροῦ φαντάζονται. Ἰδίως, συναισθήματα τοῦ λογισμοῦ καὶ τοῦ

κορμοῦ τραντάγματα, πού σὲ πολυσέλιδους λυρισμοὺς θὰ μᾶς ἔχουνε κά-
ποιος ἄλλος ποιητὴς, θορυβώδης καὶ πληθεις, σεμνὰ κὶ ἀριστοκρατικὰ
μᾶς δείχνει ὁ κ. Καβάφης.

«Σὲ μερικοὺς ἀνθρώπους ἔρχεται μιὰ μέρα
πού πρέπει τὸ μεγάλο Ναὶ ἢ τὸ μεγάλο Ὄχι
νὰ ποῦνε. Φανερόνεται ἀμέσως ὁποιος τῶχει
ἔτοιμο μέσα του τὸ Ναὶ, καὶ λέγοντάς το πέρα

πηγαίνει στὴν τιμὴ καὶ στὴν πεποίθησί του.
Ὁ ἀρνηθεὶς δὲν μετανοῖώνει.» Ἀν ρωτιοῦνταν πάλι,
ὄχι θὰ ξαναἔλεγε. Κὶ ὅμως τὸν καταβάλλει
ἐκεῖνο τ' ὄχι—τὸ σωστό—εἰς ὄλην τὴν ζωὴν του.

Βαθύτερη, δραματικότερη σκέψιν, ἀδύνατο πῶς λιγόλογα καὶ πῶς ἀρι-
στοκρατικὰ νὰ μᾶς δοθεῖ.

Τὶ εἶναι λοιπὸν ἐκεῖνο πού τὸ φιλοσοφικὸ αὐτὸ κομμάτι τὸ ἀλλάζει
σὲ ποίημα αἰσθαντικὸ καὶ βαθύ; Εἶναι ὁ βουβὸς σπαραγμὸς τῆς καρδιάς πού
θέλει νὰ ξεσπάσει καὶ δὲν τὴν ἀφήνει ὁ νοῦς, γιὰ τὴ φοβᾶται. Ρυτι-
δώνεται λὲς ἢ ἡρεμία ἢ φαινομενικὴ τῆς ἐπιφάνειας ἀπὸ τὸ σιγαληνὸ,
τὸ αἰώνιο θαρρεῖς πέρασμα τοῦ πόνου τοῦ φριχτοῦ, τοῦ διπλᾶ φριχτοῦ
γιατ' εἶναι ἀθώρητος. Ἔτσι λένε πῶς ρυτιδώνεται κ' ἡ ἐπιφάνεια τῆς
ἡρεμῆς θάλασσας, σάν κάτω ἀπὸ τὰ νερά περνᾷ καρχαρίας. Πάντα
τέτοιον ἀθώρητο θεριὸ περνᾷ κάτω ἀπ' ὄλους τοὺς στίχους τοῦ κ. Κα-
βάφη. Ἐνας ρυθμὸς περιώδυνος. Μιλεῖ σὰ νὰ παραμιλεῖ. Δὲν προσπα-
θεῖ, φαίνεται πῶς δὲν προσπαθεῖ, ἀρμονικὰ νὰ πλέξει τίς λέξεις κὶ ὁμοιό-
μορφα τὴ γλώσσα. Κ' ἔχει τὶ τὸ βαθειὰ αἰσταντικὸ αὐτῆ του ἢ τεχνοτρο-
πία. Θαρρεῖς κὶ ὁ πόνος ὁ κρυφὸς τὸν ἔχει τόσο κουράσει πού δὲν τοῦ
εἶναι δυνατὸ νὰ στολιζέται μὲ φράσεις. Κάποτε οἱ ρίμες του τελειώνουν
μὲ τὴν ἴδια λέξιν. Καὶ δείχνει αὐτὸ σάν idée fixe, πού ἔρχεται καὶ
ξανάρχεται τὸ ἴδιο τὸ ἀπαράλλαχτο ἐπίμονα καὶ δὲν ἔχει διωγμὸ.

Ὁ ρυθμὸς τοῦ κ. Καβάφη μᾶς δείχνει τέλεια τὴν ψυχὴν τοῦ τὴν τόσο
ὑποταγμένη, μὰ καὶ τόσο περιλύπη.

Καμιὰ θερμὴ ἔκφραση ἐπαναστατημένου λυρισμοῦ, καμιὰ ἀπότομη
ἀποφασιστικὴ χρονομῖα. Ἡ Ἀγάπη, ὁ Πόνος, τὰ Πάθη, ἡ Φύση, συναι-
σθήματα πολὺ βαρῖα, θὰ σπούσαν τὸ στίχο τοῦ ποιητῆ. Συναισθήματα τόσο
ὑποκειμενικὰ, θὰ τὸν ὀδηγοῦσαν ἄθελα σὲ καμιὰ διαμαρτυρία, σὲ κανένα
ἀνατίναγμα, σὲ καμιὰ πρόκλησιν στὴ Μοῖρα. Τὰ πάθη αὐτὰ τὰ φοβᾶται ὁ κ.
Καβάφης. Τὰ κυτᾶζει νὰ περνοῦν καὶ νὰ τόνε σκανιάζουν καὶ συμαζώνεται σὲ
μιὰ γωνιά καὶ ἀνησυχεῖ μήπως τόνε δοῦν καὶ τὸν προκαλέσουν καὶ τὸν ἀναγ-
κᾶσουν νὰ πεῖ μὲς σ' αὐτὰ τὴ σκέψιν του. Ἀν ἔπαιρνε τὴν ἀγάπην—τὴν ἀγάπην
πού ἡ μᾶς σπᾶ ἢ μᾶς κάνει θεοῦς, τὸ ξέρει, θᾶπεφε ἀπὸ τὴ συγγραμμένη
ἀριστοκρατοσύνη καὶ θὰ μιλοῦσε μὲ τὸ θόρυβο λυρικῆς χαρᾶς ἢ ἀγωνίας.
Ἄκουσете:

«Σ' αὐτὲς τίς σκοτεινὲς κάμαρες, πού περνῶ
μέρες βαρῆς, ἐπάνω κάτω τριγυρνῶ
γιὰ νᾶβρω τὰ παράθυρα. Ὅταν ἀνοίξει
ἕνα παράθυρο θᾶναι παρηγορία.
Μὰ τὰ παράθυρα δὲν βρίσκονται ἢ δὲν μποροῦ
νὰ τᾶβρω. Καὶ καλλίτερα ἴσως νὰ μὴν τὰ βρῶ.»

Ἴσως τὸ φῶς θάνατι μιὰ νέα τυραννία.
Ποιὸς ξεύρει τὶ καινούργια πράγματα θὰ δείξει».

Εἶναι τὸ πιὸ χαρακτηριστικὸ ἀπ' ὅλα του τὰ τραγούδια. . . .

Κ' ἔτσι οἱ στίχοι τοῦ κ. Καβάφη ἔρχονται τόσο τρομαχτικὰ ἤρεμοι πὺν νοιώθεις πρὶν νῆρθουν νὰ μᾶς βροῦνε—μέσα σὲ μιὰ μεγάλη κάμερα ἔρημη, ἀγρύπνησαν καὶ κλάψανε πολὺ: καὶ μᾶς ἤρθαν μόνο, σὰν εἶδαν πὼς μποροῦν νὰ μᾶς ποῦν τὸν πόνο τους, δίχως μὲ κανένα μελοδραματικὸ κίνημα, νὰ τὸν θεαματοποιήσουν ἢ μὲ καμιὰ πομπωδικὴ ἔκφραση νὰ ἐγγίσουν τὴν ἱερότατη θλίψη του. Προσπαθεῖ νὰ μᾶς παρηγορήσει γιὰ τὴ ζωὴ, νὰ μᾶς χαμογελάσει, εἶναι ἤρεμος καὶ κρύβει ὅσο μπορεῖ καὶ πιὸ σπαρτιατικά, τὸ μυστικὸ πόνο πὺν τοῦ ξεσκίζει τὰ στήθια ὁ κ. Καβάφη.

Ἐνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἔργα τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγελίου εἶναι μέσα στὸν Ἅγιο Πέτρο τῆς Ρώμης τὸ ἄγαλμα τῆς Παρθένας Μαρίας ὅταν σηκώνει τὸν πεθαμένον γιὸ τῆς ἀπάνω ἀπὸ τὸν τάφο. Εἶχε τόσο κλάψει τὶς φριχτὲς μέρες τῶν Παθῶν, πὺν τώρα πιά τὴν ἡμέρα τῆ στεργῆ τοῦ Ἐνταφιασμοῦ κουράστηκε, καταβλήθηκε, ἔλωσε. Κρατεῖ πεθαμένο τὴ ζωὴ τῆς ἀπάνω στὰ χέρια τῆς κ' εἶναι τόσο ἤρεμη ἀπὸ τὴν πολλὴ κούραση πὺν θαρρεῖς καὶ χαμογελά. Ἀριστοκρατικότερη ἔκφραση πόνου δὲν ὑπάρχει, φαίνεται μου. Καὶ τραγικότερη. Καὶ φαίνεται μου ἀκόμα τίποτα ἄλλο στὸν κόσμον δὲν ξέρω νὰ μοιάζει τόσο πολὺ μὲ τὴν ψυχὴ τοῦ κ. Καβάφη. Ἐτσι θλιμένη, ἔτσι σεμνὰ ἀπελπισμένη παρουσιάζεται μᾶς ὕστερα ἀπὸ ἀνάκουστο μοιρολόϊ ἢ ψυχὴ τοῦ κ. Καβάφη, κρατώντας στὰ χέρια τῆς σεμνὰ καὶ ὑπομονητικὰ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς του. Ὅλη ἡ ποίηση τοῦ κ. Καβάφη μᾶς δηγᾶται γιὰ κάποια μερόνυχτα, πολὺ μακρυνά, πολὺ μακρυνά πὺν ὁ ποιητὴς πολλὴ χαρὰ καὶ πολλὴ θλίψη θὰ αἰστάνθηκε.

Ὡς ὅπου πὺν μιὰ μέρα:

«Χωρὶς περίσκεψη, χωρὶς λύπη, χωρὶς αἰδῶ,
μεγάλια κ' ὑψηλά τριγύρω μου ἔχτισαν τεῖχη.
Καὶ κάθομαι καὶ ἀπελπίζομαι τώρα ἐδῶ.
Μὲ τρώγει τὴν καρδιά καὶ τὸν νοῦν αὐτὴ ἡ τύχη,
διότι πράγματα πολλὰ ἔξω νὰ κάμω εἶχον.
Ἄ, ὅταν ἐκτιζαν τὰ τεῖχη πὼς νὰ μὴν προσέξω.
Ἄλλὰ δὲν ἀκουσα ποτὲ κρότον κτιστῶν ἢ ἤχον.
Ἄνεπαισθήτως μ' ἔκλεισαν ἀπὸ τὸν κόσμον ἔξω». . . .

BJÖRNSTJORNE BJÖRNSSON

Δὲ ξέρομε ὅλο τὸ ἔργον τοῦ Björnsson: τὸ μεγαλύτερο μέρος μὲνει ἀκόμη ἀμετάφραστο. Τὰ ποιήματα πὺν τοῦδωκαν τ' ὄνομα τοῦ Βίκτωρα Οὐγκὼ τῆς Νορβηγίας, καὶ διηγῆματα ὅπου ἐκεῖνοι ἐκεῖ πάνον βρίσκουν ὅπως λένε, μιὰ γλῶσσα σὶς μακρυνὲς ἀγωνίαι τῶν δειλινῶν καὶ στὰ θάματα τοῦ βραδυνάτικου ἤλιου, τὰ πρῶτα ρωμαντικὰ δράματα, ἢ ἀπέραντη τριλογία τοῦ Sigurd, μᾶς εἶνε γνωστὰ ἀκουστὰ μόνο.

Ὅτι κατέχομε, μᾶς δίνει ἐντούτοις μιὰν ἀκριβῆ ἰδέα τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ καὶ καλλιτέχνη. Ἡ τέχνη ὑπῆρξε πάντοτε γι' αὐτὸν μιὰ ἄμηση

ἐξομολόγησι, μιὰ προπαγάνδα, πάντοτε μιὰ διδαχὴ. Τὰ δράματά του, τὰ μυθιστορημάτα του, αἱ διαλέξεις του μᾶς ἐκφράζουνε τὶς θελήσεις του, τὶς ἀρχές του, τὶς πεποιθήσεις του. Στὸ δρόμο τῆς ἢ ρωμάλια αὐτὴ ζωῆς, ἄλλαξε πολλὰς φορὰς, χωρὶς ὅμως νὰ λοξοδρομήσῃ ποτὲ ἀπὸ τὴν αἰσιοδοξία τῆς τὴν ἀμετάβλητη. Πρῶτα χριστιανός, θερμότατος χριστιανός, ριζωμένος στὰ δόγματα τοῦ προτεσταντισμοῦ, δαρβινιστὴς ἔπειτα, ὀπαδὸς τοῦ Σπένσερ κλ. ἄλλο δὲν ἔκαμε παρὰ νὰ γνῶναι διαφορητικὰ τὴν ἴδια ψυχόρμητη πίστη: πίστη στὴ δύναμη, στὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου, στὴν ἀξία τῆς γῆϊνης δουλειᾶς, καὶ στὴν ἀπέραντη μελλοντικὴ ἀρμονία τῶν ἀπόψεων τοῦ ὑπερέραν. Στὸ θέατρό του πάντοτε προσπάθησε νὰ λύσει τ' ἀτομικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα μὲ τὸν ἐνθουσιασμό τοῦ πρακτικοῦ φιλόσοφου καὶ τοῦ ἀδιάλλακτου ἠθικοῦ. Τὰ πολιτικὰ δράματα (ὁ Συντάκτης, ὁ Βασιλεὺς), τὰ ἔρωτικὰ δράματα [οἱ Νηόπαντροι, Ἀγάπη καὶ Γεωγραφία, Λεονάρδα, τὸ Γάντι, τὰ κοινωνικὰ δράματα (Μία χρεωκοπία), ἔνα μυστικιστικὸ δράμα (Laboremus) ὅλα πηγάζουν ἀπὸ μιὰ ἀντίληψη ἰδεαλιστικὴ, ξερὴ, ἀφρημένη, ἀγνή πὺν φτάνει ὡς τὴν ἀπλοϊκότητα. Παρουσιάζουν σκιεγὲς βαθυστόχαστες, σπάνιες συγκινήσεις, εὐφράδεια πὺν παρασύρει καὶ σὲ πολλὰ μέρη μαρτυροῦν διάνοια πρῶτης γραμμῆς. Ὅλα αὐτὰ δὲ θάταν ἀρκετὰ γιὰ νὰ τὸν βάλουν στὴν πρῶτη γραμμῆ, νὰ περάσῃ δηλαδὴ γιὰ μεγαλοφυΐα. Μοιάζει ἐνὸς Ὁζιὲ πὺν εἶνε πιὸ εἰλικρινής, πιὸ ἀδέξιος καὶ θρησκοδόληπτος. Ἐφάσσε στὴ μεγαλοφυΐα μιὰ φορὰ μονάχα, ἀκριβῶς μονάχα ὅταν ἐξέφρασε τὸ μεγάλο θρησκευτικὸ πάλημα τῆς ζωῆς του καὶ συνέλαβε ἐκεῖνο τὸ διπλὸ ἀριστούργημα: Πέρα ἀπ' τὶς Ἀνθρώπινες δυνάμεις (ὁ παππᾶς πὺν χάνει τὴν πίστη του, ὁ σηκωμὸς τῶν ἀπόκληρον τῆς τύχης.) Φτάνει ἐδῶ σὲ ὕψος ὅπου κανεῖς στὴ Γαλλία δὲν ἀνέβηκε ἀκόμα. Τὸ δράμα αὐτὸ πὺν παίχτηκε στὸ Παρίσι ἀπὸ τὴ θεατρικὴ εἰταιρία τοῦ *Oeuvre* ἔκαμε γνωστὸν στὸν κόσμον τὸ Björnsson.

Μιὰ χτυπητὴ ἀντίθεση ξεπετιέται στὴ μέση. Ἀπ' τὴ μιὰ μεριά παρουσιάζεται ὁ ὠραίος ἔντιμος αὐτὸς ἀνθρώπος, θαυμαστός γιὰ τὴν ὑγεία του, τὴν ἰσορροπία του κ' ἀπ' τὴν ἄλλη ὁ παρᾶξενος καὶ δυσκολομίλητος γέρος (ὁ Ἴψεν δὲν εἶχε ἀντίπαλο) ὅπως μερικοὶ βιαστικὰ συνηθίζουν νὰ τοῦ ἀντιπαραβάλλουν. Ἐνα κοινὸν καθήκον συχνά, εἴτε ἢ ἴδια ἀγανάκτηση τοὺς συνενώνει. Τίποτα πὺν ἔσκεπτο καὶ πὺν ψεύτικο. Σπάνια ἢ ἴδια ἔθνηκιά φύτρα ἔβγαλε, πιστεύω, δύο φύσεις τόσο ζωηρὰ ἀντίθετες. Ἀντίθεση στὴ φιλοσοφία: ὁ Björnsson εἶνε πέρα γιὰ πέρα χριστιανός. Ἐμετρίασε μὲ τὴν σύγχρονη ἐπιστήμη τὴν ὑπέροχη τρέλλα τοῦ Σταυροῦ. Ἡ ἠθικὴ του εἶνε κ' ἠθικὴ πὺν βγαίνει ἀπ' τὴν Ὁμιλία τοῦ Ὁρου τῶν Ἐλαιῶν. Θὰ πλησίαζε περισσότερο τὸν Τολστόϊ ἂν δὲν ἦταν πολιτικός. Ὁ Ἴψεν ἀπὸ ὅλους τοὺς μεγάλους σύγχρονους ἀνθρώπους τῆς σκέψης εἶνε ὁ πὺν ἀριστοκράτης, ὁ πὺν περιφρονητὴς τοῦ τώρα, ὁ πὺν ἐρωτευμένος μὲ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ ὀμορφιά. Θυμίζει σ' αὐτὸ τὸ Νίτσε. Ὁ Βραντ εἶνε τρομερὴ σάτυρα τοῦ βιβλικοῦ προσυλητισμοῦ. Ὁ Peer Gynt του εἶνε ἕνας ἀμετάνοιωτος ληστής. Κι' ὁ «Ἀυτοκράτορας Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης» του ἔνας πραγματικὸς ἥρωας. Ἀντίθεση στὰ αισθητικὰ τους γούστα. Ὁ Björnsson εἶνε ἀπόστολος κ' ἰεροκήρυκας. Ἡ τέχνη εἶνε μέσον γι' αὐτὸν κ' ἡ ἰδέα σκοπός. Μπαίνει στὴ μέση καὶ βγάζει ὁ ἴδιος συμπεράσματα. Ὁ Ἴψεν εἶνε πρῶτα ἀπ' ὅλα ποιητὴς. Ἀφίνει ἀπεριόριστη τὴ φαντασία του, περιμένει τὰ σχόλια μὲ σαρκαστικὴ περιφρόνηση. Τὸ ἔργον του πὺν ξεδι-

πλώνεται σὲ μιὰ ἀπέραντη τοιχογραφία, σφιχταγκαλιάζει τὶς σκανδαλιάρες ἐπιθυμίες ἑνὸς μονόχρωτου καὶ ψυχοαρρωστημένου Φάουστ ποῦ ἀκούει νὰ χτυπᾶ στὴ σκιά τὸ νυχάτο πόδι τοῦ Μεριστοφιλή. Αὐτὸς ἠθικὸς φιλόσοφος ;...

Τὸν μετράτε μὲ τὸν πῆχυσά σας. Πιὸ ἀπέραντος εἶνε ἀπὸ ἕνα σύστημα. Τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ σφιχτοδένονται σ' αὐτὸν καὶ ὁμως τὰ ξεπερνᾶ. Εἶνε μιὰ ἀχαλίνωτη δύναμη, μισοσυνειδήτη, μισοασυνειδήτη, ὅμοια μὲ τὰ μάρμαρα τοῦ Ροντέν, ὅπου ἀδελφώνεται τὸ κτήνος μὲ τὸ θεό. Πολιτικὴ ἀντίθεση. Ὁ Björnson εἶνε ριζοσπάστης, δημοκρατικὸς, εἰρηνοποιὸς καὶ ὀργανωτῆς. Ὁ Ίψεν θᾶταν πάντοτε πολεμικὸς. Ἀναθεμάτισε τὸ ἔθνος του γιὰτὶ δὲ βοήθησε τὴ Δανία. Μισᾶ τὰ κόμματα ὅποια κ' ἂν εἶνε, δὲ δίνει πίστη σὲ κανένα πρόγραμμα. Ἀφοσιώνεται μόνον στὸν ἄνθρωπο.

Περιφρονεῖ ἄλλωστε τὰ πλήθη, περιμένοντας μὲ κυριακάτικα ρούχα νάρθοῦν νέοι καιροί. Ἀντίθεση στὴ ζωὴ τους, στὶς συνήθειές τους. Ὁ Björnson ἀγαπᾶ τὴν οἰκογένεια καὶ τὸ χῶμα τῆς πατρίδας του. Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα ποιήματά του τραγουδᾷ νοσταλγικὰ τὰ δάση τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ στόμα ἑνὸς Vikmy (ἀρχαίου σκανδιναβοῦ ἀρχηγοῦ) ποῦ βρίσκεται αἰχμάλωτος στὴ Ρώμη. Ὁ Ίψεν εἶνε κοσμοπολίτης, παντοῦ βρίσκει τὴν ἡσυχία του. Στὸ βίο του πάντα τοῦ ἔφρασε νὰ γυρίζει πότε στὴ Γερμανία στὴν Ἰταλία καὶ τὴν Αἴγυπτο. Ἐργάζεται μόνος, μακριὰ ἀπ' τοὺς δικούς του. Μὲ τὸν πυρετὸ ποῦ εἶχε νὰ τελειώσει μιὰ τέταρτη πράξι ξεχνᾶ τὸ γάμο τῆς κόρης του. Δὲν εἶχε φοβερῖσει ὅτι θᾶφινε γιὰ πάντα τὴ Νορβηγία γιὰτὶ ζητοῦσαν νὰ τοῦ κάμουν κατάσχεση τὰ κτήματά του; Μόνος ὁ Γκαϊτε ἀπὸ τοὺς μεγάλους ποιητὰς ἐτόλμησε νὰ δεῖξει σὲ τέτοιο ἕνα σημεῖο τὴν ἀδιαφορία του γιὰ τὶς ἐθνικὲς ἔγνοιες. Ἀντίθεση τέλος φαινομενική. Ὁ Björnson διαχυτικὸς, καταδεχτικὸς, ρήτορας καὶ ἄνθρωπος τῆς δράσης. Ὁ Ίψεν δῦσπιστος, κρυφός, μὲ μάτια προσεχτικὰ πίσω ἀπ' τὰ γυαλιά του.

Ποτὲ δὲ πῆγαινε στὸ θέατρο ὅταν δίνανε ἔργα δικὰ του. Ἦσυχος κλεινότανε σὲ κανένα παραμικρὸ μέρος κανενὸς ἰδιαίτερου ξενοδοχείου καὶ ἔπινε πολὺ μπίρα. Περιπατοῦσε πάντοτε μόνος σὲ ἀπόκεντρα μέρη τῆς Χριστιανίας, τὰ πόδια σκεπασμένα μὲ γκαϊτες γιὰτὶ φοβότανε τὸ κρύο καὶ μὲ τὴν αἰώνια δασκαλιστικὴ ρεδιγκότα του.

Ἀπὸ ποῦ προέρχεται λοιπὸν τὸ παράξενο αὐτὸ λάθος, κάποτε νὰ τοὺς συγγέωμε; Ἦ! γιὰτὶ ἔχουν ἕνα κοινὸ χαρακτηριστικὸ ποῦ ξαφνίζει τοὺς εὐχαρίστους ἀνθρώπους τῶν γραμμάτων μας. Πέρνουν τὴ ζωὴ στὸ σοβαρὸ. Διαφορετικοὶ σὲ ὅλα τους σ' αὐτὴ τὴν ἔγνοια συμφωνοῦνε : τὴν σημασία τῆς ἀνθρώπινης μοίρας. Γιὰ πρώτη φορὰ ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας, ὕστερα ἀπ' τὸν Ἀμιέτο καὶ τὸν Φάουστ, ἄνθρωποι ντυμένοι σάν κ' ἐμᾶς ἔφεραν μαζί τους τὴν ἔγνοια αὐτὴ πάνω στὰ σανίδια τῆς σκηνῆς. Νὰ τί δίνει στὰ λόγια τους ἐκεῖνο τὸν ἦχο τὸν τόσο τραγικὸ καὶ σοβαρὸ ποῦ ἔρχεται σὰ μιὰ μυστηριώδικη ἠχώ. Τὸ δράμα ἐδῶ εἶνε σφιξίμο τῆς ἐφήμερης ψυχῆς μὲ τὸ Ἀόρατο. Σκοτεινὸ; Ἦσως καμιά φορὰ. Μὰ τὸ διασχίζουν κάποτε φῶτα ποῦ δὲ θὰ τὰνακαλύπταμε καὶ ὅπου ἡ πραγματικὴ ζωὴ, ἔπειτα, ἡ ταπεινὴ καθημερινὴ ζωὴ, φωτίζεται. . .